

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ : 2021 – 2022

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΦΙΛΙΟΣ Χ.

ΤΙΤΛΟΣ

« Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΠΙΣΤΕΥΜΑΤΟΣ – ΒΕΒΑΡΗΜΕΝΟΣ – ΚΑΤΑΠΙΣΤΕΥΜΑΤΟΔΟΧΟΣ - ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΡΙΤΟΥΣ »

Όνομα Φοιτήτριας: ΣΟΦΙΑ ΣΑΜΑΡΑ (ΑΜ: 4920)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

.....	0
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ – Η πορεία του θεσμού μέχρι τώρα	4
1. Ιστορική Αναδρομή	4
2. Το καταπίστευμα στην ελληνική έννομη τάξη	7
3. Άλλες έννομες τάξεις.....	9
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ – Το καταπίστευμα από την πλευρά του βεβαρημένου	11
1. Έννομη θέση πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος	12
2. Η ευθύνη του βεβαρημένου όσο το καταπίστευμα είναι «ηρτημένο».....	14
3. Η ακυρότητα του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ.....	16
4. Έννομη θέση βεβαρημένου μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος	25
5. Κτήση κυριότητας με χρησικτησία αμέσως μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος.....	26
6. Κτήση κυριότητας επί των κληρονομαίων με χρησικτησία εκ μέρους του βεβαρημένου ..	28
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ – Το καταπίστευμα από την πλευρά του καταπιστευματοδόχου	30
1. Έννομη θέση του καταπιστευματοδόχου όταν το καταπίστευμα είναι «ηρτημένο»	30
2. Έκταση προστασίας του δικαιώματος προσδοκίας όσο το καταπίστευμα είναι «ηρτημένο»	32
3. Η νομική θέση του καταπιστευματοδόχου έπειτα από την πλήρωση της αίρεσης.....	40
Συμπεράσματα δεύτερου και τρίτου μέρους.....	41
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ – ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΡΙΤΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ..	42
1. Κληρονομικοί δανειστές – Χρέη κληρονομαίας περιουσίας.....	42
2. Ατομικοί δανειστές βεβαρημένου.....	44
3. Ατομικοί δανειστές καταπιστευματοδόχου	46
4. Ζητήματα απόκτησης κυριότητας από τρίτους λόγω έκτακτης ή τακτικής χρησικτησίας	49
4 ^α . Κτήση με τακτική χρησικτησία.....	50
4β. Κτήση με έκτακτη χρησικτησία.....	51
5. Σχέση 1036 και 206 ΑΚ – προστασία των καλόπιστων τρίτων	54
6. Καλή πίστη τρίτων και ανακριβές κληρονομητήριο	56
ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ – Το καταπίστευμα του υπολοίπου (περίλιμπανομένου) (1939 ΑΚ)....	57
1. Θέση του βεβαρημένου κληρονόμου κατά το καταπίστευμα του υπολοίπου	58

1.α Έλεγχος των διαθέσεων σύμφωνα με το άρθρο 281 ΑΚ.....	59
1β. Αποδοτέα περιουσία κατά το χρόνο επαγωγής του καταπιστεύματος - Καταπιστευματοδόχος	61
2. Η ελευθερία διαθέσεως στο καταπίστευμα του περιλιμπανομένου (1939 ΑΚ)	63
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΣΥΝΟΨΗ	64

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο να εξετάσει το θεσμό του κληρονομικού καταπιστεύματος στην ελληνική έννομη τάξη, εστιάζοντας στα διαφορετικά πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτό. Το κληρονομικό καταπίστευμα, αποτελώντας την απόλυτη έκφανση της ελευθερίας του διατιθέναι χρήζει ανάλυσης μέσα από τις ιδιαίτερες σχέσεις που δημιουργούνται από την ανάμιξη πλείστων προσώπων σε αυτό. Προκειμένου να κατανοηθεί το ανωτέρω ζήτημα εις βάθος, θα γίνει μία εκτενής ανάλυση της πορείας του καταπιστεύματος κατά την πάροδο των ετών μέχρι να φτάσει στη μορφή του άρθρου 1923 ΑΚ όπως μέχρι σήμερα ισχύει.

Πράγματι, το κληρονομικό καταπίστευμα αποτελεί έναν εξαιρετικά ιδιόμορφο θεσμό, καθώς η κληρονομική διαδοχή χαρακτηρίζεται από την ιδιαιτερότητα της συνύπαρξης σε αυτή τριών προσώπων, του διαθέτη, του βεβαρημένου και του καταπιστευματοδόχου. Βασικό χαρακτηριστικό του θεσμού του καταπιστεύματος είναι η διαδοχική υπεισέλευση, αρχικά του βεβαρημένου στην κληρονομαία περιουσία, μέχρι του χρονικού σημείου που θα έχει θέσει ο διαθέτης. Στη συνέχεια, και με την πλήρωση της αίρεσης που τίθεται στη διαθήκη, υπεισέρχεται ο καταπιστευματοδόχος, καθιστάμενος από εκείνο το χρονικό σημείο ο αποκλειστικός δικαιούχος των κληρονομαίων στοιχείων.

Μία εκ των ιδιομορφιών του εν λόγω θεσμού είναι ότι έκαστο πρόσωπο υπεισέρχεται στην κληρονομαία περιουσία σε τελείως διαφορετικό χρονικό σημείο, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται και διαφορετικές προβληματικές εξαιτίας αυτού. Ειδικότερα, άξιο παρατήρησης κρίνεται το ζήτημα της εξουσίας διάθεσης που έχει έκαστο εμπλεκόμενο πρόσωπο επί των κληρονομαίων στοιχείων. Σε κάποιες περιπτώσεις με την πλήρωση της αίρεσης, παρατηρείται στην πράξη να καλείται ο καταπιστευματοδόχος, που είναι και ο τελικός αποδέκτης των κληρονομαίων, σε περιουσία με μηδενικό κατάλοιπο., Ωστόσο, κάτι τέτοιο αντιτίθεται στη βούληση του διαθέτη, ο οποίος συνέστησε καταπίστευμα υπέρ του τελικού αποδέκτη της περιουσίας του. Άραγε πώς εξισορροπούνται και συμπλέκονται τα δικαιώματα κάθε προσώπου σε σχέση με την ελευθερία του διατιθέναι;

Σημαντική προβληματική αποτελεί και ο περιορισμός της διάθεσης του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ στο πρόσωπο του βεβαρημένου και η χρονική στιγμή, κατά την οποία δύναται μία διάθεση που δε συμπλέει με το άρθρο 1937 ΑΚ, να διαγνωστεί. Εν προκειμένω θα γίνει μία προσπάθεια εναρμόνισης των συμφερόντων όλων των συμμετεχόντων στο καταπίστευμα προσώπων, καθώς η

ετεροχρονισμένη επενέργεια τυχόν άκυρων διαθέσεων που έχουν γίνει, ενδεχομένως να έχει διαμορφώσει ευνοϊκές συνθήκες για την παγίωση καταστάσεων, μη αναστρέψιμων για τον υπό αίρεση δικαιούχο - καταπιστευματοδόχο.

Παράλληλα εν μέσω όλων αυτών των επισημάνσεων θα γίνει αναφορά και στα δικαιώματα τρίτων προσώπων, που συναλλάσσονται με το βεβαρημένο, επιθυμώντας να αποκτήσουν δικαιώματα επί των κληρονομιών. Με την πλήρωση της αιρέσεως όμως, υπάρχει η δυνατότητα να απειληθούν με ανατροπή οι διαθέσεις κληρονομιών στοιχείων που έλαβαν χώρα πριν μεγάλο χρονικό διάστημα, κάτι που δύναται να οδηγήσει σε διασάλευση της περιουσιακής τους κατάστασης.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω επισημάνσεων, θα γίνει μία νομολογιακή και θεωρητική παρουσίαση του ζητήματος, σε συνδυασμό με πρακτική προσέγγιση της μορφής που θα μπορούσε να έχει ο εν λόγω θεσμός, εξυπηρετώντας τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ – Η πορεία του θεσμού μέχρι τώρα

1. Ιστορική Αναδρομή

Το κληρονομικό καταπίστευμα δεν είχε εξαρχής τη μορφή, την οποία έχει σήμερα. Συγκεκριμένα, έχει περάσει από πολλά στάδια μέχρι να διαμορφωθεί όπως στο άρθρο 1923 ΑΚ.

Για πρώτη φορά, διατάξεις νόμου που προσιδιάζουν στο καταπίστευμα, εντοπίζονται στο αττικό δίκαιο. Ο διαθέτης απηύθυνε μία νουθεσία και παράκληση ¹ απέναντι στον κληρονόμο, να παραδώσει σε άλλο πρόσωπο ποσοστά ή συγκεκριμένα αντικείμενα της κληρονομιίας περιουσίας, επομένως δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως μορφές καταπιστευμάτων. Η συγκεκριμένη διάταξη αποτελούσε κατά βάση ηθική επιταγή, καθώς δε δέσμευε επί της ουσίας τον κληρονόμο, ούτε υπήρχε κάποια αξίωση για αποζημίωση εις βάρος του κληρονόμου αν δεν προχωρούσε στην περαιτέρω διάθεση των κληρονομιών στα υποδειχθέντα πρόσωπα².

Στη συνέχεια, στις ανατολικές επαρχίες του ρωμαϊκού κράτους και ειδικά στην Αίγυπτο παρατηρήθηκε πως λάμβαναν χώρα διαδοχικές μεταβιβάσεις μεμονωμένων περιουσιακών αντικειμένων ή ποσοστών αλλά με τη μορφή της δήλωσης βούλησης. Ειδικότερα, παρατηρήθηκε

---

¹ «παρεκάλει»

² Μπουραντάς Ε. Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Πρώτος, Ενοχική Διαδοχική Κτήσις Κληρονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1993, 2.

πως αυτές οι καταπιστευματικές δηλώσεις βούλησης κυρίως αφορούσαν τους συζύγους, όταν ο ένας επιζούσε και μέσω της διάταξης τελευταίας βούλησης κελευόταν³ να παραδώσει τα αντικείμενα της κληρονομιαίας περιουσίας στα κοινά τέκνα τους⁴.

Το καταπίστευμα κληρονομίας (*fideicommissum hereditatis*) διαμορφώθηκε από τις ανάγκες της κοινωνίας του ρωμαϊκού κράτους και διεπλάσθη από την καθημερινότητα και την πρακτική, χωρίς να αποτελεί δημιούργημα της θεωρίας. Στην αρχή είχε τη μορφή παράκλησης του διαθέτη απέναντι στο βεβαρημένο, με μοναδική διασφάλιση τήρησής της την αιδώ που θα βίωνε ο βεβαρημένος, σε περίπτωση που δεν συνέπλεε με τη βούλησή του διαθέτη, αντίληψη πλήρως εναρμονισμένη με τα μέχρι εκείνη την περίοδο συμβαίνοντα. Αποτελούσε εθιμικό δίκαιο, και ουσιαστικά η τήρησή του δε διασφαλιζόταν με κάποια διάταξη, παρά μόνο επαφιόταν στην ευλάβεια του βεβαρημένου⁵.

Ειδικότερα, η ανάγκη που προέταξε τη δημιουργία του *fideicommissum hereditatis* εκκίνησε από τις εύπορες οικογένειες ευγενών στην αρχαία Ρώμη, που αποτελούνταν από άτομα που καταλάμβαναν σημαντικές θέσεις στη διοίκηση της αυτοκρατορίας και ουσιαστικά δεν επιθυμούσαν να χάσουν την ατομική ιδιοκτησία της οικογενείας, σε περίπτωση που απεβίωνε ο *pater familias*. Εξ αυτού του λόγου και υπήρξε η τάση από τους άμεσα ενδιαφερόμενους να εφαρμόζουν εθιμικά και άτυπα τον εν λόγω κανόνα, προσκρούοντας βέβαια στη βασική αρχή του κληρονομικού δικαίου εκείνη την περίοδο *semel heres semper heres*.⁶

Ωστόσο, η αδυναμία διασφάλισης του ότι η βούληση του διαθέτη θα τηρηθεί από το βεβαρημένο-αρχικό κληρονόμο, δημιούργησε ζητήματα που οδήγησαν στη νομοτεχνική θέσπιση του *fideicommissum hereditatis* επί Ιουστινιανού, ο οποίος ουσιαστικά έδωσε ένα τέλος στη σύγχυση που επικρατούσε σχετικά με τη νομική θέση των προσώπων που εμπλέκονταν σε αυτό το θεσμό,

---

³ «βούλομαι και κελεύω»

⁴ Μπουραντάς Ε. Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Πρώτος, Ενοχική Διαδοχική Κτήσις Κληρονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1993, 2.

⁵ Μπουραντάς Ε. Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Πρώτος, Ενοχική Διαδοχική Κτήσις Κληρονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1993, 6.

⁶ Πουρνάρας σε Γεωργιάδης Α., Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα, Δίκαιο & Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, Κεφάλαιο Δέκατο Τέταρτο, 1511, Β., Κατά το κλασικό ρωμαϊκό δίκαιο δεν ήταν νοητή η κληρονόμηση ενός προσώπου από περισσότερους κληρονόμους διαδοχικά. Την απαγόρευση αυτή εξέφραζε ο κανόνας *semel heres semper heres*, που σημαίνει ένας κληρονόμος, για πάντα κληρονόμος.

εξομοιώνοντας τις κληροδοσίες με τα καταπιστεύματα⁷. Εκείνη την περίοδο, παρατηρήθηκε το φαινόμενο οι κληρονόμοι να μην υπακούουν στις επιταγές των διαθετών, λόγω της χαλάρωσης των ηθών και της ροπής των ανθρώπων στην πολυτέλεια, αδιαφορώντας για τις ηθικές υποχρεώσεις τους⁸. Με τη θέσπιση της Ιουστινιάνειας νομοθεσίας ορίστηκε πως ο τετιμημένος έχει κατά του βεβαρημένου προσωπική αξίωση⁹, η οποία διασφαλιζόταν με υποθήκη στα κληρονομαία ακίνητα. Για πρώτη φορά λοιπόν με την εν λόγω νομοθετική παρέμβαση παρατηρούμε την ανάγκη διασφάλισης της τήρησης της βούλησης του διαθέτη καθώς η έλλειψη τούτων των ασφαλιστικών δικλείδων, θα άφηνε εκτεθειμένο τον καταπιστευματοδόχο στην ελεύθερη βούληση του βεβαρημένου.

Στη μετά Ιουστινιανού εποχή και συγκεκριμένα γύρω στο δέκατο πέμπτο αιώνα μ.Χ διατυπώθηκαν έντονες αντιρρήσεις σχετικά με την απεριόριστη υπεισέλευση κληρονόμων στο καταπίστευμα, με αποτέλεσμα να μη δύνανται οι απλοί πολίτες να αποκτήσουν γη και να καλλιεργήσουν, καθώς υπήρχαν αναπαλλοτριώτες εκτάσεις επί σειρά ετών με συνεστημένα καταπιστεύματα. Οι Γάλλοι συγκεκριμένα με δύο νομοθετικά διατάγματα¹⁰ για πρώτη φορά περιόρισαν την υπεισέλευση των κληρονόμων σε δύο βαθμούς, κάτι που όμως δεν απέτρεψε το γαλλικό λαό κατά τη γαλλική επανάσταση να ανατρέψει την ηγεμονία και εν συνεχεία να καταργήσει την ισχύ των καταπιστευμάτων¹¹.

Κατά τη διάρκεια της Μακεδονικής Δυναστείας¹² υπήρξε η πρώτη νομοθετική συμπερίληψη των fideicommissa σε κείμενο έπειτα από την εποχή του Ιουστινιανού. Ωστόσο, τα καταπιστεύματα παρέμεναν αχρησιμοποίητα στην πράξη καθώς είχαν επιδράσει σημαντικά στην αντίληψη των πολιτών, οι χριστιανικές θεωρίες σχετικά με την ισότητα των τέκνων και ήταν συνήθης η πρακτική

---

⁷ Μπουραντάς Ε. Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Πρώτος, Ενοχική Διαδοχική Κτήσις Κληρονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1993, 11.

⁸ Μπόσδας Δ., Δημιουργία και Εξέλιξις του Κληρονομικού Καταπιστεύματος, ΝοΒ 21/1963, 1395-1403.

⁹ Συστήθηκε το παράδοξο, τα κληρονομαία πράγματα να μεταβιβάζονται στον καταπιστευματοδόχο (fideisommisarium), ενώ έναντι των πιστωτών της κληρονομίας εξακολουθούσε να ευθύνεται ο προσωρινός κληρονόμος (fiduciarius), βλ. Μπόσδα, ο.π.π. Με τον τρόπο αυτό διασφαλιζόταν μεν η πραγματοποίηση της βούλησης του διαθέτη, ωστόσο ο προσωρινός κληρονόμος υπήρξε εκτεθειμένος, καθώς εν'απιστία του fideisommisarium κινδύνευε να μην αποζημιωθεί και εν τέλει να επιβαρυνθεί ο ίδιος με τα χρέη της κληρονομίας, χωρίς να βρίσκονται πλέον στη νομή, κατοχή και κυριότητά του.

¹⁰ Ordonance του 1560 και 1566.

¹¹ Μπουραντάς Ε. Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Πρώτος, Ενοχική Διαδοχική Κτήσις Κληρονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1993, 16.

¹² Βασιλικά (θεσπίσματα) ήταν μία συλλογή νόμων, που ολοκληρώθηκαν περίπου το 892 στην Κωνσταντινούπολη με εντολή του Αυτοκράτορα των Ρωμαίων Λέοντα ΣΤ΄ του Σοφού κατά τη διάρκεια της Μακεδονικής δυναστείας. Ουσιαστικά αποτελούσε την προσπάθεια απλοποίησης και περιληπτικής καταγραφής του Corpus Iuris Civilis.

να δωρίζονται στοιχεία των κληρονομιαίων περιουσιών σε ευαγή ιδρύματα¹³ για τη σωτηρία της ψυχής του θανόντος. Μάλιστα ήταν τόσο διαδεδομένο να δίδονται κληροδοτήματα στην Εκκλησία, που τους τελευταίους δύο αιώνες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τα καταπιστεύματα υπέπεσαν σε πλήρη αχρησία.

Το τοπίο άλλαξε δραματικά με την πλήρη ανατροπή των υπαρχόντων νομοθετημάτων έπειτα από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 μΧ. Οι χριστιανοί κατά εκείνο το χρονικό διάστημα απαξιώθηκαν, έχασαν τις περιουσίες τους και πλέον και οι ήδη υπάρχοντες αγρότες τελούσαν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας από έτερους αγρότες μουσουλμάνους. Οι περισσότερες σχέσεις υπήχθησαν στη δικαιοδοσία του Πατριάρχη, ο οποίος εφαρμόζε την Εξάβιβλο του Αρμενόπουλου, ωστόσο οι σχέσεις κληρονομικού δικαίου εξαιρέθηκαν από το σουλτάνο και εφαρμοζόταν και για τους χριστιανούς το τούρκικο κληρονομικό δίκαιο. Σύμφωνα με το ιερονομικό αυτό δίκαιο, δεν υπήρχε καν ως έννοια ο θεσμός της διαθήκης, με αποτέλεσμα να επιτρέπεται στους χριστιανούς να διαθέτουν μόνο το 1/3 της κληρονομίας τους προς έτερα πρόσωπα και συγκεκριμένα αυστηρά και μόνο υπέρ εκκλησιών, μονών και ιδρυμάτων. Εφόσον δεν υπήρχαν νόμιμοι κληρονόμοι, τότε η κληρονομαία περιουσία περιερχόταν στο τούρκικο Δημόσιο¹⁴.

Είναι ευχερές να κατανοηθεί πως σε νομοθετικό καθεστώς που ούτε καν μπορούσε κάποιος να διαθέτει ελεύθερα τη διαθήκη του μετά θάνατον, δεν υπήρχε έδαφος για να ανθίσει ο θεσμός του καταπιστεύματος, που εν τοις πράγμασι αποτελεί τη μετουσίωση της ελευθερίας του διατιθέναι.

Τα καταπιστεύματα αναγεννήθηκαν στην απελευθερωθείσα Ελλάδα με το Διάταγμα της 23^{ης} Φεβρουαρίου 1835, σύμφωνα με το οποίο θεσπίστηκε η επάνοδος της Εξαβίβλου του Αρμενόπουλου, αποκαθιστώντας στην ελληνική έννομη τάξη την ισχύ του εκ ρωμαϊκού δικαίου καταπιστεύματος.

2. Το καταπίστευμα στην ελληνική έννομη τάξη

Διαρκούς της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1832), δημιουργήθηκε στην Ελλάδα, η ανάγκη να συνταχθεί Αστικός Κώδικας, και συγκεκριμένα με επιρροές από το γαλλικό Αστικό Κώδικα, καθώς είχε δημιουργηθεί ένα «φιλογαλλικό νομικό ρεύμα»¹⁵. Ο Πρώτος Αστικός Κώδικας ήταν ο

---

¹³ Μπουραντάς, ο.π.π., 19.

¹⁴ Μπούραντας, ο.π.π., 19.

¹⁵ Μπούραντας, ο.π.π., 21.

Ιόνιος Πολιτικός Κώδικας του 1841, ο οποίος ακολούθησε κατά γράμμα τη γαλλική νομική σκέψη και απαγόρευσε τελείως τα κληρονομικά καταπιστεύματα. Στη συνέχεια προκειμένου να συνταχθεί ένα Σχέδιο Νόμου Αστικού Κώδικα και στην ευρύτερη χώρα, όταν καταργήθηκε ο Ιόνιος ΑΚ το 1864 με την προσάρτηση των Ιόνιων Νήσων στην Ελλάδα, συστάθηκε Επιτροπή που προέβη στη σύνταξη Νομοσχεδίου για έναν νέο Αστικό Κώδικα, κατά πιστή αντιγραφή του γαλλικού δικαίου, ορίζοντας πως σε περίπτωση που κάποιος προέβαινε σε σύσταση καταπιστεύματος¹⁶, αυτό ήταν άκυρο για τον καταπιστευματοδόχο, θεωρώντας το βεβαρημένο ως μοναδικό κληρονόμο του διαθέτη. Παρά την κατάθεση του Νομοσχεδίου το 1874, στη Βουλή, εν τέλει δεν ψηφίστηκε.

Ο γερμανικός Αστικός Κώδικας που δημοσιεύθηκε το 1896, και τέθηκε σε ισχύ από το 1900 έφερε ρωμαϊκή πνοή στη νομική σκέψη, κάνοντας στροφή στη διατήρηση του θεσμού του καταπιστεύματος και μάλιστα απεριορίστως. Στο εσωτερικό της χώρας, αρχικά μεταφράστηκαν αυτούσια άρθρα του γερμανικού Κώδικα, με πρόθεση ισχύος, κάτι που όμως δεν αποτελούσε ολιστικό έργο του κληρονομικού δικαίου και έτσι το 1930, συστάθηκαν δύο Επιτροπές, προκειμένου να συνταχθεί Σχέδιο Αστικού Κώδικα¹⁷. Εισηγητής ορίστηκε ο αείμνηστος Γεώργιος Μπαλής, και στη συνέχεια έπειτα από πολιτικές αναταράξεις και παροιμιώδη καθυστέρηση στην περάτωση του έργου, ο Μεταξάς με τη δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου 1936, του ανέθεσε αποκλειστικά την ολοκλήρωση του έργου, η οποία επετεύχθη κατά το 1940, με πρόθεση ισχύος από το 1941, αίρεση που δεν πληρώθηκε λόγω της εμπλοκής της χώρας σε πολεμικές συρράξεις.

Έπειτα από πολλές προσπάθειες να αναμορφωθεί το νομοθετικό πλαίσιο, με το Νομοθετικό Διάταγμα του 1946 αποκαταστάθηκε η ισχύς του Αστικού Κώδικα του 1940 και του Εισαγωγικού Νόμου αυτού, επικυρώνοντας την ύπαρξη των καταπιστευμάτων στον ελληνικό Αστικό Κώδικα. Με αυτόν τον τρόπο το καταπίστευμα αναγνωρίστηκε ως θεσμός που δικαιολογούταν στην ελληνική έννομη τάξη από τις επιρροές των νομικών εκείνης της εποχής, από τη σύνδεση του δικαίου μας με το γερμανικό και το ρωμαϊκό δίκαιο, αλλά και από τον κοινωνικό σκοπό που αυτό επιτελούσε.

---

¹⁶ Αξίζει να σημειωθεί πως δε γινόταν λόγος για καταπίστευμα ή για “fideicommissum” αλλά για καταπιστευτική υποκατάσταση, η οποία αποκλειόταν παντελώς.

¹⁷ Μπουραντάς, ο.π.π., 24.

Η τελική μορφή υπό την οποία διαμορφώθηκε ο θεσμός του καταπιστεύματος είναι αυτή που συναντάμε στο άρθρο 1923 του Αστικού μας Κώδικα, όπου και υιοθετήθηκε η μη περίληψη οποιουδήποτε χρονικού περιορισμού ισχύος του¹⁸.

3. Άλλες έννομες τάξεις

Προκειμένου να κατανοηθεί η πολυπλοκότητα του θεσμού του καταπιστεύματος, είναι χρήσιμο να γίνει μία σύντομη επισκόπηση του ισχύοντος πλαισίου και σε έτερες έννομες τάξεις. Δεδομένου ότι ο εν λόγω θεσμός απηχεί και επιταγές του κοινωνικού συνόλου εκάστης έννομης τάξης, η διαφοροποίηση στις προϋποθέσεις εφαρμογής του είναι αξιοσημείωτη.

Στη Γαλλία, όπως προαναφέρθηκε και στην ιστορική αναδρομή, ειδικά κατά την περίοδο του Μεσαίωνα, διατυπώθηκαν έντονες επιφυλάξεις για τη λειτουργία του καταπιστεύματος, καθώς παρατηρούταν το φαινόμενο να δεσμεύονται εσαεί περιουσίες, που καθίσταντο αναπαλλοτρίωτες λόγω της δεσμευτικότητας του θεσμού. Έτσι πλέον στο γαλλικό Κώδικα τα καταπιστεύματα απαγορεύονται, εκτός από δύο περιπτώσεις αυστηρά οριοθετημένες, και ειδικότερα: α) όταν ένας εκ των γονέων συστήνει καταπίστευμα υπέρ των τέκνων του, ή β) όταν ο διαθέτης είναι άτεκνος και συστήνει καταπίστευμα υπέρ του αδελφού¹⁹ του και των τέκνων αυτού^{20 21}. Προκύπτει επομένως πως παρά τη ρητή απαγόρευση, ο Γάλλος νομοθέτης επιθυμεί στις οριακές περιπτώσεις που επιτρέπει τη σύσταση καταπιστεύματος, να προφυλάξει το θεσμό της οικογένειας και το δικαιολογημένο συμφέρον που έχει ο διαθέτης να αφήσει την περιουσία του είτε στα τέκνα του, είτε όταν πρόκειται για άτεκνο διαθέτη, σε έτερα πρόσωπα της ευρύτερης οικογένειας, αναγνωρίζοντας την εύλογη επιθυμία του να ορίζει πως η περιουσία του δε θα καταλειφθεί σε άγνωστα πρόσωπα.

Στη Γερμανία από την άλλη, έχει γίνει χρήση ενός ιδιόμορφου περιορισμού, προφανώς για λόγους αποφυγής της δέσμευσης επ' άπειρον πιθανώς εκμεταλλεύσιμων, υπό άλλες συνθήκες, περιουσιών. Συγκεκριμένα, ο Γερμανικός Κώδικας αρκέστηκε να ορίσει ως απώτατο χρονικό

---

¹⁸ Βουζίκας Ε., Κληρονομικόν Δίκαιον, Έκδοση 1972, 457.

¹⁹ **Χάριν συντομίας και μόνο, χρησιμοποιείται το αρσενικό γένος ως εμπεριέχον και τα υπόλοιπα γένη, υπό την έννοια του αρσενικού γένους της λέξης «άνθρωπος».**

²⁰ Μπόσδας Δ., ο.π.π.

²¹ Βουζίκας Ε., ο.π.π.

σημείο για την επενέργεια καταπιστεύματος, αυτό των τριάντα ετών²² για την πλήρωση της αίρεσης. Με την πάροδο των τριάντα ετών, και εφόσον δεν έχει επέλθει το ταχθέν από το διαθέτη χρονικό σημείο, το καταπίστευμα αποσβέννυται.

Ο ελβετικός Κώδικας από την άλλη, ακολουθεί τον περιορισμό που έχει επικρατήσει και στο ελληνικό δίκαιο, μη τάσσοντας χρονικό περιορισμό, αλλά προβλέποντας τη σύσταση καταπιστεύματος άπαξ, δίχως να συντρέχει οποιαδήποτε περίπτωση που να επιτρέπει σύσταση καταπιστεύματος σε ήδη συστημένο καταπίστευμα²³.

Στο αγγλικό κληρονομικό δίκαιο υπάρχει αναγνωρισμένα ο θεσμός του κληρονομικού καταπιστεύματος, ο οποίος νομολογιακά διαχωρίζεται στα αφανή και στα ημιεμφανή καταπιστεύματα. Παρατηρείται πως στο αγγλικό κληρονομικό δίκαιο ο θεσμός του καταπιστεύματος είναι πιο χαλαρός, καθώς αρκεί όταν γίνεται λόγος για τα ημιεμφανή καταπιστεύματα, να έχει επικοινωνήσει ο διαθέτης την επιθυμία του να εγκαταστήσει κάποιο πρόσωπο ως καταπιστευματοδόχο, χωρίς από τη διαθήκη του να προκύπτουν όλες οι προϋποθέσεις ισχύος του²⁴. Επομένως, βασική αρχή για την ισχύ αυτών, είναι η προγενέστερη συμφωνία (έστω και προφορική) των εμπλεκόμενων (διαθέτη – βεβαρημένου), η συναίνεση αυτών και η πρόθεση του διαθέτη. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο κρίνει τις περιστάσεις και την ύπαρξη τυχόν προϋποθέσεων, κρίση που αδιαμφισβήτητα είναι εξαιρετικά δύσκολη. Εν προκειμένω, είναι αυταπόδεικτο πως το αγγλικό κληρονομικό δίκαιο δίνει ξεκάθαρη

---

²² Κατά πιστή μετάφραση, το ισχύον άρθρο 2109 BGB (Γερμανικού Αστικού Κώδικα) “1.Ο διορισμός μεταγενέστερου κληρονόμου καθίσταται άκυρος μετά την πάροδο 30 ετών από την κληρονομιά, εάν η περίπτωση της μεταγενέστερης διαδοχής δεν έχει προηγηθεί. 2 Παραμένει σε ισχύ μετά την περίοδο αυτή, 1. εάν η κληρονομική διαδοχή διαταχθεί σε περίπτωση που συμβεί συγκεκριμένο γεγονός στο πρόσωπο του προηγούμενου κληρονόμου ή του μεταγενέστερου κληρονόμου και το πρόσωπο στο πρόσωπο του οποίου πρόκειται να συμβεί το γεγονός είναι ζωντανό εκείνη τη στιγμή της κληρονομιάς, 2. αν ο προηγούμενος κληρονόμος ή ο μεταγενέστερος κληρονόμος, σε περίπτωση που γεννηθεί αδερφός του, έχει οριστεί ο αδελφός ή η αδελφή ως μεταγενέστερος κληρονόμος. (2) Εάν ο προηγούμενος κληρονόμος ή ο μεταγενέστερος κληρονόμος στο πρόσωπο του οποίου πρόκειται να συμβεί το γεγονός είναι νομικό πρόσωπο, εφαρμόζεται η τριακονταετής περίοδος”.

²³ Βουζίκας Ε., ο.π.π., 456.

²⁴ Ίδετε την υπόθεση Blackwell v. Blackwell (1929) όπου ο θανάων εγκατέστησε με τη διαθήκη του ημιεμφανές καταπίστευμα, ορίζοντας πέντε ωφελούμενους, οι οποίοι θα διαχειρίζονταν 12.000 λίρες. Συγκεκριμένα, ο διαθέτης είχε δείξει τον εκτός γάμου 16χρονο γιο του και τη μητέρα του ως τα άτομα που θα λάβουν μετά τη διαχείριση της περιουσίας σε δεύτερο χρόνο, και συγκεκριμένα όριζε πως θα μεταβιβαστεί το ποσό των 8.000 λιρών σε αυτούς. Ωστόσο, καθώς η νόμιμη σύζυγος του διαθέτη και ο γιος του (εντός γάμου) αμφισβήτησαν τη νομιμότητα του εν λόγω καταπιστεύματος, λόγω του ότι δεν υπήρχαν νομικά προκαθορισμένες οι προϋποθέσεις ισχύος αυτού, διενόχησε δίκη, η οποία απεφάνθη πως το καταπίστευμα ήταν νόμιμα συσταθέν, δεσμεύοντας τους εκτελεστές της διαθήκης να αποδώσουν το εν λόγω ποσό στους καταπιστευματοδόχους.

προτεραιότητα στην ελευθερία του διατιθέναι, αν και στο 9^ο Τμήμα της Νομοθεσίας περί Διαθηκών αναφέρεται πως η διαθήκη και οι όροι της πρέπει να είναι γραπτοί ²⁵.

Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό πως ο θεσμός του καταπιστεύματος να μεν αναγνωρίζεται ως χρήσιμος από τις έννομες τάξεις, ωστόσο αποδεικνύεται πως ορίζονται περιορισμοί στη χρήση και εφαρμογή του, καθώς η ατέρμονη σύστασή του δύναται να δημιουργήσει σοβαρά ζητήματα. Εξ αυτού του λόγου η βασική σύγκρουση για το σύνολο των εννόμων τάξεων που επισκοπήθηκαν είναι από τη μία η ελευθερία του διατιθέναι, ως έκφραση της ελευθερίας της προσωπικότητας του διαθέτη και από την άλλη οι αυτονόητες επιταγές της κοινωνίας για εκμετάλλευση όλων των δεσμευόμενων με καταπίστευμα περιουσιών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ – Το καταπίστευμα από την πλευρά του βεβαρημένου

Όπως προαναφέρθηκε, στην ελληνική έννομη τάξη το άρθρο 1923 του Αστικού Κώδικα ρυθμίζει το ισχύον πλαίσιο του καταπιστεύματος. Εννοιολογικά στοιχεία του θεσμού είναι η διαδοχική εγκατάσταση δύο ατόμων ως κληρονόμων, που το μεν ένα περιέρχεται στη θέση του κληρονόμου με το θάνατο του διαθέτη, ενώ το δε έτερο πρόσωπο, ο καταπιστευματοδόχος, έπειτα από το χρονικό σημείο που ο διαθέτης έταξε.

Ο βεβαρημένος επέχει θέση πλήρους κληρονόμου, και έχει ίδια και ανεξάρτητη επαγωγή στην κληρονομαία περιουσία, η οποία αφίσταται σημαντικά χρονικώς από αυτή του καταπιστευματοδόχου ²⁶. Είναι δυνατόν, ελλειπούσης και αντίστοιχης περιοριστικής ρυθμίσεως στο ελληνικό κληρονομικό δίκαιο, η επέλευση του ταχθέντος χρονικού σημείου να γίνει μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα που ισοδυναμεί κάποιες φορές και με παρέλευση δεκαετιών.

Ειδικότερα, εκ της φύσεώς του, το καταπίστευμα θεωρείται ως κατάλειψη υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία ως προς τον καταπιστευματοδόχο, ενώ για το βεβαρημένο έχει χαρακτηριστεί ορθώς ως δικαίωμα υπό διαλυτική αίρεση²⁷. Επιπρόσθετα, είναι δυνατό το καταπίστευμα να εξαπλώνεται σε χρονικό σημείο έπειτα από το θάνατο του βεβαρημένου, καθώς δεν είναι δεδομένο πως το χρονικό σημείο που τάχθηκε από το διαθέτη, αφορά στο θάνατο του βεβαρημένου.

---

²⁵ E. Challinor (2005), ConV388.

²⁶ Βουζίκας Ε., ο.π.π., 459.

²⁷ Μπουραντάς, ο.π.π., Δεύτερος Τόμος, 60.

Ως προελέχθη, ο ελληνικός Αστικός Κώδικας δεν τάσσει κάποιον χρονικό περιορισμό σχετικά με το διάστημα που το καταπίστευμα εκκρεμεί, γεγονός που διαμορφώνει προβληματισμούς σχετικά με τη δημιουργία έννομων σχέσεων εντός του συγκεκριμένου διαστήματος. Προκειμένου να κατανοηθεί το πρόβλημα, είναι χρήσιμο να γίνει μία λεπτομερής επισκόπηση στην έννομη θέση εκάστου προσώπου που εμπλέκεται στο θεσμό αυτό.

1. Έννομη θέση πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος

Ο βεβαρημένος ως πλήρης κληρονόμος, αποκτά την κληρονομαία περιουσία αμέσως μετά το θάνατο του διαθέτη, και την αποδοχή της κληρονομιάς από αυτόν²⁸. Το δικαίωμά του επί των κληρονομαίων στοιχείων έχει χαρακτηριστεί ως μετακλητό²⁹, καθώς διακινδυνεύεται από την πλήρωση της διαλυτικής αίρεσης της επαγωγής του καταπιστεύματος στον καταπιστευματοδόχο³⁰. Η κληρονομαία περιουσία συγχωνεύεται με την ατομική περιουσία του βεβαρημένου, με αποτέλεσμα ο τελευταίος να ευθύνεται και για τα χρέη της κληρονομαίας περιουσίας. Ωστόσο, έχει διατυπωθεί η άποψη πως η ατομική περιουσία του βεβαρημένου με την κληρονομαία απλά συγχωνεύεται, και διατηρεί ξεχωριστή υπόσταση η κάθε μία.³¹ Μία άλλη άποψη που έχει διατυπωθεί, κάνει λόγο για «χαλαρό αποχωρισμό» της περιουσίας που βαρύνεται με καταπίστευμα από τη λοιπή περιουσία του βεβαρημένου, καθώς πράγματι υπάρχουν διαφορετικοί κανόνες που εφαρμόζονται σε έκαστη ομάδα περιουσίας³². Τυχόν δικαιώματα ή υποχρεώσεις του βεβαρημένου έναντι του διαθέτη αποσβέννουνται λόγω συγχύσεως (ΑΚ 453).

Ο βεβαρημένος διαδέχεται το διαθέτη πλήρως σε όλα τα κληρονομαία, υπό την ιδιότητα που διατηρούσε μέχρι το θάνατό του σε αυτά. Ωστόσο, ο βεβαρημένος υπόκειται σε μία εξαιρετικά περιοριστική ρήτρα, αυτή του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ ΑΚ, σύμφωνα με την οποία, διάθεση αντικειμένων της κληρονομιάς χωρεί σε αυστηρά καθορισμένες περιπτώσεις. Συνεπεία τούτου, παρατηρείται ένας υπέρμετρος περιορισμός της διάθεσης της περιουσίας, προς το σκοπό της διατήρησης αυτής μέχρι να περιέλθει στον καταπιστευματοδόχο³³, για τον οποίο θα γίνει λόγος παρακάτω σε ξεχωριστό κεφάλαιο.

---

²⁸ Όπως παρατηρεί ο Βουζίκας Ε., ο.π.π., 477 δε χωρεί εξαναγκασμός του βεβαρημένου να αποδεχθεί την κληρονομαία περιουσία, όπως συνέβαινε στο προϊσχύον ρωμαϊκό δίκαιο (jussu praetoris adire).

²⁹ Σπυριδάκης Ι., Κληρονομικό Δίκαιο, Δ' Έκδοση, 2018, 551.

³⁰ Μπαλής Γ., Κληρονομικόν Δίκαιον (κατά τον Αστικόν Κώδικα), εκδ. Σάκκουλα, 477.

³¹ Μπαλής Γ., ο.π.π., 31.

³² Φίλιος Π., Κληρονομικό Δίκαιο (σε συνεργασία Χρίστου Φίλιου), εκδ. Σάκκουλας 2011, 41 επομ.

³³ Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, Αθήνα, 2014, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 547.

Ο βεβαρημένος διαχειρίζεται ολικά την περιουσία, οι πράξεις όμως διαχείρισης που επιτρέπεται να επιχειρεί, δεν είναι καθορισμένες στο νόμο. Το αποφασιστικό κριτήριο που θα κρίνει το αν έγινε σωστή διαχείριση από αυτόν, είναι αυτό της τακτικής διαχείρισης.

Για την ερμηνεία της έννοιας της τακτικής διαχείρισης, λαμβάνεται υπόψη η βούληση του διαθέτη, εφόσον δύναται να συναχθεί από τη διαθήκη αλλά και τη φύση του δικαιώματος του βεβαρημένου ως προσωρινού κληρονόμου³⁴. Το νόημα της τακτικής διαχείρισης είναι η προσοδοφόρα εκμετάλλευση και συντήρηση της κληρονομιαίας περιουσίας, μέχρι να πληρωθεί η αίρεση³⁵.

Προς αυτή την κατεύθυνση έχει υποστηριχθεί πως πράξεις τακτικής διαχείρισης δεν είναι μόνον αυτές που συντείνουν στη διατήρηση της περιουσίας, όπως παραδείγματος χάριν τα έξοδα συντήρησης και καθαρισμού ενός οικοπέδου, αλλά και πράξεις που δύνανται να απαλλάξουν την κληρονομιαία περιουσία από ληξιπρόθεσμα χρέη³⁶. Περιπτωσιολογικά, έχει κριθεί πως η εκμίσθωση ακινήτων της κληρονομιαίας περιουσίας με ευνοϊκές προϋποθέσεις, η είσπραξη απαιτήσεων της περιουσίας, η επισκευή αντικειμένων αυτής, η επένδυση των χρημάτων σε επικερδείς διαδικασίες αποτελούν πράξεις που συγχωρούνται από την τακτική διαχείριση, καθώς κατατείνουν κατά αποτέλεσμα στην ωφέλιμη ανάπτυξη της κληρονομιαίας περιουσίας³⁷.

Έχει κριθεί πως πράξεις που δε συμπλέουν με την έννοια της τακτικής διαχείρισης είναι η ανέγερση οικοδομής επί του κληρονομιαίου ακινήτου, η διενέργεια επενδύσεων σε επιχείρηση που υπάγεται στην κληρονομιαία περιουσία, όπως και η διάθεση αντικειμένων αυτής ή η σύσταση εμπραγμάτων ασφαλειών στα ακίνητα της περιουσίας π.χ. υποθήκης. Φυσικά, ο βεβαρημένος, ως πλήρης κύριος, στο πλαίσιο της τακτικής διαχείρισης συνάπτει συμβάσεις με έτερα πρόσωπα που αφορούν την κληρονομιαία περιουσία. Ακριβώς επειδή η κάθε περίπτωση είναι ιδιαίτερη, πρέπει να κρίνεται ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες αν η διενεργηθείσα πράξη εμπίπτει στην έννοια της τακτικής διαχείρισης³⁸.

---

³⁴ Ρούσσοις Κ., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, άρθρα 1923-1941, εκδ. Σάκκουλα, 1998.

³⁵ Όμοια διατύπωση υιοθετεί και η πρόσφατη νομολογία που ορίζει τις πράξεις τακτικής διαχείρισης ως όλες τις αναγκαίες πράξεις για την εκμετάλλευση, συντήρηση και διαφύλαξη των κληρονομιαίων, σύμφωνα με τον προορισμό κάθε αντικειμένου της, εφόσον ο διαθέτης δεν όρισε διαφορετικά. (ΑΠ 403/2019, www.areiospagos.gr, ΕφΑιγ 35/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 274/2021, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

³⁶ Ψούνη Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, 2014, 589.

³⁷ Πουρνάρας σε Γεωργιάδη, ΣΕΑΚ, ο.π.π.

³⁸ Σακελλαροπούλου Ε., Ευθύνη από Κληρονομικό Καταπίστευμα, Εκδόσεις Αντ. Ν Σάκκουλα, 46.

Η τακτική διαχείριση διατηρείται κατά τους ορισμούς του άρθρου 1941 ΑΚ, μέχρι την επαγωγή της κληρονομίας στον καταπιστευματοδόχο, οπότε ο βεβαρημένος παύει να είναι κληρονόμος, και υποχρεούται να παραδώσει την κληρονομία στην κατάσταση που βρισκόταν ύστερα από τακτική διαχείριση.

2. Η ευθύνη του βεβαρημένου όσο το καταπίστευμα είναι «ηρτημένο»

Ο βεβαρημένος, όσο βρίσκεται στη διαχείριση της κληρονομιαίας περιουσίας ευθύνεται σύμφωνα με το άρθρο 1937 παρ. 1 ΑΚ για όση επιμέλεια δείχνει στις δικές του υποθέσεις, χωρίς ωστόσο να απαλλάσσεται από την ευθύνη για βαριά αμέλεια³⁹ ⁴⁰. Ευθύνεται για κάθε φθορά ή απώλεια, αν αυτή οφείλεται στο ότι δεν επέδειξε όση επιμέλεια δείχνει στις δικές του υποθέσεις⁴¹, ευθυνόμενος και για ελαφρά αμέλεια σε αυτή την περίπτωση ⁴². Ο βεβαρημένος είναι δυνατόν να δεχτεί υποδείξεις και παραινέσεις από τον καταπιστευματοδόχο σχετικά με τις διαχειριστικές πράξεις που ενεργεί, ωστόσο αυτές δεν είναι δεσμευτικές για τον ίδιο, με αποτέλεσμα να μπορεί να τις παρακάμψει. Ο μόνος περιορισμός στη διαχείριση που πράττει ο βεβαρημένος, ρητά ορίζεται στο άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ.

Ο βεβαρημένος αποκτά οριστικά τους καρπούς των κληρονομιαίων στοιχείων⁴³, μέχρι να επέλθει η επαγωγή του καταπιστεύματος, όπως προκύπτει από το άρθρο 1938 ΑΚ, αντλώντας ένα ακόμα επιχείρημα υπέρ της πλήρους κληρονομικής ιδιότητας αυτού, αν και προσωρινής. Αξίζει να ειπωθεί πως όσο βρίσκεται στη διαχείριση της κληρονομιαίας περιουσίας βαρύνεται με τις αναγκαίες δαπάνες⁴⁴, με τις δαπάνες για την παραγωγή καρπών, καθώς και με τα τακτικά βάρη (π.χ. φόροι, δημοτικά τέλη)⁴⁵. Για κάθε άλλη δαπάνη, μπορεί να απαιτήσει απόδοση από τον καταπιστευματοδόχο με την επαγωγή του καταπιστεύματος, σύμφωνα με τις διατάξεις περί

---

³⁹ Φίλιος Π., ο.π.π., 502, παρ. 259 Α Ι.

⁴⁰ Στο ρωμαϊκό δίκαιο δεν είχε ξεκαθαριστεί αν ο κληρονόμος (βεβαρημένος) ευθύνεται κατά τη διαχείριση για ελαφριά αμέλεια ή μόνο για βαριά αμέλεια.

⁴¹ Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., 154.

⁴² Βουζίκας Ε., Ο.Π.Π., 479.

⁴³ Γίνεται μνεία πως στην έννοια των καρπών, εμπεριέχονται και τα τυχόν ωφελήματα που εξήχθησαν από τα κληρονομιαία στοιχεία. Την αυτή άποψη στηρίζουν Ψούνη ο.π.π., 588, υποσημείωση 370, Μπαλής Γ., ο.π.π., παρ.285 και Φίλιος Π., ο.π.π. παρ. 260, 505.

⁴⁴ Σύμφωνα με τον Ε. Πουρνάρα σε Γεωργιάδη Α., ΣΕΑΚ, Τόμος Δεύτερος, γίνεται αναφορά για δαπάνες που είναι αναγκαίες για να διατηρηθούν τα αντικείμενα της κληρονομίας, κατάλληλα για την τακτική εκμετάλλευση. Σύμφωνα με τον Ρούσο Κ., εφόσον πρόκειται για εκμεταλλεύσιμο πράγμα ή εκμεταλλεύσιμη οικονομική μονάδα, αναγκαίες θεωρούνται οι δαπάνες εκμετάλλευσης.

⁴⁵ Όπως αναφέρεται στο άρθρο 965 ΑΚ, Γεωργιάδης Απ., ο.π.π., 552.

διοίκησης αλλοτριών⁴⁶. Ως τέτοιες δαπάνες μπορούν να θεωρηθούν αυτές που δεν ήταν αναγκαίες, εν μέσω των οποίων εμπεριέχονται οι επωφελείς, κατά την έννοια του 1103 ΑΚ, δηλαδή αυτές που χωρίς να επιβάλλονται από το σκοπό και τη φύση του καταπιστεύματος και την τακτική διαχείριση, κατατείνουν στην αύξηση της αξίας των κληρονομαίων στοιχείων κατά τρόπο μόνιμο και σταθερό. Κομβικό σημείο κρίσης του επωφελούς των δαπανών που διενεργήθηκαν, θα μπορούσε να θεωρηθεί ο χρόνος της επαγωγής του καταπιστεύματος στον καταπιστευματοδόχο, εφόσον δηλαδή η ωφέλεια επί του κληρονομαίου σώζεται κατά το χρόνο απόδοσης στον καταπιστευματοδόχο⁴⁷.

Συμπερασματικά, ο βεβαρημένος είναι ένα πρόσωπο που επιτελεί έναν ρόλο διαχειριστή, ακόμα κι αν πρόκειται για πλήρη κληρονόμο του διαθέτη. Επιβαρύνεται με τη διαχείριση μίας κληρονομαίας περιουσίας για μεγάλο χρονικό διάστημα, μη δυνάμενος να αντλήσει σημαντικά οφέλη από αυτή και χωρίς τη δυνατότητα να μπορεί να τη διαθέσει κατά το δοκούν. Εξ αυτού του λόγου και ο νομοθέτης επεφύλαξε πιο χαλαρά κριτήρια στη θεμελίωση της ευθύνης του κατά τη διαχείριση της περιουσίας αυτής.

Είναι αυταπόδεικτο πως ο ρόλος του ως προσωρινού κληρονόμου δεν του επιφυλάσσει ελευθερία κινήσεων, με αποτέλεσμα και έπειτα από την επαγωγή του καταπιστεύματος στον καταπιστευματοδόχο, να κινδυνεύει αυτός με δικαστική εναγωγή για τις πράξεις που τέλεσε κατά το χρονικό διάστημα που ήταν κληρονόμος. Ίσως στο τρίπτυχο διαθέτης – κληρονόμος (βεβαρημένος) – καταπιστευματοδόχος, ο βεβαρημένος να είναι το πιο αδικημένο μέρος αφού επιτελεί ένα ρόλο που δε θα του επιφυλάξει μεγάλα κέρδη, σύμφωνα με την επιθυμία του διαθέτη.

Από την άλλη, η εξάρτηση της διαχείρισης αποκλειστικά από την καλή πρόθεση του βεβαρημένου, και την ηθική του υποχρέωση απέναντι στο διαθέτη αποτελούν μη αξιόπιστα κριτήρια σχετικά με τη διαχείριση που θα ασκήσει, ειδικά στις περιπτώσεις που ο διαθέτης έχει τάξει ως χρονικό σημείο επαγωγής του καταπιστεύματος, το θάνατο του βεβαρημένου κληρονόμου. Σε αυτές τις περιπτώσεις λοιπόν ο βεβαρημένος, μη ενδιαφερόμενος για τις μετά θάνατον συνέπειες επί των διαθέσεων που διενήργησε όσο εκκρεμούσε η αίρεση, απέχει από την

---

⁴⁶ Φίλιος Π., ο.π.π., 505.

⁴⁷ Πουρνάρας Ε., ο.π.π..

τήρηση της βουλήσεως του διαθέτη, προβαίνοντας σε διαθέσεις προς τρίτους, προστατευόμενος από το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ.

3. Η ακυρότητα του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ

i) Η έννοια των διαθέσεων

Εξαιρετικά χρήσιμο είναι να συγκεκριμενοποιηθεί στο παρόν σημείο της εν λόγω μελέτης, η έννοια της διάθεσης, ούτως ώστε να δυνάμεθα να ξεχωρίζουμε για ποιες περιπτώσεις γίνεται λόγος στο εν λόγω κεφάλαιο. Ως διάθεση ορίζεται κάθε δικαιοπραξία, που έχει ως αποτέλεσμα την άμεση απώλεια, τη μεταβίβαση, τη μεταβολή, την επιβάρυνση, ή την αλλοίωση δικαιώματος⁴⁸, ήτοι εν γένει που έχει άμεση επίδραση σε δικαίωμα ή έννομη σχέση⁴⁹. Οι εν λόγω διαθέσεις μπορούν να γίνονται με εν ζωή δικαιοπραξίες^{50 51}, και με σύσταση δικαιώματος υπέρ άλλου προσώπου όπως φερ' ειπείν με σύσταση δουλείας, ενεχύρου ή υποθήκης.

Πέραν των οικειοθελών διαθέσεων, στις οποίες, συμπράττουν αμφότερα τα μέρη και στηρίζονται στη βούλησή τους, στην έννοια των διαθέσεων εμπίπτουν και οι εκποιήσεις που γίνονται λόγω αναγκαστικής εκτέλεσης⁵² εκ μέρους των ατομικών δανειστών του βεβαρημένου, αλλά και η εκ μέρους του συνδίκου της πτώχευσης του βεβαρημένου⁵³. Ομοίως στην έννοια της διάθεσης

---

⁴⁸ Νικολόπουλος σε Γεωργιάδη Α., ΣΕΑΚ, τόμος Α' 310.

⁴⁹ Φίλιος Π., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 4^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 237.

⁵⁰ Μπαλής Γ., ο.π.π., 483.

⁵¹ Στη θεωρία αναφέρθηκε μεμονωμένα και η διάταξη τελευταίας βούλησης (διαθήκη). Εν προκειμένω, οι διατάξεις τελευταίας βούλησης, εκτός του ότι ματαιώνουν τη φύση του καταπιστεύματος καθώς η κληρονομιά περιουσία καταλείπεται σε έτερο πρόσωπο, απαγορεύεται και με βάση την παρ. 2 του άρθρου 1923 ΑΚ που απαγορεύει τη σύσταση καταπιστεύματος από το βεβαρημένο σε ήδη βεβαρημένη περιουσία. Επομένως, υπό αυτό το πρίσμα δε δύναται διάταξη τελευταίας βούλησης να θεωρηθεί έγκυρη σε μία τέτοια περίπτωση.

⁵² Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., ΣΕΑΚ, ο.π.π., 1528 – 1529, όπου ορίζεται πως η κατάσταση και ο πλειστηριασμός παρότι δεν εμπίπτουν στην έννοια της διάθεσης, οδηγούν σε διάθεση, καθώς σύμφωνα με το άρθρο 1005 παρ. 1 ΚΠολΔ με τον πλειστηριασμό και την κατακυρωτική έκθεση μεταβιβάζεται στον υπερθεματιστή το δικαίωμα που κατασχέθηκε. Ωστόσο, καθώς ουσιαστική προϋπόθεση της ισχύος του πλειστηριασμού είναι και η ικανότητα διάθεσης του οφειλέτη, γίνεται δεκτό πως σε περιπτώσεις που ο οφειλέτης – βεβαρημένος δεν έχει εξουσία διάθεσης ο πλειστηριασμός είναι οικονομικά έγκυρος, - καθώς δε μπορεί να υπαχθεί στις δικονομικές ακυρότητες των άρθρων 159 επ' και 933 ΚΠολΔ-, χωρίς όμως να δύναται να παράξει ουσιαστικά αποτελέσματα, αφού η οριστική κτήση της κυριότητας από τον υπερθεματιστή δεν επιτυγχάνεται (ΕφΑθ 4876/2003, ΕλλΔνη 2004, 1493). Όμοια πιο πρόσφατη απόφαση η ΑΠ 436/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ με τις ίδιες παραδοχές περί πλειστηριασμού.

⁵³ Βουζίκας, ο.π.π., 483.

εμπίπτουν και οι εκποιήσεις που γίνονται διά καταδίκης του βεβαρημένου σε δήλωση βούλησης (949 ΚΠολΔ)⁵⁴.

Αξίζει να σημειωθεί πως στην έννοια της διάθεσης, δε δύνανται να εμπίπτουν υποσχετικές⁵⁵ συμβάσεις, όπως λόγου χάριν μισθωτικές συμβάσεις, καθώς αυτές δεν αλλοιώνουν τη φύση του δικαιώματος, ούτε το δικαιούχο, αλλά γεννούν ενοχική υποχρέωση του βεβαρημένου. Η ισχύς τους με την επαγωγή του καταπιστεύματος, κρίνεται κατά περίπτωση και κυρίως σύμφωνα με την έννοια της τακτικής διαχείρισης. Πάντως στην περίπτωση που υπάρχει σύναψη μίσθωσης που ανάγεται στο σκοπό διαχείρισης της κληρονομιαίας περιουσίας δε φαίνεται να μπορεί ο καταπιστευματοδόχος να απορρίψει την ισχύ της και να μη δεσμεύεται με την επαγωγή του καταπιστεύματος⁵⁶.

ii) Οι διαθέσεις που επιτρέπονται σύμφωνα με τους κανόνες τακτικής διαχείρισης

Ο βασικότερος περιορισμός που αφορά τον βεβαρημένο και τη διαχείριση της βεβαρημένης με καταπίστευμα περιουσίας, είναι ο περιορισμός διάθεσης που σε κάθε περίπτωση και εφόσον δεν προκύπτει κάτι διαφορετικό από τη διαθήκη ισχύει για το σύνολο των στοιχείων που αποτελούν την κληρονομιαία περιουσία⁵⁷. Ωστόσο υπάρχουν περιπτώσεις που σύμφωνα με το γράμμα του νόμου, επιτρέπονται συγκεκριμένες διαθέσεις περιουσιακών στοιχείων, αναφερόμενες περιοριστικά στο άρθρο 1937 παρ. 2. Πρώτη περίπτωση διαθέσεων είναι όταν αυτές επιβάλλονται από τους κανόνες τακτικής διαχείρισης.

Τούτων δοθέντων, η εκποίηση ενός σημαντικής οικονομικής αξίας κληρονομιαίου στοιχείου δύναται υπό προϋποθέσεις να χαρακτηριστεί ως πράξη εμπίπτουσα στους όρους τακτικής διαχείρισης, ειδικά όταν το ενεργητικό της περιουσίας δεν επαρκεί για να καλύψει τυχόν χρέη του διαθέτη. Προς το σκοπό αυτό άλλωστε είναι χρήσιμο να συνεκτιμώνται, όπως προαναφέρθηκε όλες οι συνθήκες που διέπουν την εκάστοτε περίπτωση, και εξ αυτού του λόγου, δίνεται η

---

⁵⁴ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 57.

⁵⁵ Σύμφωνα με Φίλιο Π., υποσχετικές είναι οι δικαιοπραξίες που περιλαμβάνουν υπόσχεση, ανάληψη υποχρέωσης για συγκεκριμένη παροχή, δηλαδή πράξη ή παράλειψη.

⁵⁶ Μπαλής Γ., ο.π.π., παρ. 289 αρ. 4.

⁵⁷ Βλ.την ΕφΠατρ 1061/2004, ΑΧΑΝΟΜ 2005/210, όπου ο διαθέτης εξείρεσε ρητά από την απαγόρευση διάθεσης της περιουσίας του, συγκεκριμένο κληρονομιαίο στοιχείο, το οποίο όρισε πως δύναται η βεβαρημένη σύζυγός του να διαθέσει προς το σκοπό της κάλυψης των δαπανών διαβίωσής της.

δυνατότητα στο βεβαρημένο να προβεί σε προληπτική, δικαστική αναγνώριση της σύμπλευσης της εκκρεμότητας διάθεσης με τους κανόνες τακτικής διαχείρισης.

Ειδικότερα, εφόσον εγείρονται αμφιβολίες σχετικά με το συμπλέον της πράξεως που θα διενεργήσει ο κληρονόμος με την έννοια της τακτικής διαχείρισης, έχει αυτός την ευχέρεια να προβεί σύμφωνα με το άρθρο 818 ΚΠολΔ σε αίτηση ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου, προκειμένου να αποφασίσει αυτό αν πράττει ορθώς. Σημαντική παρατήρηση ως προς την εν λόγω διάταξη είναι πως ο βεβαρημένος δεν υποχρεούται να προβεί στην εν λόγω αίτηση⁵⁸, και εφόσον επιθυμεί, διενεργεί την πράξη διαχείρισης, αναλαμβάνοντας την αντίστοιχη ευθύνη της⁵⁹. Αξίζει να τονιστεί πως η εκάστοτε περίπτωση είναι ξεχωριστή και δε δύναται αντικειμενικά μόνο να προσδιοριστεί αν η πράξη που διενεργείται εμπίπτει εξ αρχής στην έννοια της τακτικής διαχείρισης⁶⁰. Ωστόσο, το κύρος της διάθεσης δεν μπορεί να συνδεθεί αυτοδικαίως με την επίτευξη της εν λόγω διαδικασίας εκ μέρους του βεβαρημένου. Αν γινόταν δεκτή η άποψη πως πρόκειται για υποχρεωτική δικονομική διαδικασία, τότε οποιαδήποτε πράξη διάθεσης θα ήταν άκυρη, εφόσον δεν είχε προηγηθεί η εν λόγω δικαστική αίτηση.

Η ανωτέρω μεμονωμένη υποστηριχθείσα άποψη, δε συμπλέει με τη φύση του βεβαρημένου ως κληρονόμου, ο οποίος ναι μεν βαρύνεται με περιορισμό διάθεσης της κληρονομιαίας περιουσίας, αλλά εκ του νόμου έχει το δικαίωμα να προβαίνει σε πράξεις διάθεσης κατά το δοκούν, εφόσον κρίνει πως αυτές εμπίπτουν στην έννοια της τακτικής διαχείρισης. Η απαίτηση να προβαίνει ο βεβαρημένος κάθε φορά πριν τη διενέργεια εκάστης διάθεσης σε δικαστική προσφυγή είναι επαχθής για τον ίδιο αλλά και για την ίδια την περιουσία, καθώς μπορεί να αποδειχθεί πέρα από κοστοβόρα και χρονοβόρα. Ειδικά στις περιπτώσεις που ο βεβαρημένος, λόγω κατεπείγοντος, οφείλει να προβεί άμεσα σε μία πράξη διάθεσης, - λόγου χάρη όταν η κληρονομιαία περιουσία βαρύνεται με πλείστα χρέη, ούτως ώστε μία εκποίηση ενός ακινήτου να μοιάζει σωτήρια για τη διατήρηση της λοιπής κληρονομιαίας περιουσίας-, να αντιμετωπίζει παροιμιώδεις καθυστερήσεις

---

⁵⁸ Βλ. και ΑΠ 2242/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και ΧρΙΔ 2015/428, σύμφωνα με την οποία εφόσον ο βεβαρημένος επιθυμεί να προβεί στην αντίστοιχη πράξη με δική του ευθύνη, μπορεί και χωρίς να προβεί στην προγενέστερη αίτηση του άρθρου 818 ΚΠολΔ. Ομοίως και Φύλιος Π., ο.π.π., 503, παρ. 259 Α Ι.

⁵⁹ Αντίθετη μεμονωμένη άποψη έχει διατυπωθεί από τον Παπαντωνίου Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, Δίκαιο & Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλα, 153 «Διάθεση που γίνεται χωρίς την απόφαση του δικαστηρίου ή χωρίς να τηρηθούν οι όροι που αυτή όρισε, σύμφωνα με την παρ. 2 άρθρου 818 ΚΠολΔ, νομίζω είναι άκυρη».

⁶⁰ Ορισμένα παραδείγματα που παρατίθενται από το Βουζίκια σχετικά με επιτρεπόμενες πράξεις είναι η εκπλήρωση κληροδοσιών που βαρύνουν το βεβαρημένο κληρονόμο, πληρωμή χρεών κληρονομιάς, εξεύρεση χρημάτων προς επισκευή αναγκαίας για το κληρονομαίο πράγμα, ή προκειμένου να εκπληρωθεί αναληφθείσα υποχρέωση του διαθέτη π.χ. εκ προσυμφώνου.

που θα βάλλουν κατά του συμφέροντος της βεβαρημένης περιουσίας εφόσον πρέπει υποχρεωτικά να ακολουθήσει μία δικαστική διάγνωση του επιτρεπτού της μελλοντικής διάθεσης.

Συνεπώς, σύμφωνα με την άποψη της γράφουσας αλλά και σύσσωμης της θεωρίας, είναι συνεπέστερο να γίνει δεκτή η άποψη πως η διάταξη του άρθρου 818 ΚΠολΔ εισάγει μία προαιρετική δικονομική διαδικασία, η οποία συμπληρώνει το άρθρο 1937 παρ. 2. Επιχείρημα που συνηγορεί υπέρ της εν λόγω άποψης είναι το γεγονός πως οι οικείες διατάξεις περιορίζονται στη μνεία του αρμοδίου δικαστηρίου, χωρίς να υπεισέρχονται στην οποιαδήποτε αναφορά σε άλλη διαδικαστική προϋπόθεση προς τούτο⁶¹.

Προβληματισμός έχει εγερθεί σχετικά με τις συνέπειες που υπάρχουν, σε περίπτωση που ο βεβαρημένος λάβει τη θετική γνωμοδότηση του δικαστηρίου, με τη διαδικασία του άρθρου 818 ΚΠολΔ. Φωνές της θεωρίας τάσσονται υπέρ της άποψης πως ο καταπιστευματοδόχος σε μία τέτοια περίπτωση δε δύναται με την επαγωγή του καταπιστεύματος να αντιταχθεί στην εν λόγω διάθεση, η οποία έχει επικυρωθεί με δικαστική κρίση^{62 63}, άποψη που αν μη τί άλλο κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, δεδομένου ότι ο καταπιστευματοδόχος στο χρονικό σημείο που κινητοποιείται η εν λόγω δικαστική διαδικασία είναι υπό αίρεση δικαιούχος, μη δυνάμενος να αποφασίζει για την τύχη της κληρονομιαίας περιουσίας.

iii) Οι διαθέσεις που γίνονται κατόπιν συναίνεσης του καταπιστευματοδόχου

Όταν ο καταπιστευματοδόχος ενημερώθηκε από το βεβαρημένο για την επικείμενη διάθεση και δόθηκε η συναίνεσή του, δεν υπάρχει αμφιβολία σχετικά με το κύρος αυτής. Ωστόσο, και στη συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να τονιστεί πως ο βεβαρημένος, δεν υποχρεούται βάσει κάποιας νομοθετικής διάταξης να συμβουλευέται τη γνώμη του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος στο παρόν στάδιο μόνο συμβουλευτικά μπορεί να παρέμβει στα σχέδια του βεβαρημένου. Γίνεται δεκτό πως αρκεί και η μεταγενέστερη έγκριση του καταπιστευματοδόχου, σύμφωνα με το άρθρο 239 παρ. 2 ΑΚ⁶⁴.

---

⁶¹ Ψούνη Ν., ο.π.π., 592.

⁶² Ψούνη Ν., ο.π.π., 592.

⁶³ Ο Βουζίκας, ο.π.π., 484, παρ. 286, αναφέρει πως ο βεβαρημένος για να είναι ασφαλής ότι η εκποίηση που διενεργεί εμπίπτει στον όρο της τακτικής διαχείρισης, δικαιούται να ασκήσει αναγνωριστική αγωγή κατά του καταπιστευματοδόχου, για να αναγνωριστούν δικαστικώς οι όροι αυτής, τασσόμενος και ο ίδιος υπέρ της άποψης πως εφόσον εκδοθεί δικαστική απόφαση ο καταπιστευματοδόχος, δε δύναται να αμφισβητήσει τη διενεργηθείσα διάθεση.

⁶⁴ Γεωργιάδης Απ., ο.π.π., 550.

Απορίας άξιο είναι πώς μπορεί να δοθεί η συναίνεση, είτε η έγκριση από τον καταπιστευματοδόχο, ο οποίος στο σημείο που διενεργείται η διάθεση δεν είναι δικαιούχος της κληρονομιαίας περιουσίας⁶⁵. Ενδεχομένως, η δυνατότητα που δίνεται να βασίζεται στην ίδια τη φύση του δικαιώματος προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου, που δε στερείται σημασίας και χρήζει προστασίας. Γίνεται δεκτή⁶⁶ η αναλογική εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 239 ΑΚ σε περίπτωση εκποίησης από δικαιούχο με περιορισμένη εξουσία διάθεσης. Κατά τη γνώμη της γράφουσας μία τέτοια αναλογική εφαρμογή στερείται λογικής ακολουθίας στη συγκεκριμένη περίπτωση, αν λάβει κανείς υπόψη την έννομη θέση του καταπιστευματοδόχου σε εκείνο το χρονικό σημείο, δηλαδή σε σημείο που δεν έχει καταστεί καν δικαιούχος των κληρονομιαίων στοιχείων, και συνεπώς χωρίς να έχει ούτε μέρος της εξουσίας διάθεσης που απαιτείται σύμφωνα με την υποστηριζόμενη θεωρία.

Ενδεχομένως, να πρέπει να υποστηριχθεί πως σε περίπτωση που ο καταπιστευματοδόχος έχει λάβει την απαιτούμενη ενημέρωση από το βεβαρημένο για την εκκρεμούσα διάθεση, τότε η εν λόγω ενημέρωση να πρέπει να μνημονεύεται στην οικεία διαθετική πράξη. Με αυτό τον τρόπο, όταν θα επέλθει η επαγωγή του καταπιστεύματος θα μπορεί να αποδειχθεί η προγενέστερη γνώση του επί της διαθέσεως και η σύμπλευσή του με αυτή. Σε περίπτωση που πρόκειται για διάθεση ακινήτων που εμπίπτουν στην κληρονομιαία περιουσία, τότε η εν λόγω συναίνεση πρέπει να περιβληθεί το συμβολαιογραφικό τύπο^{67 68}.

iv) Διαθέσεις όταν πρόκειται για καταπίστευμα του άρθρου 1939 ΑΚ (καταπίστευμα του υπολοίπου ή του περιλιμπανομένου)

Στις περιπτώσεις που έχει συσταθεί καταπίστευμα του υπολοίπου, δηλαδή η κληρονομιαία περιουσία θα επαχθεί στον καταπιστευματοδόχο κατά το υπόλοιπο που θα υπάρχει, όταν πληρωθεί

---

⁶⁵ Γεωργιάδης, ΣΕΑΚ, 467, Φίλιος Π., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου

⁶⁶ Δωρής Φ., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, άρ. 236-239, εκδ. Σάκκουλα, 1978, 425

⁶⁷ Πουρνάρας Ε., σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1528.

⁶⁸ Μία νομολογιακή περίπτωση που συνδυάζει και την περίπτωση που έχει εκδοθεί απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 818 ΚΠολΔ, αλλά και της παροχής συναίνεσης εντοπίζεται στην ΑΠ 249/2004, σύμφωνα με την οποία και η βεβαρημένη σύζυγος του διαθέτη και το καταπιστευματοδόχο σωματείο προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου της κληρονομίας, προκειμένου να διαγνώσουν αν η εκκρεμούσα πράξη διάθεσης του σημαντικότερου ακινήτου της βεβαρημένης με καταπίστευμα περιουσίας συμπλέει με την έννοια της τακτικής διαχείρισης, κρίση που υπήρξε θετική ενώπιον του Αρείου Πάγου.

η αίρεση που έχει τάξει ο διαθέτης, ο βεβαρημένος ελευθέρως προβαίνει σε διαθέσεις των στοιχείων της κληρονομιάς. Για την εν λόγω μορφή καταπιστεύματος θα γίνει λόγος σε επόμενο μέρος της παρούσης, καθώς διέπεται από διαφορετικούς κανόνες.

ν) Συνέπειες παραβίασης του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ

Βασικό χαρακτηριστικό του άρθρου 1937 παρ. 2 είναι πως ορίζεται ότι η διάθεση που γίνεται κατά παράβαση των τριών αυστηρά οριοθετημένων περιπτώσεων, που αναπτύχθηκαν, είναι άκυρη με την επαγωγή του καταπιστεύματος στον καταπιστευματοδόχο, ήτοι πρόκειται για διάθεση, η οποία τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση επαγωγής στον καταπιστευματοδόχο⁶⁹.

Συνεπεία της εν λόγω παραδοχής είναι πως παρατηρείται το παράδοξο να διενεργούνται διαθέσεις εκ μέρους του βεβαρημένου, οι οποίες όμως δε θεωρούνται άκυρες αμέσως μόλις γίνει η εν λόγω διάθεση, αλλά μόλις επαχθεί η κληρονομιαία περιουσία στον καταπιστευματοδόχο. Η διαθετική δικαιοπραξία δηλαδή δεν είναι άκυρη με την κατάρτισή της, αλλά το ελάττωμα που οδηγεί στην ακυρότητά της προκύπτει αμέσως μόλις επαχθεί η περιουσία στο διαδοχικό κληρονόμο, δηλαδή τον καταπιστευματοδόχο, με την πλήρωση της αίρεσης.

Πρόκειται συνεπώς για μία επιγενόμενη ακυρότητα, η οποία δεν επέρχεται με την κατάρτιση της εκποιητικής δικαιοπραξίας⁷⁰. Υποστηρίχθηκε πως η εν λόγω ακυρότητα μπορεί να κηρυχθεί και σε προγενέστερο χρόνο από τον καταπιστευματοδόχο, δηλαδή σε χρονικό σημείο που εκκρεμεί η αίρεση⁷¹.

Η φύση της εν λόγω ακυρότητας έχει κριθεί ως σχετική από σύσσωμη τη θεωρία⁷² υπέρ του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος είναι το μοναδικό πρόσωπο που δύναται να την προβάλλει και φυσικά σε στάδιο, κατά το οποίο είναι κληρονόμος και άρα δικαιούχος. Ουσιαστικά δηλαδή ο τρίτος ναι μεν αποκτά και καθίσταται δικαιούχος των μεταβιβασθέντων στοιχείων, αλλά το

---

⁶⁹ Ψούνη Ν., ο.π.π., 593.

⁷⁰ Σύσσωμη η θεωρία υποστηρίζει το επιγενόμενο της εν λόγω ακυρότητας, με μία μεμονωμένη άποψη του Ρούσου Κ., που θεωρεί πως το προσωρινό του δικαιώματος του βεβαρημένου συνδέεται άρρηκτα με την απαγόρευση διάθεσης των κληρονομιαίων στοιχείων.

⁷¹ Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 259 Β Ι, 504.

⁷² Εκτός από το Φίλιο Π., που θεωρεί την εν λόγω ακυρότητα ως απόλυτη, καθώς επηρεάζει και δικαιώματα τρίτων προσώπων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να προβάλλουν και οι ίδιοι την ακυρότητα αυτή.

δικαίωμά του δε δύναται να αντιταχθεί κατά του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος μπορεί σε μεταγενέστερο χρόνο να επικαλεστεί την ακυρότητα της εν λόγω δικαιοπραξίας.

vi) Χρόνος επενέργειας της ακυρότητας

Ωστόσο, το ανωτέρω ζήτημα προβληματίσε και δίχασε το Ανώτατο Ακυρωτικό, καθώς υιοθετήθηκαν σε διαφορετικές αποφάσεις διαφορετικές απόψεις. Ειδικότερα, υπήρξε η ΑΠ 1195/2003⁷³ που χρησιμοποιώντας ως επιχείρημα τη μη ύπαρξη χρονικού σημείου επελεύσεως της ακυρότητας των κατά παράβαση διαθέσεων, θεώρησε πως η ακυρότητα θα πρέπει να θεωρηθεί αυτόματη και άμεση⁷⁴. Προς άρση αμφισβητήσεων, η υπόθεση παραπέμφθηκε στην Τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, όπου και δόθηκε η λύση που κατά πλειοψηφία υποστηρίζεται από τη θεωρία, με την ΟΛΑΠ 24/2008⁷⁵. Η εν λόγω απόφαση αφορούσε περίπτωση όπου πράγματι διαγνώστηκε η κατά παράβαση του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ διάθεση του κληρονομαίου από το βεβαρημένο. Ωστόσο, η εν λόγω παράβαση της διάθεσης δεν μπορούσε να επιφέρει άνευ ετέρου την αυτόματη συνέπεια της ακυρότητας σε εκείνο το χρονικό στάδιο προ της πλήρωσης της αίρεσης. Την αυτή άποψη ακολούθησαν και πλείστες επόμενες αποφάσεις, καθιστώντας τη θεώρηση αυτή ως κρατούσα⁷⁶, και σε υποθέσεις διαφορών ετέρου αντικειμένου⁷⁷.

Άξιο συζήτησης είναι και το ζήτημα της χρονικής διάγνωσης της ακυρότητας. Φωνές της θεωρίας που τάσσονται υπέρ της αναδρομικής κήρυξης της ακυρότητας, τη χαρακτηρίζουν ως μία έκφανση του άρθρου 175 ΑΚ⁷⁸. Σύμφωνα με το άρθρο 175 ΑΚ ορίζεται ότι «Η διάθεση ενός αντικειμένου είναι άκυρη αν ο νόμος την απαγορεύει. Αν η απαγόρευση έχει οριστεί για το συμφέρον ορισμένων

⁷³ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷⁴ Επρόκειτο για μία υπόθεση οικογενειακού καταπιστεύματος, σύμφωνα με την οποία μεταβιβάστηκε ακίνητο, που αποτελούσε αντικείμενο της βεβαρημένης με καταπίστευμα περιουσίας. Στην απόφαση αυτή αναγράφηκε πως εφόσον το άρθρο 818 ΚΠολΔ, δεν τάσσει χρονικό όριο για την κήρυξη της ακυρότητας, η ακυρότητα της διαθέσεως είναι άκυρη, και μπορεί να κηρυχθεί σε άμεσο χρόνο, και όχι μετά την επαγωγή της κληρονομίας στον καταπιστευματοδόχο.

⁷⁵ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΝοΒ 2005/87, στην οποία τονίστηκε πως «...επειδή δε πρόκειται για διάθεση από τους βεβαρημένους με το καταπίστευμα, προ της επαγωγής αυτού, η διάθεση αποβαίνει άκυρη μόλις γίνει η επαγωγή στον καταπιστευματοδόχο...».

⁷⁶ Αποφάσεις που τάχθηκαν υπέρ της άποψης αυτής, ενδεικτικά αναφερόμενες ΑΠ 2242/2014, ΧρΙΔ 2015. 428, ΑΠ 256/1992, ΕλλΔνη 1993. 1313, ΕφΑθ 6003/2009, ΕφΑΔ 2012. 508, ΕφΠατρ 569/2005, ΑχΝομ 2006. 259, ΕφΠατρ 1061/2004, ΑχΝομ 2005. 2012, ΕφΑθ 4876/2003, ΕλλΔνη 2004. 1493, ΕφΑθ 573/2001, ΕλλΔνη 2001. 748.

⁷⁷ ΠολΠρωτΗλ 6/2018, Αρμ 9/2018, σύμφωνα με την οποία σε κτηματολογικής φύσεως διαφορά, υιοθετήθηκε η ρήση σχετικά με την επιγενόμενη και σχετική ακυρότητα της κατά παράβαση της 1937 παρ. 2 ΑΚ διάθεσης στοιχείου από το βεβαρημένο, προς απόδειξη της παγίωσης της εν λόγω άποψης στην ελληνική νομολογία.

⁷⁸ Πουρνάρας Ε. σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1529, Γεωργιάδης Α., ο.π.π., 551.

προσώπων, την ακυρότητα μπορούν να προτείνουν μόνο αυτά ». Τούτων δοθέντων η εν λόγω διάθεση είναι εξυπαρχής άκυρη, με αποτέλεσμα να μη δύναται να παράξει έννομες συνέπειες⁷⁹. Η απαγόρευση διάθεσης τάσσεται είτε για χάρη του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου είτε υπέρ συγκεκριμένου κύκλου προσώπων, εν προκειμένω του καταπιστευματοδόχου^{80 81}.

Σε περίπτωση που γίνει δεκτή η εν λόγω άποψη, τότε η ακυρότητα της διάθεσης διαταράσσει εν γένει τη σχέση βεβαρημένου και αποκτώντος και επιδρά σε μια σειρά από ζητήματα. Φερ' ειπείν όταν ο τρίτος αποκτών έχει στη διάθεσή του το μεταβιβασθέν ακίνητο, το συντηρεί, το εκμεταλλεύεται και ως κύριος καρπώνεται τα ωφελήματα και τους καρπούς αυτού. Αν υποθεθεί πως υιοθετείται η ανωτέρω άποψη περί αναδρομικής κήρυξης της ακυρότητας, πρέπει να γίνει δεκτό πως τα ωφελήματα και οι καρποί πλήρως αδικαιολόγητα αποκτήθηκαν από τον τρίτο, γεννώντας αξίωση διεκδίκησής τους από το βεβαρημένο.

vii) 1937 παρ. 2 και 206 ΑΚ

Εκ διαμέτρου αντίθετη ερμηνεία υποστηρίζει πως το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ δεν ιδρύει απαγόρευση εξουσίας διάθεσης, δεδομένου ότι υπάρχουν κάποιες αυστηρά αναφερόμενες περιπτώσεις κατά τις οποίες, επιτρέπεται η διάθεση των κληρονομιών. Μία γενική ρύθμιση ιδρύει το άρθρο 206 ΑΚ⁸² που δεν προβαίνει σε απαγόρευση της διάθεσης των αντικειμένων κατά

---

⁷⁹ Μπουραντάς Κ., ο.π.π., 61 - 67, ο οποίος αποκλειστικά και μόνο για τις διαθέσεις που διενεργούνται επί πτωχεύσεως του βεβαρημένου, θεωρεί πως γίνεται εφαρμογή του άρθρου 206 ΑΚ, εφόσον παραβιάζεται ή ματαιώνεται το δικαίωμα του καταπιστευματοδόχου. Κατά τα λοιπά θεωρεί πως οποιεσδήποτε διαθέσεις κατά παράβαση του άρθρου 1937 παρ. 2 είναι αυτοδικαίως άκυρες, καθώς ο βεβαρημένος δεν έχει εξουσία διάθεσης.

⁸⁰ Φίλιος Π., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, παρ. 141 Α., 346.

⁸¹ ΑΠ 433/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ - Η εξουσία προς διάθεση είναι σχέση που συνδέει το συγκεκριμένο αντικείμενο προς το φορέα του και η δυνατότητα που του παρέχεται να προβαίνει σε δικαιοπραξίες διάθεσης αυτού. Η απαγόρευση δε της διάθεσης είναι ιδιότητα τροποποιητική του περιεχομένου του. Τέτοια απαγόρευση μπορεί να τεθεί είτε από το νόμο είτε με δικαστική απόφαση ή δικαιοπραξία. Όταν η απαγόρευση διάθεσης τίθεται από το νόμο, η παρά την απαγόρευση αυτή διάθεση του δικαιώματος είναι σύμφωνα με τα άρθρα 174 και 175 ΑΚ άκυρη. Η ακυρότητα είναι απόλυτη, λαμβάνεται υπόψη και αυτεπαγγέλτως, εφόσον υποβληθούν τα πραγματικά περιστατικά που τη συνιστούν, είναι δε οριστική και αθεράπευτη, ήτοι δεν κυρώνεται η σχετική δικαιοπραξία με μεταγενέστερη έκλειψη του λόγου ακυρότητας, με αναγνώριση από τα μέρη ή παραίτηση, ακόμη δε και η τυχόν εκπλήρωση της δικαιοπραξίας δεν την καθιστά έγκυρη, εκτός μόνο από ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις (άρθρ. 498 παρ. 2, 849 παρ. 2, 1872 εδ. β' ΑΚ και 869 εδ. 2 Κ.Πολ.Δ) (ΑΠ 1929/2009). Επίσης, η ακυρότητα επέρχεται ανεξάρτητα από τη γνώση της απαγορευτικής διάταξης. Την απόλυτη αυτή ακυρότητα έχει δικαίωμα να επικαλεστεί οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον (ΑΠ 472/2015). Αντιβαίνει δε σε απαγορευτική διάταξη κάποιου νόμου μια δικαιοπραξία όχι μόνο όταν έρχεται σε αντίθεση με αυτόν ευθέως, αλλά και όταν επιδιώκεται με αυτή αποτέλεσμα που αποδοκιμάζεται από το νόμο (ΑΠ 676/2014, ΑΠ 926/2011).

⁸² 206 ΑΚ - Μετά την πλήρωση της αίρεσης κάθε διάθεση του αντικειμένου της δικαιοπραξίας, που επιχειρήθηκε όσο εκκρεμούσε η αίρεση, είναι αυτοδικαίως άκυρη, εφόσον ματαιώνει ή βλάπτει το αποτέλεσμα που εξαρτάται από την αίρεση. Το ίδιο ισχύει και αν, όσο εκκρεμούσε η αίρεση, το αντικείμενο εκποιήθηκε με αναγκαστική εκτέλεση.

το στάδιο ηρτημένης της αιρέσεως, αλλά ρυθμίζει την τύχη της διάθεσης με την πλήρωση της αίρεσης. Ορίζεται δηλαδή, πως οι διαθέσεις διατηρούν την ισχύ τους, καθώς τελούν υπό τη διαλυτική αίρεση της επαγωγής του καταπιστεύματος και η τυχόν ακυρότητα επενεργεί μόλις πληρωθεί το εν λόγω χρονικό σημείο.

Συνεπέστερη άποψη, συμπλέουσα με τις ανωτέρω παραδοχές, είναι αυτή που υποστηρίζει ότι η ακυρότητα του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ συνδέεται με τη διάταξη του άρθρου 206 ΑΚ. Η διάταξη του άρθρου 206 ΑΚ αποτελεί έκφραση του δικαιώματος προσδοκίας αυτού που ωφελείται από την πλήρωση της αίρεσης, προστατεύοντάς τον⁸³. Ουσιαστικά η διάταξη τούτη δεν απαγορεύει τη διάθεση αυτή καθ' εαυτή αλλά ορίζει τις συνέπειες που θα επέλθουν με την πλήρωση της αιρέσεως^{84 85}.

Όσον αφορά την άποψη της νομολογίας, αυτή τάσσεται με αποφάσεις του Ανώτατου Ακυρωτικού υπέρ της άποψης που υποστηρίζει ότι η ακυρότητα που επέρχεται κατά παράβαση της διάταξης 1937 παρ. 2 ΑΚ είναι επιγενόμενη, και δεν μπορεί να ενεργοποιηθεί αναδρομικά από το χρόνο που έγινε η διάθεση, αλλά το πρώτον ισχύει από το χρόνο της επαγωγής του καταπιστεύματος⁸⁶.

Ωστόσο πρέπει να τονιστούν ορισμένες διαφορές μεταξύ της ειδικής διάταξης 1937 παρ. 2 σε σχέση με τη γενική του άρθρου 206 ΑΚ. Η διάταξη της ΑΚ 206 δεν αφαιρεί την εξουσία διάθεσης, ορίζει όμως πως το κύρος της διενεργούμενης δικαιοπραξίας είναι αμφίβολο. Η εν λόγω ακυρότητα είναι απόλυτη και μπορεί να την επικαλεστεί οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον⁸⁷, σε αντίθεση με την ακυρότητα του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ που κατά πλειοψηφία θεωρείται σχετική, και δύναται να την επικαλεστεί μόνο ο καταπιστευματοδόχος. Μεμονωμένα ως αναφέρθηκε υποστηρίζεται πως η εν λόγω ακυρότητα είναι απόλυτη και δυνάμενη να αντιταχθεί από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον, επηρεάζοντας δικαιώματα τρίτων⁸⁸.

Συμπερασματικά, το άρθρο 1937 παρ. 2 ιδρύει μία ειδικότερη περίπτωση του άρθρου 206 ΑΚ, καθόσον αφορά διαθέσεις που διενεργήθηκαν εν μέσω αναμονής της πλήρωσης αιρέσεως.

---

⁸³ Μπαλής Γ., Γενικά Αρχαία Αστικού Δικαίου, εκδ. Π. Σάκκουλα, 1961, 269.

⁸⁴ ΕφΑθ 4876/2003, ΕλλΔνη 2004, 1492, που τάσσεται υπέρ της άποψης πως το άρθρο 1937 παρ. 2 αποτελεί έκφραση της διάταξης του άρθρου 206 ΑΚ.

⁸⁵ Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., 153.

⁸⁶ ΑΠ 2242/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1222/2018, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁸⁷ Φλάμπουρας σε Γεωργιάδη Α., ΣΕΑΚ, 406.

⁸⁸ Ίδετε υποσημείωση με αριθμό 76.

Άλλωστε και το δικαίωμα του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος μπορεί να επικαλεστεί τυχόν ακυρότητα των διαθέσεων, τελεί υπό την εν λόγω αναβλητική αίρεση.

Σημαντικό επιχείρημα για την κατάφαση της ανωτέρω άποψης και της ισχύος των διαθέσεων εκκρεμούσης της αίρεσης, αποτελεί η διάταξη του άρθρου 1936 ΑΚ περί ματαίωσης του καταπιστεύματος σε περίπτωση προαποβίωσης του καταπιστευματοδόχου^{89 90}. Πρόδηλο είναι πως ο νομοθέτης, ελλείποντος του καταπιστευματοδόχου, αναβαθμίζει τη θέση του βεβαρημένου ως οριστικού κληρονόμου, με αποτέλεσμα οι διενεργηθείσες από αυτόν διαθέσεις να μην είναι πλέον αμφίβολες.

4. Έννομη θέση βεβαρημένου μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος

Από την επαγωγή του καταπιστεύματος αίρεται η συγχώνευση περιουσιών που επήλθε στην περιουσία του βεβαρημένου με το θάνατο του διαθέτη και την αποδοχή της βεβαρημένης με καταπίστευμα περιουσίας⁹¹. Ο βεβαρημένος με την πλήρωση της αίρεσης απομακρύνεται από την κληρονομιαία περιουσία, και έτσι παύει και η ιδιότητά του ως κληρονόμου *ex nunc*. Ως καθολικός διάδοχος του διαθέτη υπεισέρχεται πια ο καταπιστευματοδόχος. Εφόσον υπήρχαν δικαιώματα και υποχρεώσεις που συνεπεία της επαγωγής της περιουσίας στο βεβαρημένο αποσβέστηκαν, αυτά πλέον αναβιώνουν αυτοδίκαια⁹².

Η βασικότερη υποχρέωση του βεβαρημένου στο εν λόγω χρονικό στάδιο είναι η αποκατάσταση της περιουσίας, στην κατάσταση που θα έπρεπε να βρίσκεται έπειτα από την τακτική διαχείριση⁹³.

Από το συνδυασμό των άρθρων 1937 και 1941 ΑΚ προκύπτει ότι οι διαθέσεις που έγιναν επιτρεπώς, γεννούν υποχρέωση του βεβαρημένου να αποδώσει στον καταπιστευματοδόχο την εισπραχθείσα κατά την εκποίηση αξία^{94 95}. Όπως προειπώθηκε, ο βεβαρημένος δε δύναται να

---

⁸⁹ Το οποίο ορίζει πως σε περίπτωση που κατά την επαγωγή του καταπιστεύματος, ο καταπιστευματοδόχος δε ζει, επομένως η κληρονομιαία περιουσία παραμένει στον κληρονόμο – βεβαρημένο, εφόσον ο διαθέτης δεν όρισε κάποιον υποκατάστατο του καταπιστευματοδόχου.

⁹⁰ Ψούνη Ν., ο.π.π., 592, Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1529.

⁹¹ Βουζίκας, ο.π.π., 489.

⁹² Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 264, 511. Ενδεικτικά τέτοια δικαιώματα είναι δικαίωμα επικαρπίας, ή μίσθωσης του βεβαρημένου σε κληρονομαίο πράγμα.

⁹³ Όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 1941 ΑΚ.

⁹⁴ Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1534.

⁹⁵ Αντίθετος ο Βουζίκας, ο οποίος τονίζει πως δεν οφείλει ο βεβαρημένος να αποδώσει το αντικατάλλαγμα των κληρονομιαιών στοιχείων, εφαρμόζοντας το άρθρο 1872 παρ. 2 ΑΚ, εξομοιώνοντας αυτό με τους καρπούς και τα ωφελήματα.

ευθύνεται για χειροτέρευση, φθορά ή βλάβη των κληρονομιαίων στοιχείων, εφόσον αποδείξει πως επέδειξε την επιμέλεια που επιδεικνύει στις δικές του υποθέσεις⁹⁶.

Σε περίπτωση που ο βεβαρημένος δεν αποδίδει και κατακρατεί τα κληρονομαία στοιχεία μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος, τότε μπορεί να εναχθεί δικαστικά από τον καταπιστευματοδόχο⁹⁷. Επιπρόσθετα, ο τελευταίος μπορεί να στραφεί κατά του βεβαρημένου και με την περί κλήρου αγωγή, σε περιπτώσεις που ο τελευταίος αντιποιείται κληρονομικό δικαίωμα⁹⁸, εκτός αν προβάλλεται δικαίωμα επίσχεσης κληρονομιαίων στοιχείων⁹⁹.

Ο βεβαρημένος επίσης, σε περίπτωση που ο καταπιστευματοδόχος επιθυμεί και το αιτηθεί, υποχρεούται σε λογοδοσία, για όλες τις πράξεις που διενήργησε κατά την περίοδο που διαχειριζόταν τη βεβαρημένη περιουσία.

5. Κτήση κυριότητας με χρησικτησία αμέσως μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος

Στις περιπτώσεις που ο βεβαρημένος υπεισήλθε στο χρόνο χρησικτησίας του δικαιοπαρόχου του, προβαίνοντας σε προσαύξηση στο χρόνο νομής αυτού, σύμφωνα με το άρθρο 1051 ΑΚ, πρέπει να γίνουν ορισμένες διευκρινίσεις. Πράγματι, κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της επαγωγής της κληρονομιαίας περιουσίας στο βεβαρημένο και της επαγωγής στον καταπιστευματοδόχο, είναι δυνατόν να αποκτηθούν το πρώτον συγκεκριμένα δικαιώματα. Αρχικά, προκειμένου να γίνει λόγος για προσαύξηση στο χρόνο νομής του δικαιοπαρόχου, θα πρέπει να μην έχει συντρέξει ο πρωτότυπος τρόπος κτήσης στο πρόσωπο του διαθέτη. Ανάλογα με το είδος χρησικτησίας, υπάρχει ξεχωριστή εξέταση των εκάστοτε περιπτώσεων και του χρόνου που πρέπει να έχει συμπληρωθεί, δηλαδή οι προϋποθέσεις του κάθε κανόνα δικαίου¹⁰⁰.

Εφ' όσον πρόκειται για νομή που ασκούσε ο διαθέτης με τα προσόντα της τακτικής χρησικτησίας τότε ο βεβαρημένος υπεισέρχεται στο χρόνο νομής του δικαιοπαρόχου του. Ωστόσο, ερωτηματικά γεννώνται σχετικά με το αν ο καθολικός διάδοχος του διαθέτη πρέπει να συγκεντρώνει στο πρόσωπό του το στοιχείο της καλής πίστης που απαιτείται κατά την έναρξη της νομής εκ μέρους του χρησιδεσπόμενου. Έντονα διατυπώνεται η άποψη που υποστηρίζει πως ο κληρονόμος, ως

---

⁹⁶ Παπαντωνίου, Κληρονομικό Δίκαιο, παρ. 27γ, 154, Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁹⁷ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 229.

⁹⁸ Ψούνη Ν., ο.π.π., 792.

⁹⁹ Βουζίκας, ο.π.π., 489.

¹⁰⁰ Κιτσαράς Λ., σε Γεωργιάδη Α., ΣΕΑΚ, 194-195.

καθολικός διάδοχος συνεχίζει επακριβώς τη νομή που ασκούσε ο δικαιοπάροχός του, με αποτέλεσμα να μην απαιτείται ο ίδιος ο βεβαρημένος κατά το στάδιο που υπεισιήλθε στη νομή να είναι καλόπιστος¹⁰¹. Τα συγκεκριμένα ισχύουν φυσικά σε περίπτωση που ο διαθέτης εκκίνησε την άσκηση της νομής με καλή πίστη, θεωρώντας πως νομίμως νέμεται το οικείο περιουσιακό αντικείμενο. Βασικό θεμέλιο της υποστηριζόμενης από θεωρητικούς συγγραφείς άποψης, αποτελεί η αρχή *successio in usucapionem*¹⁰², κάτι που πλέον δεν μπορεί να υποστηριχθεί με τις παραδοχές του ισχύοντος Αστικού Κώδικα.

Αντιθέτως, έχει υποστηριχθεί η γνώμη πως και ο ίδιος ο βεβαρημένος πρέπει να αποκτά τη νομή του περιουσιακού αντικειμένου καλή τη πίστη, και εφόσον πρόκειται για ακίνητα, μόνο αφού έχει προβεί σε μεταγραφή της αποδοχής της κληρονομίας ή του κληρονομητηρίου. Ειδικότερα αναφέρεται πως εφόσον ο βεβαρημένος είναι κακόπιστος κατά την υπεισέλευση στη νομή, τότε μόνο προσαύξηση της νομής στο πλαίσιο της έκτακτης χρησικτησίας συγχωρείται. Ουσιαστικά, με βάση αυτή τη γνώμη, ο κληρονόμος που σύμφωνα με το άρθρο 983 ΑΚ υπεισέρχεται στη νομή, έχει ξεχωριστό χρόνο απόκτησης νομής, κατά τον οποίο πρέπει να είναι καλόπιστος¹⁰³. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί πως παρά την καθολική διαδοχή ο κληρονόμος δε δύναται να διαδεχθεί το διαθέτη και ως προς την καλή πίστη, η οποία αποτελεί ενδιάθετη κατάσταση, μη δυνάμενη διαδοχής.

Την αυτή άποψη ακολουθεί και η νομολογία σε πρόσφατες αποφάσεις της¹⁰⁴, θεωρώντας πως ο βεβαρημένος ως διάδοχος του διαθέτη, πρέπει να βρίσκεται σε καλή πίστη κατά το χρόνο που υπεισέρχεται στη νομή συγκεκριμένων κληρονομιών πραγμάτων. Επί της ουσίας, είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει στην πράξη μία τέτοια περίπτωση, όπου ο διαθέτης χρησιδέσποζε κάποιο αντικείμενο, στο οποίο να υπεισιήλθε ο βεβαρημένος, χωρίς να γνωρίζει πως αυτό το στοιχείο δεν ανήκει στην κληρονομιαία περιουσία, ήτοι ευρισκόμενος σε καλή πίστη.

Ωστόσο, ακόμα κι αν ο διαθέτης βρισκόταν σε κακή πίστη και νεμόταν κάποιο αντικείμενο με τους όρους της έκτακτης χρησικτησίας, εφόσον ο βεβαρημένος υπεισιήλθε στη νομή με καλή

---

¹⁰¹ Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Εμπραγμάτου Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012, 377.

¹⁰² Δηλαδή πως ο κληρονόμος συνεχίζει την προσωπικότητα του κληρονομούμενου, όπως ίσχυε στο βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο.

¹⁰³ Μαθθίας Στ., Προσαύξηση Χρόνου Τακτικής Χρησικτησίας από τον Κληρονόμο (ΑΚ 1051), www.digestaonline.gr.

¹⁰⁴ ΕφΠατρ 39/2022, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 451/2021, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ,

πίστη, τότε θα δύναται να εκκινήσει δικό του χρόνο τακτικής χρησικτησίας (1041 ΑΚ). Στην εν λόγω περίπτωση δε θα μπορεί να γίνει λόγος για προσαύξηση στη νομή του δικαιοπαρόχου¹⁰⁵.

Όσον αφορά στην υπεισέλευση στο χρόνο νομής έκτακτης χρησικτησίας, η συζήτηση είναι πιο απλή, καθώς από τη θεωρία γίνεται δεκτό πως πράγματι μπορεί ο κληρονόμος να υπεισέλθει στο χρόνο νομής, και να αποκτήσει κυριότητα το πρώτον με έκτακτη χρησικτησία, με μοναδική προϋπόθεση την παρέλευση του απαιτούμενου χρόνου από το άρθρο 1045 ΑΚ. Εφόσον επομένως, συμπληρωθεί το χρονικό διάστημα που απαιτείται ανάλογα με το είδος του στοιχείου που χρησιδεσπόζεται, τότε δημιουργείται το πρώτον κυριότητα με έκτακτη χρησικτησία στο πρόσωπο του βεβαρημένου. Σύμφωνα με τη νομολογία¹⁰⁶ υποστηρίζεται πως για την προσαύξηση του χρόνου νομής στην έκτακτη χρησικτησία, δεν είναι και απαραίτητο να έχει χωρήσει αποδοχή κληρονομίας και μεταγραφή αυτής, τασσόμενη υπέρ της άποψης πως δεν απαιτείται καμία προϋπόθεση για την υπεισέλευση στο χρόνο νομής του δικαιοπαρόχου, όταν γίνεται με τα προσόντα της έκτακτης χρησικτησίας.

Τα συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία που γίνονται αντικείμενο πρωτότυπης κτήσης δικαιωμάτων εκ μέρους του βεβαρημένου, κατά το χρονικό διάστημα πριν την πλήρωση της αίρεσης, είναι συνεπές να θεωρηθεί πως εφόσον στηρίχθηκαν στην προσμέτρηση του χρόνου νομής του δικαιοπαρόχου (διαθέτη), πρέπει να αποδοθούν στον καταπιστευματοδόχο με την επαγωγή της κληρονομίας εις αυτόν.

6. Κτήση κυριότητας επί των κληρονομιών με χρησικτησία εκ μέρους του βεβαρημένου

Άξιο αναφοράς είναι το ζήτημα της δυνατότητας άσκησης νομής χρησικτησίας εκ μέρους του βεβαρημένου, ο οποίος για μεγάλο χρονικό διάστημα συνήθως ασκεί πράξεις εξουσίας επί των κληρονομιών ως κύριος μεν, προσωρινός δε. Είναι άραγε δυνατή η κτήση κυριότητάς του επί αυτών για όσο χρονικό διάστημα διαχειρίζεται τα εν λόγω κληρονομαία στοιχεία;

---

¹⁰⁵ Παπαντωνίου Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, Σάκκουλας, 1989, 50 αλλά και από τη νομολογία ΑΠ 898/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου αναφέρεται « Στην περίπτωση, όμως, που ο τελευταίος δεν ασκούσε τη νομή με τα προσόντα της έκτακτης χρησικτησίας ο νομέας κληρονόμος του μπορεί να αρχίσει δική του αυτοτελή χρησικτησία, οπότε δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 1051 ΑΚ για την προσμέτρηση του χρόνου νομής του δικαιοπαρόχου του».

¹⁰⁶ ΑΠ 774/2021, www.areiospagos.gr, σύμφωνα με την οποία δεν απαιτείται αποδοχή της κληρονομίας και μεταγραφή της, προκειμένου να επιτευχθεί η υπεισέλευση στο χρόνο νομής του δικαιοπαρόχου, και αυτό γιατί τάσσεται ως προϋπόθεση για την κτήση νομής ακινήτων, αλλά για την κτήση κυριότητας.

Αρχικά, πρέπει να τονιστεί πως ο βεβαρημένος για όλο το χρονικό διάστημα που το καταπίστευμα έχει επαχθεί στον ίδιο αποτελεί έναν πλήρη κύριο που νομίμως διαχειρίζεται την αναφερόμενη περιουσία. Προκειμένου να χωρήσει χρησικτησία θα πρέπει πρωτίστως το αντικείμενο, το οποίο αφορά, να μην ανήκει στον τρίτο νομέα, ούτως ώστε με την πλήρωση των προϋποθέσεων να γεννάται το πρώτον κυριότητα στο πρόσωπό του. Εν προκειμένω, δεν υπάρχει μία τέτοια ιδιότητα στο πρόσωπο του βεβαρημένου, ο οποίος ήδη είναι πλήρης – αν και μετακλητός- κύριος των κληρονομιών. Άλλωστε νομίμως στο χρονικό σημείο που βρίσκεται υπό την κυριότητά του η κληρονομική περιουσία, προβαίνει σε όποιες πράξεις διαχείρισης κρίνει ως απαραίτητες, κάποιες εκ των οποίων δύνανται να κριθούν αναλόγως και να ακυρωθούν με την πλήρωση της αιρέσεως.

Επομένως, εξαρχής μία τέτοια συζήτηση κατά την άποψη της γράφουσας στερείται ουσιαστικού νοήματος, καθώς δε νοείται κύριος (έστω τελούμενος υπό διαλυτική αίρεση) να νέμεται με διανοία κυρίου, εκκινώντας προσμέτρηση στο χρόνο χρησικτησίας, καθώς ούτως ή άλλως συντρέχει στο πρόσωπό του το εν λόγω δικαίωμα κυριότητας. Στις περιπτώσεις που το καταπίστευμα έχει επαχθεί στον καταπιστευματοδόχο και ο βεβαρημένος αρνείται να αποδώσει την αποδοτέα περιουσία, τότε θεωρείται ως νομέας κληρονομίας, καθώς έχει εκπέσει εκ του δικαιώματος κυριότητας που είχε, και πλέον νέμεται για πρώτη φορά ως μη κύριος¹⁰⁷ με διανοία κληρονόμου, χωρίς να διαφέρει από οποιοδήποτε έτερο πρόσωπο που νέμεται pro herede κληρονομιαία στοιχεία^{108 109}.

Έχει υποστηριχθεί στη νομολογία¹¹⁰ και στη θεωρία,¹¹¹ πως ακόμα και πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος είναι δυνατή η χρησικτησία εκ μέρους του βεβαρημένου, όταν ο τελευταίος έχει εκδηλώσει την πρόθεσή του στον καταπιστευματοδόχο να νέμεται με διανοία καταπιστευματοδόχου το κληρονομιαίο στοιχείο και αυτή η δήλωση έχει περιέλθει σε γνώση του καταπιστευματοδόχου.

---

¹⁰⁷ Είναι δεδομένο πως γίνεται λόγος για τις περιπτώσεις που δεν έχει ταχθεί ως χρόνος επαγωγής του καταπιστεύματος ο θάνατος του βεβαρημένου.

¹⁰⁸ ΕφΑτγ 35/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου τονίζεται πως δεν αρκεί να νέμεται απλώς τα κληρονομιαία στοιχεία αλλά και να τα νέμεται ως κληρονόμος, αντιποιούμενος δηλαδή κληρονομικό δικαίωμα, ανεξάρτητα από το αν τελεί σε καλή ή κακή πίστη, αν δηλαδή πιστεύει στην ύπαρξη του αξιούμενου κληρονομικού δικαιώματος.

¹⁰⁹ Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, παρ. 42 428.

¹¹⁰ ΠΠρΗλ 6/2018, ΑΡΜ 2018/1298, σύμφωνα με την οποία τονίζεται πως ο βεβαρημένος ασκεί πράξεις διαχείρισης στα κληρονομιαία συνεπεία της ιδιαίτερης έννομης σχέσης, μη δυνάμενος να αποκτήσει τα αντικείμενα με έκτακτη χρησικτησία, **παρά μόνο εφόσον εκδηλώσει στον καταπιστευματοδόχο την επιθυμία του να νέμεται τα αντικείμενα αυτά ως οριστικός κύριος, και όχι ως κληρονόμος.**

¹¹¹ Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, παρ. 42, 426.

Ωστόσο, δεδομένου ότι ο βεβαρημένος κατά το χρόνο που διαχειρίζεται τα κληρονομιαία είναι κύριος, δε δύναται να εκκινήσει χρόνος νομής χρησικτησίας, παρά μόνο έπειτα από την επαγωγή του καταπιστεύματος. Μόνο η βούληση του βεβαρημένου να γίνει οριστικός κληρονόμος του διαθέτη δεν μπορεί να μεταβάλει τη φύση της σχέσης που έχει προς τα κληρονομιαία, πριν από την επαγωγή του καταπιστεύματος. Κατά την άποψη της γράφουσας, μόνο έπειτα από την επαγωγή του καταπιστεύματος μπορούμε να δεχθούμε την έναρξη νομής χρησικτησίας εκ μέρους του βεβαρημένου και το να συμπληρωθούν όλες οι προϋποθέσεις χρησικτησίας σε αυτό το χρονικό σημείο είναι εξαιρετικά δύσκολο, καθώς θα πρέπει ο καταπιστευματοδόχος να ολιγορήσει επί μακρόν, προκειμένου να απωλέσει το δικαίωμά του επί των κληρονομιών.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ – Το καταπίστευμα από την πλευρά του καταπιστευματοδόχου

1. Έννομη θέση του καταπιστευματοδόχου όταν το καταπίστευμα είναι «ηρτημένο»

Ο καταπιστευματοδόχος μέχρις ότου επαχθεί το καταπίστευμα στον ίδιο, διαθέτει δικαίωμα προσδοκίας, το οποίο γεννάται με το θάνατο του διαθέτη, αποτελώντας προβαθμίδα του πλήρους κληρονομικού δικαιώματος¹¹². Το ακριβές περιεχόμενο του εν λόγω δικαιώματος έχει αποτελέσει αντικείμενο διχογνωμίας στη θεωρία. Η παρούσα συζήτηση δεν αποτελεί προβληματισμό χωρίς δογματικό ενδιαφέρον, καθώς από την απάντηση που θα δοθεί, θα τεκμηριωθεί το περιεχόμενο του δικαιώματος προσδοκίας κληρονομίας του καταπιστευματοδόχου, η δυνατότητα μεταβίβασης αυτού, αλλά και η έκταση της προστασίας του κατά το χρονικό διάστημα που το καταπίστευμα είναι «ηρτημένο».

Έχει υποστηριχθεί πως το συγκεκριμένο δικαίωμα προσδοκίας κληρονομίας αποτελεί ένα γενικό δικαίωμα επί του συνόλου της περιουσίας, διάφορο από αυτό που υπάρχει στα κατ' ιδίαν κληρονομιαία στοιχεία¹¹³. Λαμβάνοντας ως δεδομένη την εν λόγω θεωρία, γίνεται δεκτό πως πέραν των κληρονομιών στοιχείων που αποτυπώνουν την περιουσία, υπάρχει και ένα έτερο καθολικό δικαίωμα επί του όλου, το οποίο είναι μεταβιβαστό ελευθέρως σε τρίτους. Κάτι τέτοιο στερείται λογικής ακολουθίας, εφόσον ληφθεί υπόψη ότι οι τρίτοι, στους οποίους ενδεχομένως να μεταβιβαστεί το εν λόγω δικαίωμα είναι τρίτα πρόσωπα σε σχέση με το διαθέτη, και επομένως

¹¹² Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1531.

¹¹³ Ψούνη Ν., ο.π.π., 595.

δεν θα μπορούσαν λόγω διαδοχής να γίνουν καθολικοί διάδοχοί του, αποκτώντας την κληρονομική ιδιότητα¹¹⁴.

Έτερη άποψη που έχει υποστηριχθεί είναι πως το συγκεκριμένο δικαίωμα προσδοκίας κληρονομίας ταυτίζεται με την κληρονομική ιδιότητα και συνεπώς δε δύναται να μεταβιβαστεί σε κάποιο τρίτο πρόσωπο, καθώς αυτή είναι αναπαλλοτρίωτη¹¹⁵. Μάλιστα στη συγκεκριμένη θεώρηση αντιπαραβάλλεται το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου σε έκαστο εκ των κληρονομιαίων στοιχείων¹¹⁶, το οποίο είναι ελευθέρως μεταβιβαστό για τον καταπιστευματοδόχο, και πράγματι αποτυπώνει ένα περιουσιακό δικαίωμα.

Σύμφωνα με την άποψη της γράφουσας, ορθότερη άποψη για τη συνέπεια του νομικού λόγου, είναι η δεύτερη θεωρία, καθώς πράγματι η κληρονομική ιδιότητα δεν είναι λογικό να μπορεί να μεταβιβάζεται σε τρίτα πρόσωπα και σίγουρα δεν μπορεί να αποτυπωθεί σε ένα δικαίωμα προσδοκίας επί του όλου. Ειδικότερα, μία κληρονομιαία περιουσία συνήθως αποτελείται από πολλών ειδών περιουσιακά στοιχεία (λ.χ. ακίνητα, κινητά, μετοχικούς τίτλους κ.ο.κ) και δικαιώματα (λ.χ. κυριότητα, νομή, υπεισέλευση σε χρόνο χρησικτησίας δικαιοπαρόχου κ.ο.κ), τα οποία δεν είναι νοητό να περικλειστούν σε ένα ενιαίο δικαίωμα επί του όλου, καθώς η μεταχείριση του καθενός είναι διαφορετική. Μάλιστα είναι δυνατό σε πολλές περιπτώσεις να μην έχει συγκεκριμενοποιηθεί το σύνολο της περιουσίας, και να υπάρχουν στοιχεία που εμπεριέχονται σε αυτή, αλλά δεν έχουν καταστεί γνωστά στον κληρονόμο κατά τη στιγμή της μεταβίβασης. Πώς θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι γίνεται μεταβίβαση κληρονομικών στοιχείων, που δεν είχαν καταστεί γνωστά στον πωλητή κληρονόμο και πώς δύναται να προστατευθεί αυτός όταν νομίζει ότι μεταβιβάζει συγκεκριμένο «όλο», ενώ εν τέλει μεταβιβάζει διάφορο αυτού;

Εφόσον έκαστο κληρονομιαίο στοιχείο έχει αυτοτελή υπόσταση, αντίστοιχα και το δικαίωμα προσδοκίας που διαθέτει ο καταπιστευματοδόχος επιμερίζεται σε έκαστο κληρονομιαίο στοιχείο, με την αντίστοιχη περιουσιακή οντότητα.

---

¹¹⁴ Λαδογιάννης Γ., Ζητήματα από το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου και του τυχόν υποκατάστατου αυτού, ΧρΙδ 2013, 120, ο οποίος τονίζει ότι το μεταβιβαστό του δικαιώματος προσδοκίας αφορά ωστόσο μόνο την προσδοκώμενη κληρονομία (ως σύνολο ή κατά τα επιμέρους στοιχεία) και όχι την ιδιότητα του υπό αίρεση κληρονόμου, η οποία είναι αμεταβίβαστη, όπως αμεταβίβαστη είναι η ιδιότητα του κληρονόμου γενικώς στο ελληνικό δίκαιο.

¹¹⁵ ΑΠ 816/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹¹⁶ Φίλιος Π., Κληρονομικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, 7^η Έκδοση, 2009, 124ΒΙΙ.

Συνεπώς η θεώρηση πως ο καταπιστευματοδόχος δύναται να μεταβιβάσει το δικαίωμα προσδοκίας που έχει επί του συνόλου των κληρονομιαιών στοιχείων, κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 1942 ΑΚ είναι λανθασμένη, καθώς ούτε ο καταπιστευματοδόχος κατά το χρονικό στάδιο που το καταπίστευμα εκκρεμεί, έχει καταστεί κληρονόμος. Η κληρονομική ιδιότητα είναι ακληρονόμητη και αμεταβίβαστη, και έχει ως αντικείμενο την έννοια του κληρονόμου, η οποία είναι τελείως προσωποπαγής και δε μεταβιβάζεται¹¹⁷.

Σε αντίθεση με τη συγκεκριμένη άποψη, μεγάλο μέρος της θεωρίας, θεωρεί πως υπάρχει δυνατότητα εκποίησης του δικαιώματος προσδοκίας επί του όλου της βεβαρημένης με καταπίστευμα κληρονομιαιάς περιουσίας σύμφωνα με το άρθρο 1942 ΑΚ σε τρίτο ή στον ίδιο το βεβαρημένο¹¹⁸. Σχετικά με τη ρητή αναφορά του άρθρου 1942 ΑΚ που κάνει λόγο για επαχθείσα κληρονομία, ουσιαστικά αυτή η άποψη υποστηρίζει πως η εν λόγω αναφορά έγινε για να αποκλειστεί η μεταβίβαση περιουσίας ζώντος προσώπου, σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 368 ΑΚ.

2. Έκταση προστασίας του δικαιώματος προσδοκίας όσο το καταπίστευμα είναι «ηρημένο»

Άξιο συζήτησης ζήτημα αποτελεί αυτό της έκτασης του δικαιώματος προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου, όσο η αίρεση εκκρεμεί.

Φωνές της θεωρίας σε μία προσπάθεια να δώσουν επαυξημένη αξία στο δικαίωμα προσδοκίας, έχουν κατά καιρούς υποστηρίξει πως η θέση του καταπιστευματοδόχου πρέπει να είναι εξασφαλισμένη, ακόμα και στο χρονικό σημείο που δεν έχει αποβιώσει ο διαθέτης, και δεν έχει περιέλθει η κληρονομιαιά περιουσία στον κληρονόμο. Ωστόσο, η εν λόγω άποψη υποπίπτει σε συλλογιστικό άλμα καθώς σε εκείνο το χρονικό σημείο, που η βούληση του διαθέτη μπορεί να μεταστραφεί από οποιοδήποτε απρόβλεπτο γεγονός, ο καταπιστευματοδόχος έχει μόνο απλή προοπτική ή πιθανότητα κτήσεως δικαιώματος¹¹⁹. Ως γνωστόν ο διαθέτης μέχρι το θάνατό του

¹¹⁷ Μπούραντας Κ., Τόμος Δεύτερος, 109.

¹¹⁸ Βουζίκας, ο.π.π., 478.

¹¹⁹ Erwerbssaussicht – η συγγενής ρωμαϊκή έννοια είναι η jus succedendi.

είναι ελεύθερος να διαθέτει την περιουσία του όπως επιθυμεί και έχει τη δυνατότητα να ανακαλέσει τυχόν συνταχθείσα διαθήκη¹²⁰.

Επομένως, από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει πως από το θάνατο του διαθέτη, οπότε και η βούλησή του δε χωρεί ανάκλησης, ο καταπιστευματοδόχος αποκτά δικαίωμα προσδοκίας. Το αν αξίζει προστασίας και μέχρι ποιο βαθμό είναι μία κρίση που θα αναλυθεί κατωτέρω.

i) Ασφαλιστικά μέτρα (682 επομ. ΑΚ)

Κατά την απολύτως κρατούσα στη θεωρία άποψη, ο καταπιστευματοδόχος νομιμοποιείται στη λήψη ασφαλιστικών μέτρων με όρους κατεπείγοντος, προκειμένου να αποτραπεί βλάβη ή ματαίωση του δικαιώματός του από το καταπίστευμα¹²¹. Ωστόσο, η εν λόγω παραδοχή δεν είναι άμοιρη συνεπειών, καθώς πρέπει να συνδυάζεται με το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ, που αναγνωρίζει πως η ακυρότητα τυχόν διάθεσης που εκφεύγει από τις πράξεις τακτικής διαχείρισης επέρχεται μόνο όταν επαχθεί η κληρονομιαία περιουσία στον καταπιστευματοδόχο. Συνεπώς, από τη μία ο ίδιος ο νομοθέτης δίνει τη δυνατότητα στο βεβαρημένο να διαθέτει τα κληρονομιαία, κηρύσσοντας την ακυρότητα σε μεταγενέστερο βαθμό, και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις έπειτα από δεκαετίες, ενώ παράλληλα δικαιολογεί σε προληπτικό χρόνο την άσκηση ασφαλιστικών μέτρων για τη διαφύλαξη ενός δικαιώματος που βρίσκεται υπό αίρεση.

Υπάρχουν συγκεκριμένες περιπτώσεις που δεν είναι καν βέβαιο αν το καταπίστευμα θα επαχθεί στον καταπιστευματοδόχο, με την έννοια πως κάποιες φορές ο κληρονομούμενος θέτει ως αίρεση γεγονός μη δυνάμενο να προβλεφθεί το αν θα συμβεί¹²².

Η ίδια η φύση των ασφαλιστικών μέτρων κατατείνει σε προσωρινή προστασία δικαιώματος¹²³ που διακινδυνεύεται, και σε καμία περίπτωση δε δύναται να οδηγεί σε πλήρη ικανοποίηση δικαιώματος. Ακόμα και αν χορηγηθεί απόφαση και με όρους προσωρινής διαταγής (άρθρο 691^Α

---

¹²⁰ Πιτσιρίκος Ε., Δικαίωμα προσδοκίας καταπιστευματοδόχου για κτήση κυριότητας επί κληρονομιαίου ακινήτου πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος, ΕΛΔνη 2003/678.

¹²¹ Ψούνη Ν., ο.π.π., 593, Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., 151, Βουζίκας, ο.π.π., 482 παρ. 286, Φίλιος Π., ο.π.π., 508, παρ. 263^Α, Γεωργιάδης Α., ο.π.π., 557.

¹²² Σύμφωνα με τον Μπουραντά, στις περιπτώσεις που ο διαθέτης ορίζει ως χρόνο επαγωγής της κληρονομιαίας περιουσίας στον καταπιστευματοδόχο το θάνατο του βεβαρημένου, τότε πρέπει να γίνεται λόγος για δικαίωμα υπό προθεσμία, καθώς είναι βέβαιο πως θα επέλθει ο θάνατος του κληρονόμου σε κάποιο αβέβαιο όμως χρονικό σημείο.

¹²³ Άρθρο 682 παρ. 1 ΚΠολΔ « Κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 683 έως 703 τα δικαστήρια, σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος, μπορούν να διατάζουν ασφαλιστικά μέτρα για την εξασφάλιση ή διατήρηση ενός δικαιώματος ή τη ρύθμιση μιας κατάστασης και να τα μεταρρυθμίζουν ή να τα ανακαλούν. Το δικαίωμα είναι δυνατό να εξαρτάται από αίρεση ή προθεσμία ή να αφορά μέλλουσα απαίτηση».

ΚΠολΔ) αυτή ισχύει μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων. Όσον αφορά την απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων που θα εκδοθεί και θα διατάζει οποιοδήποτε ασφαλιστικό μέτρο κρίνει ο δικαστής¹²⁴, υπάρχει η ευχέρεια ενόψει και της προσωρινότητας της εν λόγω διαδικασίας να ταχθεί με την απόφαση, προθεσμία ούτως ώστε να ασκηθεί η κύρια αγωγή, σύμφωνα με το άρθρο 693 παρ. 1 ΚΠολΔ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 49 του Ν. 4842/2021¹²⁵. Η εν λόγω διάταξη υπενθυμίζει στον αιτούντα πως η απόφαση ασφαλιστικών μέτρων αποτελεί προσωρινή του διασφάλιση και πως στη συνέχεια πρέπει να εκδοθεί εκ νέου απόφαση, η οποία θα αποφασίσει επί του δικαιώματός του. Ακόμα όμως και στις περιπτώσεις που η συγκεκριμένη απόφαση που θα εκδοθεί δεν τάσσει κάποια προθεσμία για την άσκηση κύριας αγωγής, και πάλι δεν είναι δυνατό να περιορίζεται εσαεί η δυνατότητα του κληρονόμου να διαθέσει κάποιο από τα κληρονομαία στοιχεία με απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, καθώς μόνο προσωρινό δεδουλευμένο δύναται να εξαχθεί από αυτή. Ουσιαστικά, η συγκεκριμένη παραδοχή δε συνάδει με την ίδια τη φύση του δικαιώματος του βεβαρημένου, ο οποίος στο χρονικό σημείο που επιθυμεί να επιτελέσει την εν λόγω διάθεση είναι ο πλήρης κύριος των κληρονομαίων.

Κατά την άποψη της γράφουσας, υπάρχουν πλείστα μέτρα προφύλαξης του καταπιστευματοδόχου, ακόμα και στο εν λόγω χρονικό σημείο, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει επαρκώς για τη διασφάλιση του δικαιώματος προσδοκίας που διαθέτει. Άλλωστε εφόσον ήδη από το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ ορίζεται η ακυρότητα οποιασδήποτε διάθεσης αμέσως μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος, η προληπτική προστασία αυτού σε προγενέστερο χρόνο με όρους επείγοντος κατατείνει σε μία ανεπίτρεπτη εξομοίωση του δικαιώματος προσδοκίας με το πλήρες δικαίωμα του κληρονόμου, στερούμενη λογικής ακολουθίας.

ii) Παροχή κληρονομητηρίου (άρθρο 819 ΚΠολΔ)

Όπως προκύπτει ρητά από τη διάταξη του άρθρου 819 ΚΠολΔ, ο καταπιστευματοδόχος μπορεί να αιτηθεί την έκδοση πιστοποιητικού κληρονομητηρίου αμέσως μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος στο βεβαρημένο κληρονόμο.

Έριδες είχαν προκύψει σχετικά με το αυτό δικαίωμα του καταπιστευματοδόχου να αιτηθεί την έκδοση πιστοποιητικού κληρονομητηρίου στο χρονικό σημείο που δεν έχει καταστεί κληρονόμος,

---

¹²⁴ Άρθρο 732 ΚΠολΔ.

¹²⁵ Που δε δύναται να είναι συντομότερη από 60 ημέρες από τη δημοσίευση της απόφασης.

δηλαδή στο χρονικό σημείο πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος στον ίδιο. Ωστόσο, η οποιαδήποτε τέτοια συζήτηση θα καθιστούσε την αναφορά στο άρθρο 819 ΚΠολΔ πλήρως περιττή και στερούμενη αντικρύσματος, καθώς έπειτα από την επαγωγή του καταπιστεύματος και την πλήρωση της ταχθείσας από το διαθέτη αίρεσης ή προθεσμίας, ο καταπιστευματοδόχος είναι πλήρης κληρονόμος και καθολικός διάδοχος του διαθέτη. Επομένως θα παρήλκε η οποιαδήποτε αναφορά προς αυτή του την ευχέρεια¹²⁶.

Άλλωστε το παραγόμενο από το κληρονομητήριο τεκμήριο θα αναφέρεται ρητά στο δικαίωμα προσδοκίας και στους όρους αυτού και όχι στο πλήρες κληρονομικό δικαίωμα¹²⁷ που θα αποκτήσει σε μεταγενέστερο χρόνο κατ' εφαρμογή και του άρθρου 1957 ΑΚ¹²⁸. Ακόμα και ο ίδιος ο βεβαρημένος εφόσον προβεί στην έκδοση κληρονομητηρίου για το κληρονομικό του δικαίωμα, οφείλει να αναφέρει ρητά την ύπαρξη διαθήκης, και τη ρήτρα αυτής που εγκαθιστά τον καταπιστευματοδόχο ως υπό προσδοκία δικαιούχο, διαφορετικά υπάρχει κίνδυνος έκδοσης ανακριβούς κληρονομητηρίου, καθώς ο βεβαρημένος θα παρουσιάζεται ως οριστικός κύριος των στοιχείων της περιουσίας χωρίς να είναι¹²⁹. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο καταπιστευματοδόχος δύναται να προφυλάξει εαυτόν με την παρέμβαση επί της αίτησης έκδοσης κληρονομητηρίου, η οποία θα προσδιοριστεί σε αντίστοιχη δικάσιμο για τη συζήτηση της υπόθεσης υπό τους όρους της εκουσίας δικαιοδοσίας (άρθρο 752 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Η έκδοση κληρονομητηρίου από τον ίδιο τον καταπιστευματοδόχο προφυλάσσει πρωτίστως το επισφαλές υπό αίρεση δικαίωμά του καθώς με τη μεταγραφή του κληρονομητηρίου, εφόσον εμπεριέχονται ακίνητα στην καταληφθείσα περιουσία, θα δύναται ο οποιοσδήποτε τρίτος να πληροφορείται το δικαίωμά του ειδικά σε περιπτώσεις που ο βεβαρημένος επιχειρεί να μεταβιβάσει παράτυπα κληρονομιαία στοιχεία.

iii) Αναγνωριστική αγωγή (άρθρο 70 ΚΠολΔ)

Το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου δύναται να προστατευθεί και με αυτοτελή αναγνωριστική αγωγή του άρθρου 70 ΚΠολΔ, όταν η ύπαρξή του αμφισβητείται από το

---

¹²⁶ Ψούνη, ο.π.π., 761

¹²⁷ Κλαμαρής Ν. σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, άρθρα 1956 επομ., εκδ. Π. Ν. Σάκκουλα, 1998, 466.

¹²⁸ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 199.

¹²⁹ Ψούνη Ν., ο.π.π., 761.

βεβαρημένο¹³⁰. Σύσσωμη¹³¹ η θεωρία υποστηρίζει την εν λόγω δυνατότητα του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος διαθέτει ακόμα ένα μέσο προστασίας στη νομική φαρέτρα του έναντι του βεβαρημένου και των τυχόν παράτυπων διαθέσεων των κληρονομιαίων στοιχείων¹³².

iv) Προληπτική δικαστική προστασία σύμφωνα με το άρθρο 69 παρ. 1 ε ΚΠολΔ

Σημαντική διχογνωμία, έχει αναπτυχθεί σχετικά με τη δυνατότητα του καταπιστευματοδόχου να προστατεύει το δικαίωμα προσδοκίας του με τους όρους του άρθρου 69 παρ. 1 ε ΚΠολΔ, προτείνοντας προληπτικά την ακυρότητα του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ για τυχόν τετελεσμένες διαθέσεις του βεβαρημένου σε τρίτους είτε την καταδίκη του εναγομένου στην καταβολή της παροχής, με την πλήρωση της αίρεσης. Η εν λόγω διάταξη αποτελεί την εξαίρεση από το άρθρο 68 ΚΠολΔ και ορίζει κάποιες συγκεκριμένα καθορισμένες περιπτώσεις όπου ο επισπεύδων δύναται να προβαίνει σε αίτηση δικαστικής προστασίας, ακόμα και όταν το έννομο συμφέρον του δεν είναι άμεσο¹³³.

Σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 69 παρ. 1 ε ΚΠολΔ θα πρέπει το αργότερο μέχρι τη συζήτηση της αίτησης να έχει πληρωθεί τουλάχιστον η βασική έννομη σχέση, από την οποία απορρέει το επίδικο δικαίωμα, προκειμένου να είναι θεμιτή και παραδεκτή η προκαθεστηκυία δικαστική προστασία¹³⁴. Επιπρόσθετα θα πρέπει από την πλήρωση της αιρέσεως της έννομης σχέσης να εξαρτάται το απαιτητό του δικαιώματος και όχι καθεαυτή η γένεσή του κάτι που σε μία υποθετική έννομη σχέση καταπιστευματοδόχου και βεβαρημένης κληρονομιαιάς περιουσίας δεν ισχύει. Το γεγονός της αίρεσης πρέπει να αποτελεί έναν εξωτερικό όρο, που παρεμποδίζει τη λειτουργία του δικαιώματος και όχι προϋπόθεση ύπαρξής του. Εν προκειμένω, το δικαίωμα προσδοκίας χάνει την αβέβαιη υπόστασή του με την πλήρωση της αίρεσης που έχει τάξει ο διαθέτης, συνεπώς από εκείνο το χρονικό σημείο εκκινεί η λειτουργία της κληρονομικής ιδιότητας του καταπιστευματοδόχου,

---

¹³⁰ ΑΠ 76/2015, ΕφΑγ. 35/2020 ΝΟΜΟΣ

¹³¹ Ψούνη Ν., ο.π.λ., 594, Φύλιος Π., 508, παρ. 263^Α, Πιτσιρίκος Ι., ο.π.λ., 680.

¹³² Και η νομολογία αναγνωρίζει τη δυνατότητα του καταπιστευματοδόχου να προβαίνει στην άσκηση αναγνωριστικής αγωγής για το υπό αίρεση δικαίωμά του. ΑΠ 1425/2019, www.areiospagos.gr - Από το περιεχόμενο της διαθήκης, ερμηνευομένης σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, κρίνεται ο τρόπος και ο χρόνος πλήρωσης ή ματαίωσης της αίρεσης, ζητήματα για τα οποία μπορεί να ασκηθεί, η κατ' άρθρο 70 Κ.Πολ.Δ. αναγνωριστική αγωγή (ΑΠ 392/2010, ΑΠ 613/2005)

¹³³ Νίκας Ν., Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012, 217.

¹³⁴ Νίκας, ο.π.λ., 217 παρ. 4-5.

με ό,τι συνεπάγεται αυτό για την προστασία των δικαιωμάτων του, με συνέπεια σε προγενέστερο χρόνο να μην μπορεί να προστατευθεί μέσω αυτής της επιλογής.

Ομοίως και η πλειοψηφία της νομολογίας ακολουθεί τη συγκεκριμένη άποψη και δεν τάσσεται υπέρ της προληπτικής προστασίας μέσω του άρθρου 69 παρ. 1 ε ΚΠολΔ. Ειδικότερα συζήτηση προς τούτο εγέρθηκε στη με αριθμό 2119/1994 απόφαση του Εφετείου Αθηνών¹³⁵, όπου επ' ευκαιρία της άσκησης αγωγής εξάλειψης υποθήκης από τον καταπιστευματοδόχο, σε χρονικό σημείο πριν την πλήρωση της αίρεσης, διατυπώθηκαν ενδιαφέρουσες απόψεις. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου¹³⁶ η έννοια του άρθρου 69 ΚΠολΔ είναι η αληθής προστασία του υπό αίρεση δικαιούχου, ακόμα και όταν δεν έχει γεννηθεί το δικαίωμα εφόσον υπάρχει βάσιμος φόβος να επέλθει σημαντική περιουσιακή απώλειά του στην εκάστοτε περίπτωση. Επιπρόσθετα, επικαλέστηκε τις διατάξεις των άρθρων 1937, 1940, 1711 ΑΚ αλλά και αυτή του άρθρου 818 ΚΠολΔ προκειμένου να υποστηρίξει την προληπτική εκ του νόμου επιβαλλόμενη δικαστική προστασία του καταπιστευματοδόχου, κρίνοντας πως η αγωγή έπρεπε να γίνει δεκτή και να ερευνηθεί κατ' ουσίαν, διατυπώνοντας τη μειοψηφούσα άποψη του Δικαστηρίου.

Κατά πλειοψηφία¹³⁷ η εν λόγω απόφαση τάχθηκε υπέρ του απαραδέκτου της προληπτικής προστασίας, υποστηρίζοντας πως η γένεση του κληρονομικού δικαιώματος του καταπιστευματοδόχου τελεί υπό την αίρεση των εκ του νόμου προϋποθέσεων και δε δύναται να προστατευθεί καθώς ελλείπουν και οι όροι γένεσης αυτού. Αξίζει να σημειωθεί πως η απόφαση τονίζει την αβεβαιότητα της επαγωγής του καταπιστεύματος¹³⁸ σε μεταγενέστερο χρόνο ως επιπρόσθετο επιχείρημα υπέρ του απαραδέκτου της προληπτικής προστασίας, καθώς αν επιτευχθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση εξάλειψης της υποθήκης και εν τέλει ο καταπιστευματοδόχος δεν αποδεχθεί την επαχθείσα στον ίδιο περιουσία, ο εμπραγμάτως εξασφαλισμένος θα έχει απωλέσει την εξασφάλισή του.

Ομοίως και η νομολογία μέχρι και σήμερα δέχεται την εν λόγω άποψη, μη τασσόμενη υπέρ της νομιμοποίησης του καταπιστευματοδόχου να προβαίνει ενόσω το καταπίστευμα είναι «ηρημένο»

---

¹³⁵ ΕλλΔνη 36/225, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹³⁶ Σεργάκης Ε.

¹³⁷ Τα έτερα μέλη του Δικαστηρίου (Βαθρακοκοίλης Β., Μαργαρίτης Μ.) πλειοψηφήσαν.

¹³⁸ Αυτολεξεί « θα πρέπει να παρατεθεί το υποθετικό, πλην πιθανό ενδεχόμενο...».

σε δικαστικές πράξεις προστασίας του, καθώς το δικαίωμα προσδοκίας του τυγχάνει αβέβαιο και μη ασφαλές να του αποδώσει σε προληπτικό χρόνο την έννοια του κληρονόμου¹³⁹.

Συνοψίζοντας, ο καταπιστευματοδόχος έχει ορισμένα δικαιώματα πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος, που αναφέρονται ρητά στο νόμο (ήτοι εξουσία συναίνεσης κατά το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ, δυνατότητα να ζητήσει λογοδοσία πριν την παραλαβή της κληρονομιάς βάσει του άρθρου 1941 ΑΚ), αλλά δεν μπορεί να εμποδίσει, ούτε να απαγορεύσει διάθεση κληρονομιαίου στοιχείου από το βεβαρημένο, πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος, καθώς θα υπήρχε ανεπίτρεπτη εξομοίωση του δικαιώματος προσδοκίας με το πλήρες δικαίωμα του καταπιστευματοδόχου. Ουσιαστικά η προληπτική του προστασία δύναται να πραγματοποιηθεί με όρους αναγνώρισης των δικαιωμάτων του που απορρέουν από το δικαίωμα προσδοκίας, όπως είναι η παροχή του κληρονομητηρίου, η παρέμβαση σε έκδοση λανθασμένου κληρονομητηρίου εκ μέρους του βεβαρημένου και η αναγνωριστική αγωγή.

Εκκρεμούσης της αίρεσης ο τρίτος δεν παύει να αποκτά από κύριο, συνεπώς η οποιαδήποτε ακυρότητα μπορεί να κηρυχθεί μόνο έπειτα από την επαγωγή του καταπιστεύματος. Άλλωστε

---

¹³⁹ ΕφΑθ 436/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ «Κατά την αληθινή έννοια της προπαρατεθείσας διατάξεως του άρθρου 69 ΚΠολΔ συνδυαζομένης και προς εκείνη του άρθρου 68 ΚΠολΔ κατά την οποία: "Δικαστική προστασία μπορεί να ζητήσει όποιος έχει άμεσο έννομο συμφέρον", η δικαστική προστασία των υπό αίρεση δικαιωμάτων παρέχεται μόνο αν ελλείπει το απαιτητό του δικαιώματος και όχι στην περίπτωση όπου δεν συντρέχουν κατά το χρόνο της εκδίκασης όλοι οι όροι της γενέσεως του δικαιώματος. Υπό την έννοια αυτή ο καταπιστευματοδόχος δεν μπορεί να αξιώσει δικαστική προστασία υπό την μορφή αναγνώρισεως του κληρονομικού του δικαιώματος και της συνεπεία της υπάρξεως τούτου, αναγνώριση της ακυρότητας πράξεως του βεβαρημένου ή τρίτου, που θίγουν το μελλοντικό του κληρονομικό δικαίωμα, αφού, όπως εκτέθηκε, αυτό, μη ταυτιζόμενο προς αυτοτελώς υπάρχον και προστατευτέο δικαίωμα προσδοκίας, εξαρτάται από την πλήρωση των αιρέσεων υπό τις οποίες τελεί η γένεσή του, ήτοι αφενός του θανάτου του βεβαρημένου, αφετέρου δε της υπό τούτου (καταπιστευματοδόχου) κτήσεως της ιδιότητας του κληρονόμου, σε κάθε δε περίπτωση μια τέτοια προστασία δεν μπορεί να είναι άμεση, αλλά παρέχεται για την περίπτωση της πληρώσεως της αιρέσεως (ΑΠ 829/80, ΝοΒ 29.83, ΕΑ 6229/79, ΝοΒ 27.1642 με τις οποίες δύο αποφάσεις κρίθηκε ότι ο καταπιστευματοδόχος δεν νομιμοποιείται ν' αντιταχθεί με τριτανακοπή κατά δικαστικής διανομής του εν μέρει βεβαρημένου με καταπίστευμα ακινήτου, ΑΠ 540/74, ΝοΒ 23.47 ρητώς δεχομένη ότι ο καταπιστευματοδόχος μπορεί να προτείνει την ακυρότητα της διαθέσεως μόνο από της επαγωγής του καταπιστεύματος, Μπαλή ΚληρΔ, παρ. 163, 287, 289, Τούση Κληρον. Εκδ. 1969 σελ. 589, βλ. ομοίως Φίλιου Κληρον. Ειδ. Μέρους 1988 παρ. 35 Ζ σελ. 190, Παπαντωνίου Κληρ. Εκδ. Ε 1989 σελ. 187, οι οποίοι δέχονται ότι η αναγκαστική εκτέλεση ελευθέρως επιχειρείται, με τις συνέπειες της επελεύσεως της πληρώσεως της αιρέσεως όμως, βλ. όμως Μπρίνια Αναγκαστική Εκτέλεση Εκδ. Β παρ. 502 σελ. 1551 και παρ. 178 σελ. 501, Γέσιου - Φαλτσή, Αναγκ. Εκτέλεση Εκδ. 1978/86 σελ. 224, κατά τους οποίους, αν προ της επαγωγής του καταπιστεύματος ο; ατομικοί δανειστές του βεβαρημένου επιχειρήσουν αναγκαστική εκτέλεση επί των αντικειμένων της κληρονομιάς, ο καταπιστευματοδόχος μπορεί με βάση τη διάταξη του άρθρου 936 ΚΠολΔ ν' ασκήσει τριτανακοπή και ν' αντιταχθεί κατά της εκτελέσεως κατά το μέρος που υπερβαίνει την ρύθμιση του άρθρου 1937 ΑΚ).

μόνο μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος, ο βεβαρημένος παύει να είναι κληρονόμος, και αποξενώνεται από την κληρονομιαία περιουσία^{140 141}.

ν) *Διορισμός επιμελητή (άρθρο 1692 ΑΚ)*

Σε οριακές περιπτώσεις, κατά τις οποίες η θέση του καταπιστευματοδόχου είναι αυξημένα επισφαλής, και ειδικότερα όταν ο εγκατάστατος βεβαρημένος κληρονόμος είναι πρόσωπο μη συλληφθέν (άρθρο 1924 παρ. 1 ΑΚ), ή πρόσωπο που η εγκατάστασή του τελεί υπό αίρεση, σύμφωνα με τους όρους του 1925 ΑΚ, τότε δυνητικά μπορεί να διοριστεί επιμελητής ξένων υποθέσεων¹⁴².

Ο διορισμός του γίνεται από το ίδιο το Δικαστήριο, και αποτελεί ένα εκ των σημαντικότερων μέσων προστασίας, όπως υποστηρίζεται, ακόμα και στις περιπτώσεις που ο βεβαρημένος διαχειρίζεται κατά παράβαση του άρθρου 1937 παρ. 1 ΑΚ την κληρονομιαία περιουσία, η οποία χρήζει φροντίδας λόγω των λανθασμένων χειρισμών του¹⁴³. Ωστόσο, γεννάει απορία σχετικά με το πώς μπορεί να κριθεί η διαχείριση του βεβαρημένου σε καθεστώς προ της επαγωγής του καταπιστεύματος στον καταπιστευματοδόχο, όταν δηλαδή η περιουσία τελεί υπό την κυριότητα του βεβαρημένου, αφού ως ελέχθη ανωτέρω η τακτική διαχείριση κρίνεται κατά περίπτωση και όχι μεμονωμένα ως προς την κάθε διάθεση που επιχειρείται αλλά συνολικά. Ενδεχομένως, μία τέτοια διαχείριση μέσω επιμελητή ξένων υποθέσεων να μπορούσε να χωρήσει σε περιπτώσεις που ο βεβαρημένος κληρονόμος παραμελεί σημαντικά τα περιουσιακά στοιχεία, με αποτέλεσμα η αξία αυτών να απαξιώνεται και σταδιακά να εκμηδενίζεται συνεπεία της αδράνειάς του¹⁴⁴. Ο διορισμός του επιμελητή ξένων υποθέσεων ωστόσο¹⁴⁵, θα πρέπει να είναι το έσχατο μέτρο προστασίας του καταπιστευματοδόχου.

---

¹⁴⁰ Ψούνη Ν., ο.π.π., 597.

¹⁴¹ ΕφΑιγιάου 21/2019, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου αυτολεξεί αναφέρεται «..Έτσι, με την επαγωγή του καταπιστεύματος επέρχεται αυτοδίκαια παύση της ιδιότητας του κληρονόμου του βεβαρημένου και αυτοδίκαιη κτήση της ιδιότητας αυτής από τον καταπιστευματοδόχο...».

¹⁴² Ψούνη Ν., ο.π.π., 594.

¹⁴³ Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π.

¹⁴⁴ Υποθετικό παράδειγμα όταν ο βεβαρημένος έχει υπό τη διαχείρισή του αγρούς, οι οποίοι έχουν ρημαχθεί, έχουν καταπατηθεί και έχουν γίνει αντικείμενο λεηλασίας από τρίτους αγνώστους προς την περιουσία ανθρώπους, με αποτέλεσμα να απαξιώνεται σημαντικά και η γονιμότητα του εδάφους, χωρίς τη συντήρηση της οποίας, οι αγροί αυτοί θα καταλήξουν άγονο έδαφος μέχρι να υπεισέλθει ο καταπιστευματοδόχος.

¹⁴⁵ Γεωργιάδης Α., ΕγγΚληρονομικού Δικαίου, 557.

3. Η νομική θέση του καταπιστευματοδόχου έπειτα από την πλήρωση της αίρεσης

Ο καταπιστευματοδόχος με την πλήρωση της αιρέσεως που έχει ταχθεί από το διαθέτη, δικαιούται να αποδεχθεί ή να αποποιηθεί την περιουσία, και με την αποδοχή της είναι πλήρης κύριος και καθολικός διάδοχος του διαθέτη¹⁴⁶. Σύμφωνα με το άρθρο 1941 ΑΚ έχει επικρατήσει η διατύπωση πως ο καταπιστευματοδόχος αποκτά αυτοδικαίως τη βεβαρημένη περιουσία, ωστόσο η οριστική κτήση αυτής περατώνεται με την αποδοχή της επαχθείσας περιουσίας^{147 148}, η οποία εφόσον συμπεριλαμβάνει ακίνητα πρέπει να μεταγραφεί σύμφωνα με το άρθρο 1198 ΑΚ¹⁴⁹, άνευ της οποίας δε δύναται να μεταβιβαστεί η κυριότητα σε αυτόν¹⁵⁰.

Με την αποδοχή του καταπιστεύματος πλέον η περιουσία που είχε συγχωνευτεί στην ατομική περιουσία του βεβαρημένου, αποχωρίζεται από αυτή και περιέρχεται πλέον στον καταπιστευματοδόχο. Με την επαγωγή του καταπιστεύματος ο βεβαρημένος υποχρεούται να μεταβιβάσει ό,τι απέκτησε στο όνομά του με μέσα της κληρονομιαίας περιουσίας¹⁵¹ καθώς και να αποδώσει σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 1941 ΑΚ την κληρονομιαία περιουσία, στην κατάσταση που θα έπρεπε να ευρισκόταν έπειτα από τακτική διαχείριση.

Υποστηρίζεται πως από την επαγωγή, ο καταπιστευματοδόχος αποκτά αυτοδικαίως τη νομή και την κατοχή των κληρονομιών, τα οποία ο διαθέτης είχε κατά το χρόνο θανάτου του, σύμφωνα με το άρθρο 983 ΑΚ. Με αυτή την παραδοχή δεν εννοείται φυσικά πως αυτοδικαίως αποκτάται η φυσική εξουσία των κληρονομιών στοιχείων, μιας και κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο, αλλά πως ο νομοθέτης αναγνωρίζει στον κληρονόμο την ιδιότητά του ως νομέα, με ό,τι συνεπάγεται αυτό ως προς τα δικαιώματα και τις έννομες σχέσεις που πηγάζουν από αυτή¹⁵². Για να αποκτήσει φυσική εξουσία θα πρέπει να παραλάβει και σωματικά το εκάστοτε πράγμα¹⁵³.

---

¹⁴⁶ Βουζίκας ο.π.π., 486.

¹⁴⁷ Μπαλής Γ., ο.π.π., 488

¹⁴⁸ ΜΠρΠατρ 89/2009, ΕφΑδ 2009, 554 - Η αυτοδικαίως κτήση του καταπιστεύματος από τον καταπιστευματοδόχο δεν είναι οριστική, διότι τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση της μη εμπρόθεσμης αποποίησής της.

¹⁴⁹ ΑΠ 1171/2003, ΕλλΔνη 45/2004, 465, ΑΠ 1747/1990, ΕλλΔνη 33/1992, 540 επομ.

¹⁵⁰ ΕφΑθ 8647/2006, ΕλλΔνη 49 (2008)/283.

¹⁵¹ Ψούνη Ν., ο.π.π., 598.

¹⁵² Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Εμπραγμάτου Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012, 168.

¹⁵³ Σύμφωνα με το Φίλιο Π., ο καταπιστευματοδόχος δύναται να αποκτήσει αυτοδικαίως τη νομή των στοιχείων, μόνο εφόσον ο βεβαρημένος κληρονόμος δεν είχε αποκτήσει φυσική εξουσία σε αυτά.

Επιπρόσθετα, ο καταπιστευματοδόχος γίνεται δικαιούχος όλων των κληρονομικών απαιτήσεων και οφειλέτης των δανειστών της κληρονομιάς, υποχρεούμενος και έναντι του βεβαρημένου, ελευθερώνοντάς τον από δαπάνες που είχε αναλάβει σύμφωνα με την τακτική διαχείριση της περιουσίας. Μάλιστα, ο βεβαρημένος δικαιούται να αναζητήσει πλέον δαπάνες που έκανε με ίδια μέσα σύμφωνα με τις διατάξεις για τη διοίκηση αλλοτρίων¹⁵⁴.

Σύμφωνα με τις διατάξεις 1923 και 1941 ΑΚ υποστηρίζεται πως γεννώνται ταυτόχρονα διαφορετικής φύσεως αξιώσεις του καταπιστευματοδόχου κατά του βεβαρημένου για απόδοση συγκεκριμένων ομάδων της κληρονομιαίας περιουσίας. Συνολικά η διάταξη του άρθρου 1941 ΑΚ γεννά μία γενικής φύσεως υποχρέωση του βεβαρημένου προς παράδοση του συνόλου της περιουσίας¹⁵⁵, η οποία όμως αποτελείται από επιμέρους εμπράγματος και ενοχικής φύσης αξιώσεις που συρρέουν μεταξύ τους. Ειδικότερα, υποστηρίζεται πως το άρθρο 1923 ΑΚ έχει εξ υπαρχής την έννοια της αυτόματης και αυτοδίκαιης κτήσης της κληρονομιαίας περιουσίας με την πλήρωση της αίρεσης, με αποτέλεσμα να ιδρύεται εμπράγματο αξίωση του καταπιστευματοδόχου, σε αντίθεση με αυτή του άρθρου 1941 ΑΚ που αποτυπώνει την ενοχική αξίωση αυτού ως προς την περιουσία που αποκτήθηκε το πρώτον κατά τη διαχείριση από το βεβαρημένο με στοιχεία που δεν ανήκαν στην ολότητα της περιουσίας κατά το χρόνο θανάτου του διαθέτη¹⁵⁶.

Ο καταπιστευματοδόχος πλέον ασκεί όλες τις αξιώσεις και δικαστικά εκπροσωπεί την κληρονομιαία περιουσία, καθώς είναι ο αποκλειστικός δικαιούχος αυτής και υπεισέρχεται στη θέση του βεβαρημένου ως προς τις διανοιχθείσες δίκες για λογαριασμό της κληρονομιαίας περιουσίας.¹⁵⁷

Συμπεράσματα δεύτερου και τρίτου μέρους

Όπως γίνεται κατά συνέπεια κατανοητό από την ανωτέρω ανάλυση, η έννομη σχέση του βεβαρημένου και του καταπιστευματοδόχου χαρακτηρίζεται από σοβαρή ιδιομορφία. Από τη μία ο βεβαρημένος επιφορτίζεται με συγκεκριμένες υποχρεώσεις, τις οποίες όμως δεν εξασφαλίζεται επαρκώς πως θα τηρήσει, από την άλλη και ο ίδιος ο καταπιστευματοδόχος μοιάζει να επιθυμεί

---

¹⁵⁴ Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., IV.

¹⁵⁵ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 221.

¹⁵⁶ Φίλιος Π., ο.π.π., 513 σχετικά με την ενοχικό χαρακτήρα της διάταξης του 1941 ΑΚ. Η συγκεκριμένη όμως αξίωση διακρίνεται από τις εμπραγμάτου τύπου αξιώσεις επί της περιουσίας που γεννώνται από τη φύση του καταπιστεύματος και την αυτόματη κτήση αυτού από τον καταπιστευματοδόχο με την πλήρωση της αίρεσης.

¹⁵⁷ ΕφΑθ 4355/2002, ΕλλΔνη 45 (2004)/206.

να διεκδικήσει μία αόρατη προστασία ενός δικαιώματος προσδοκίας, το οποίο θα μετουσιωθεί σε πλήρες δικαίωμα, σε πολύ μεταγενέστερο χρόνο. Σε κάθε περίπτωση ο καταπιστευματοδόχος μπορεί μόνο διαγνωστικά να επιτύχει την αναγνώριση του δικαιώματός του σε εκείνο το στάδιο, επιχείρημα που έλκεται άμεσα από το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ, καθώς και από το άρθρο 818 ΚΠολΔ και τη δυναμική αυτού της διαδικασίας, και δε δύναται να προστατευθεί προληπτικά με κάποιον άλλο τρόπο.

Η συγκεκριμένη θεώρηση γίνεται δεκτή και από τη νομολογία και είναι πλήρως συνεπής με τη βούληση του διαθέτη, καθώς αυτός ναι μεν επεφύλαξε στον καταπιστευματοδόχο τη μελλοντική κτήση του δικαιώματός του, ωστόσο αναγνώρισε και αποδέχτηκε πως αυτό το δικαίωμα θα περάσει αρχικά από τα χέρια ενός ετέρου κληρονόμου, ο οποίος θα είναι πλήρης δικαιούχος της κληρονομιαίας περιουσίας για – τις περισσότερες φορές - μεγάλα χρονικά διαστήματα, δυνάμενος εκ των πραγμάτων να δημιουργήσει τετελεσμένες καταστάσεις.

Ωστόσο, πλέον ενόψει των ανωτέρω, πρέπει να διακριβωθεί αν και πώς εν τέλει διαμορφώνονται οι σχέσεις αυτών των προσώπων με τρίτους έτερους εμπλεκόμενους στην εν λόγω έννομη σχέση.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ – ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΡΙΤΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

1. Κληρονομικοί δανειστές – Χρέη κληρονομιαίας περιουσίας

Ως προς τις σχέσεις του βεβαρημένου με τους κληρονομικούς δανειστές, είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι, όπως σε κάθε κληρονομική εγκατάσταση, σημασία έχει αν ο κληρονόμος αποδέχεται την κληρονομιαία περιουσία με το ευεργέτημα της απογραφής, καθώς και σε αυτή τη σχέση υπάρχει η εν λόγω ευχέρεια¹⁵⁸. Σύμφωνα άλλωστε με το άρθρο 1904 ΑΚ, ο εξ απογραφής κληρονόμος ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας έως το ενεργητικό της, χωρίς να προκύπτει ευθύνη του με την ατομική του περιουσία. Εφόσον λοιπόν η ατομική περιουσία του βεβαρημένου αποχωρίζεται από την κληρονομιαία περιουσία¹⁵⁹, η οποία προορίζεται αποκλειστικά για την ικανοποίηση των χρεών της κληρονομίας, ο βεβαρημένος προφυλάσσεται από τυχόν επισπευδόμενη εκτέλεση και δε διακινδυνεύεται η ατομική του περιουσία. Εφόσον υπάρξει

---

¹⁵⁸ Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., 157.

¹⁵⁹ Παντελίδου Ρ., Κληρονομία και ατομικοί δανειστές του κληρονόμου, ΕλλΔνη 2016, 980.

αποδοχή χωρίς το ευεργέτημα της απογραφής τότε ο βεβαρημένος ευθύνεται και με την ατομική του περιουσία ως προς την κάλυψη των χρεών της περιουσίας.

Ο βεβαρημένος είναι υποχρεωμένος να ανέχεται πράξεις επισπευδόμενης εκτέλεσης και μάλιστα να ικανοποιεί τα χρέη της κληρονομιαίας περιουσίας¹⁶⁰. Σε περίπτωση που ο βεβαρημένος αντιταχθεί σε τυχόν επισπευδόμενη εκτέλεση λόγω του ότι είναι προσωρινός δικαιούχος, αυτό θα αποτελεί अपαράδεκτο ισχυρισμό, καθώς θα μεταβάλλει τη φύση του ως καθολικού διαδόχου¹⁶¹. Επιπρόσθετα, μία τέτοια παραδοχή θα ελλόχευε σημαντικούς κινδύνους και για τους ίδιους τους κληρονομικούς δανειστές, καθώς τυχόν συμπαιγνία μεταξύ του βεβαρημένου και του καταπιστευματοδόχου, θα ματαίωνε την ικανοποίηση των κληρονομικών απαιτήσεων. Δηλαδή ο βεβαρημένος θα προέβαινε σε διάθεση των κληρονομιαίων με τη συναίνεση του καταπιστευματοδόχου, και κατά το χρόνο της επαγωγής δε θα υπήρχε κάποιο περιουσιακό στοιχείο για να αποδοθεί, παρά μόνο από την ατομική περιουσία του καταπιστευματοδόχου, κάτι που δε θα ήτο δυνατόν να επιτευχθεί, αν ο ίδιος αποδεχόταν με το ευεργέτημα της απογραφής¹⁶².

Σε περίπτωση που οι κληρονομικοί δανειστές προβούν σε αναγκαστική εκτέλεση όπως λόγω χάρη πλειστηριασμό αντικειμένου που ανήκει στην ατομική περιουσία του βεβαρημένου, και συνεπεία αυτού τα χρέη της κληρονομιαίας περιουσίας ικανοποιηθούν, τότε με την επαγωγή του καταπιστεύματος ο βεβαρημένος έχει τη δυνατότητα να προβεί σύμφωνα με τις διατάξεις περί διοίκησης αλλοτρίων στη διεκδίκηση της ανόρθωσης της ζημίας, την οποία υπέστη κατά την έννομη σχέση της τακτικής διαχείρισης¹⁶³.

Ομοίως, και με την επαγωγή του καταπιστεύματος, ο καταπιστευματοδόχος υπεισέρχεται ως καθολικός διάδοχος του διαθέτη, ευθυνόμενος συνολικά για τα χρέη της κληρονομιαίας περιουσίας. Σε καμία περίπτωση δε δύνανται να προσβληθούν ως άκυρες αναγκαστικές εκποιήσεις που έγιναν είτε προκειμένου να ανευρεθούν χρήματα για αποπληρωμή χρεών και δαπανών της κληρονομίας, είτε με τους όρους της αναγκαστικής εκτέλεσης από κληρονομικούς δανειστές, ακόμα και αν ο καταπιστευματοδόχος είναι αντίθετος σε αυτές. Τυχόν κτήση

---

¹⁶⁰ Ψούνη Ν., ο.π.π., 595.

¹⁶¹ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 301.

¹⁶² Ψούνη Ν., Σχέση κληρονόμου βεβαρημένου με καταπίστευμα προς δανειστές (κληρονομικούς, ατομικούς, και δανειστές του καταπιστευματοδόχου), Αφιέρωμα εις τον Κ. Βαβούσκον, τεύχος Β', εκδ. Σάκκουλα, 1990 524.

¹⁶³ Γεωργιάδης Α., ο.π.π., 552 σύμφωνα με τα άρθρα 1938 εδ. β', 736, 722, 723), Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 260 Β αναφερόμενος ενδεικτικά στην πληρωμή έκτακτων βαρών, εξόφληση χρεών κληρονομίας κλπ.

δικαιωμάτων σε τέτοιες περιπτώσεις δεν προσβάλλονται καθώς αποτελούν εκπλήρωση υποχρεώσεων της κληρονομιάς, που και ο ίδιος ο καταπιστευματοδόχος οφείλει να ανέχεται. Οι δανειστές της κληρονομιάς που είχαν επιτύχει τυχόν επιδίκαση απαιτήσεων με τελεσίδικη δικαστική απόφαση κατά του βεβαρημένου ως καθολικού διαδόχου του διαθέτη, πλέον με την επαγωγή του καταπιστεύματος δύνανται να επισπεύδουν αναγκαστική εκτέλεση κατά του ίδιου του καταπιστευματοδόχου σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 326 και 919 παρ. 1ΚΠολΔ¹⁶⁴.

2. Ατομικοί δανειστές βεβαρημένου

Άξιο συζήτησης είναι το ζήτημα της απόκτησης στοιχείων της κληρονομιαίας περιουσίας από τους ατομικούς δανειστές του βεβαρημένου, είτε εκουσίως είτε μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης και η αντιμετώπισή αυτών μετά την επαγωγή στον καταπιστευματοδόχο. Πράγματι, λόγω της συγχώνευσης της περιουσίας (ατομικής και κληρονομικής) σε ένα σύνολο, οι ατομικοί δανειστές, έχουν τη δυνατότητα να στρέφονται προς ικανοποίησή τους και κατά στοιχείων της κληρονομικής περιουσίας¹⁶⁵, σε περιπτώσεις που ο βεβαρημένος αποδέχθηκε χωρίς το ευεργέτημα της απογραφής.

Ωστόσο, οι συγκεκριμένες διαθέσεις είναι εξαιρετικά επισφαλείς, αφού με την επαγωγή και αποδοχή εκ μέρους του καταπιστευματοδόχου, δε φαίνεται αυτές να εμπίπτουν σε κάποια από τις αυστηρώς αναφερόμενες στο άρθρο 1937 παρ. 1 περιπτώσεις και συνακόλουθα θα είναι άκυρες σε εκείνο το χρονικό σημείο. Άλλωστε, η κάλυψη ατομικών χρεών του βεβαρημένου από κληρονομιαία στοιχεία δεν αποτελεί ούτε πράξη που εμπίπτει στην έννοια της τακτικής διαχείρισης της κληρονομιάς, ούτε και στις επόμενες δύο περιπτώσεις¹⁶⁶.

Απόκλιση από το συγκεκριμένο κανόνα, αποτελεί η περίπτωση απόκτησης δικαιώματος επί κινητού από τον υπερθεματιστή σύμφωνα με το άρθρο 1017 ΚΠολΔ. Ειδικότερα, η εν λόγω διάταξη παραπέμπει στις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου και προστατεύει τον καλόπιστο μη δικαιούχο – τρίτο, ο οποίος αποκτά κατά κυριότητα το πλειστηριασθέν αντικείμενο. Επομένως, εφόσον ο υπερθεματιστής κατά την απόκτηση του κινητού από τον επισπευδόμενο πλειστηριασμό είναι καλόπιστος (1036 ΑΚ) και δε γνωρίζει πως επρόκειτο για βεβαρημένο με καταπίστευμα

---

¹⁶⁴ Παντελίδου Ρ. ο.π.π., 116.

¹⁶⁵ Εφόσον δεν έχει χωρήσει δικαστική εκκαθάριση και διαχωρισμός της ατομικής περιουσίας από την κληρονομική, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 1913 ΑΚ.

¹⁶⁶ Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1525, Παπαντωνίου Ν. ο.π.π., 157, Ψούνη Ν., Αφιέρωμα, 527-529.

αντικείμενο προστατεύεται, και με την επαγωγή του καταπιστεύματος δεν κινδυνεύει από τυχόν ανατροπή της κτήσης από ακυρότητα υπό τους όρους του 1937 παρ. 2 ΑΚ^{167 168}.

Σε μία τέτοια περίπτωση που οι ατομικοί δανειστές του βεβαρημένου επισπεύδουν πλειστηριασμό επί κάποιου από τα στοιχεία της βεβαρημένης περιουσίας, πρέπει να γίνει δεκτό πως ο καταπιστευματοδόχος έχει κάποια εργαλεία προστασίας. Ειδικότερα, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, πράγματι ο καταπιστευματοδόχος δύναται να ασκήσει αναγνωριστική αγωγή (άρθρο 70 ΚΠολΔ) κατά του επισπεύδοντος αλλά και του βεβαρημένου, προκειμένου να διαγνωστεί η υπό αίρεση κληρονομική του ιδιότητα, η οποία με την επισπευδόμενη εκτέλεση αμφισβητείται. Επιπρόσθετα, με τη συγκεκριμένη κίνηση διακόπτεται η καλοπιστία του επισπεύδοντος, και δεν υπάρχει η πιθανότητα να αποκτηθεί κυριότητα, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 1017 ΚΠολΔ¹⁶⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 936 ΚΠολΔ δίνεται η δυνατότητα σε τρίτο πρόσωπο να ασκήσει ανακοπή κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης, εφόσον προσβάλλεται δικαίωμά του επάνω στο αντικείμενο της εκτέλεσης, το οποίο δύναται να αντιτάξει κατά του επισπεύδοντος. Υπό τις παραδοχές της παρούσης εργασίας πρέπει να γίνει δεκτό πως μία τέτοια ανακοπή του καταπιστευματοδόχου πριν την πλήρωση της αίρεσης δεν είναι αποδεκτή γενικά, καθώς το άρθρο 936 ΚΠολΔ, ορίζει αυστηρά τις περιπτώσεις υπό τις οποίες δύναται να επιτραπεί σε τρίτο να προσφύγει κατά πράξης αναγκαστικής εκτέλεσης¹⁷⁰.

Πιο αναλυτικά, και όπως προεκτέθηκε στο οικείο κεφάλαιο, στο άρθρο 1937 ΑΚ δεν τίθεται απαγόρευση διάθεσης υπέρ του καταπιστευματοδόχου, σύμφωνα με το άρθρο 175 ΑΚ, δεδομένου

---

¹⁶⁷ Μπρίνιας Ι., Αναγκαστική εκτέλεση, Σάκουλας, τόμος Ε', 1982, 642.

¹⁶⁸ Ίδετε την ΑΠ 2089/2013, www.areiospagos.gr για τη νομική φύση του πλειστηριασμού ως ιδιότητας σύμβασης πώλησης. «Σύμφωνα με το άρθρο 1005 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ., από τη στιγμή που ο υπερθεματιστής καταβάλλει το πλειστηρίασμα, ο υπόλληλος του πλειστηριασμού του δίνει περίληψη της κατακυρωτικής έκθεσης. Με την κατακύρωση και αφότου μεταγραφεί η περίληψη της κατακυρωτικής έκθεσης, ο υπερθεματιστής αποκτά το δικαίωμα που είχε εκείνος κατά του οποίου έγινε η εκτέλεση. Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται ρητά η αρχή ότι ο πλειστηριασμός αποτελεί νόμιμο τίτλο ως αιτία παράγωγου τρόπου κτήσης της κυριότητας και ότι συνεπώς ο υπερθεματιστής θεωρείται ειδικός διάδοχος του καθ' ου η εκτέλεση, τον οποίο και διαδέχεται στο δικαίωμα. Ειδικότερα, ο υπερθεματιστής αποκτά το δικαίωμα αυτό "δυνάμει σύμβασης", όπως είναι η εκποίηση από αναγκαστικό πλειστηριασμό, που αποτελεί, όπως προκύπτει από την παραπάνω διάταξη σε συνδυασμό με τα άρθρα 1017 παρ. 2 του Κ.Πολ.Δ. και 199, 513, 1192 και 1198 Α.Κ., ιδιόρρυθμη σύμβαση πώλησης, η οποία ενεργείται υπό το κύρος της αρχής και τελειώνεται με την κατακύρωση που αποδέχεται την τελευταία προσφορά του υπερθεματιστή».

¹⁶⁹ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 312.

¹⁷⁰ Κατά το άρθρο 936 ΚΠολΔ, τρίτος έχει δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης, αν προβάλλεται δικαίωμα του επάνω στο αντικείμενο της εκτέλεσης, το οποίο δικαιούται να αντιτάξει σε εκείνον κατά του οποίου έχει στραφεί η εκτέλεση και ιδίως: α) δικαίωμα εμπράγματο που αποκλείει ή περιορίζει το δικαίωμα εκείνου κατά του οποίου στρέφεται η εκτέλεση, β) απαγόρευση διαθέσεως που έχει ταχθεί υπέρ αυτού και συνεπάγεται σύμφωνα με τον νόμο την απαγόρευση της διαθέσεως

ότι υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις υπό τις οποίες η περαιτέρω διάθεση των στοιχείων της βεβαρημένης περιουσίας είναι ανεκτή. Επιπρόσθετα, το ότι οι διαθέσεις που γίνονται εκτός των αυστηρά ορισμένων, παραμένουν ενεργές μέχρι την επέλευση του καταπιστεύματος επιρρωνύει την άποψη πως δε γεννάται απαγόρευση διάθεσης – καθώς αυτές μένουν ισχυρές για μακρό χρονικό διάστημα-, αποκλείοντας τη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 936 ΚΠολΔ.

Όσον αφορά στην πρώτη περίπτωση και συγκεκριμένα τη νομιμοποίησή στην άσκηση της ανακοπής του άρθρου 936 ΚΠολΔ λόγω του εμπράγματος δικαιώματος που αποκλείει ή περιορίζει το δικαίωμα εκείνου κατά του οποίου στρέφεται, πρέπει να γίνουν οι κάτωθι διευκρινίσεις. Το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου αποτελεί προβαθμίδα του πλήρους κληρονομικού δικαιώματος, κάτι που σημαίνει πως αποτελεί προμορφή αυτού¹⁷¹. Για να χαρακτηριστεί εμπράγματο ή ενοχικό ένα δικαίωμα προσδοκίας είναι απαραίτητο να ιδωθεί η μορφή του πλήρους δικαιώματος που διασφαλίζει, καθιστώντας το ομοούσιο με αυτό¹⁷². Συνεπώς, δεν μπορεί να γίνει γενικά παραδεκτή μία θεώρηση που θα επικαλύπτει όλες τις περιπτώσεις που επισπεύδεται κάποια παράτυπη διάθεση από τους ατομικούς δανειστές του βεβαρημένου, αλλά κάθε περίπτωση πρέπει να κρίνεται *in concreto*, με γνώμονα τη φύση του εκάστοτε δικαιώματος προσδοκίας. Εφόσον πρόκειται για δικαίωμα προσδοκίας επί ακινήτου, τότε πράγματι πρέπει να γίνει δεκτό πως η ανακοπή του άρθρου 936 ΚΠολΔ είναι δυνατό να ασκηθεί και να διασφαλίσει τα συμφέροντα του καταπιστευματοδόχου, καθώς ερείδεται στο εμπράγματης φύσεως πλήρες δικαίωμα που διασφαλίζει. Αίτημα της συγκεκριμένης ανακοπής θα είναι με την πλήρωση της αιρέσεως να ακυρωθεί ο επισπευδόμενος πλειστηριασμός, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 69 παρ. 1 ε ΚΠολΔ. Είναι δεδομένο πως και σε αυτή την περίπτωση διασφαλίζεται πως ο υπερθεματιστής οχλείται και δε δύναται να υποστηρίξει πως ήταν καλόπιστος και νόμιμα απέκτησε την κυριότητα του βεβαρημένου ακινήτου.

3. Ατομικοί δανειστές καταπιστευματοδόχου

Από την ίδια τη φύση του καταπιστεύματος και της διαδοχικής εγκατάστασης σε διαφορετικά χρονικά σημεία κληρονόμων, προκύπτει πως κατά το χρονικό σημείο που η περιουσία έχει επαχθεί στο βεβαρημένο, ο καταπιστευματοδόχος, όπως και οι δανειστές του, δε δύνανται να επιληφθούν

---

¹⁷¹ Φίλιος Π., Γενικές Αρχές, παρ. 61, 146-147.

¹⁷² Φίλιος Π., Γενικές Αρχές, παρ. 61, 146-147.

επί των κληρονομαίων στοιχείων. Έχουν διατυπωθεί συγκεκριμένες απόψεις στη θεωρία που υποστηρίζουν τη δυνατότητα προληπτικής προστασίας των ατομικών δανειστών του καταπιστευματοδόχου, σε χρονικό σημείο που η κληρονομαία περιουσία δεν έχει επαχθεί σε αυτόν, ήτοι σε χρονικό σημείο που είναι ενεργό το υπό αίρεση δικαίωμά του.

Πράγματι, η ικανοποίηση των ατομικών δανειστών είναι δυνατόν να κινδυνεύσει, ειδικά στις περιπτώσεις που και ο ίδιος ο καταπιστευματοδόχος βρίσκεται σε συμπαιγνία με το βεβαρημένο, συναινώντας σε περαιτέρω διαθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 1937 ΑΚ. Σύμφωνα με τις παραπάνω αναφερόμενες απόψεις, μεγάλο μέρος της θεωρίας υποστηρίζει πως οι δανειστές του καταπιστευματοδόχου μπορούν να ζητήσουν ασφαλιστικά μέτρα, εφόσον δικαιολογούν έννομο συμφέρον, σε περιπτώσεις που κινδυνεύουν οι απαιτήσεις τους κατά το χρονικό διάστημα πριν την επαγωγή της περιουσίας στον καταπιστευματοδόχο¹⁷³.

Ωστόσο, με βάση όσα έγιναν δεκτά σχετικά με τη διεκδίκηση προληπτικής ακυρότητας τυχόν επισπευδόμενης διάθεσης από το βεβαρημένο κατά παράβαση του άρθρου 1937 παρ. 1 ΑΚ, δεν είναι δυνατό να αναγνωριστεί σε ένα τέτοιο χρονικό στάδιο η λήψη ασφαλιστικών μέτρων για ένα τόσο αβέβαιο χρονικά δικαίωμα, που αποδυναμώνει τους όρους επείγοντος, καθώς σύμφωνα με την έννοια της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων ο κίνδυνος πρέπει να επίκειται, και όχι να τοποθετείται σε τόσο μεταγενέστερο χρονικό διάστημα. Επιπρόσθετα, η σύμφωνα με το άρθρο 692 παρ. 4 ΚΠολΔ απαίτηση να μην εκδίδεται απόφαση που να άγεται σε πλήρη ικανοποίηση δικαιώματος γεννά ερωτηματικά σχετικά με το πώς θα διαφυλαχθεί εν τέλει η απαίτηση των δανειστών του καταπιστευματοδόχου.

Ένα ακόμα επιχείρημα που εξάγεται από την έννοια της τακτικής διαχείρισης είναι η δυναμική έννοια αυτής. Οι δανειστές του καταπιστευματοδόχου, στο χρονικό σημείο που ούτε ο ίδιος ο καταπιστευματοδόχος έχει ενημέρωση για τα χρέη ή τις υποχρεώσεις της βεβαρημένης περιουσίας, καθώς και των αναγκών αυτής, δεν είναι δυνατό να μπορούν να στρέφονται κατά διαθέσεων που τελεί ο βεβαρημένος, ο οποίος είναι ο αποκλειστικά επιφορτισμένος να διαχειρίζεται σύμφωνα με τους όρους τακτικής διαχείρισης την περιουσία. Μάλιστα, με τον τρόπο αυτό, και την παραδοχή της προληπτικής άνευ ετέρου δυνατότητας των δανειστών να αιτούνται ασφαλιστικά μέτρα κατά επισπευδόμενων διαθέσεων που σε καμία περίπτωση δε γνωρίζουν αν

---

¹⁷³ Πουρνάρας Ε., σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1531, Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., 157, Γεωργιάδης Α., ο.π.π., 553.

διενεργούνται προς εξυπηρέτηση σκοπών της βεβαρημένης περιουσίας ή όχι, μόνο προβλήματα στα συμφέροντα αυτής θα φέρουν. Σύμφωνα με την άποψη της γράφουσας μία τέτοια θεώρηση δεν μπορεί να διασφαλίσει ούτε τους ίδιους τους δανειστές του καταπιστευματοδόχου, οι οποίοι πολύ πιθανόν να μπορέσουν να ικανοποιηθούν από το αντικατάλλαγμα τυχόν διενεργούμενης διάθεσης κατά το χρόνο της επαγωγής του καταπιστεύματος, παρά από τυχόν προληπτική και έωλη αίτηση ασφαλιστικών μέτρων.

Όσον αφορά στη δυνατότητα κατάσχεσης του δικαιώματος προσδοκίας στο αυτό χρονικό στάδιο, η πλειοψηφία της θεωρίας υποστηρίζει πως αυτό είναι κατασχετό¹⁷⁴. Ωστόσο, άξια αναφοράς κρίνεται η μειοψηφία που έχει διατυπωθεί στη θεωρία¹⁷⁵ και συνδέεται κατ' αποκλειστικότητα με την προσωποπαγή φύση της κληρονομικής ιδιότητας, η οποία δε μπορεί να μεταβιβάζεται, καθώς δε μπορεί κάποιος τρίτος να αποκτά το δικαίωμα προσδοκίας της καθολικής διαδοχής του διαθέτη. Όπως εύστοχα έχει υποστηριχθεί μέσω αυτής της μειοψηφίας το εν λόγω δικαίωμα εκφράζει απλώς την έννομη σχέση του καταπιστευματοδόχου προς την κληρονομιαία περιουσία.

Ενδεχομένως, να μπορεί να γίνει λόγος για δυνατότητα κατάσχεσης του δικαιώματος προσδοκίας επί συγκεκριμένων κληρονομιαίων στοιχείων, όπως εξατομικεύεται ανάλογα με το εκάστοτε κληρονομιαίο στοιχείο, περίπτωση που ακολουθεί το άρθρο 1022 ΚΠολΔ¹⁷⁶. Ωστόσο, αξίζει να τονίσουμε πως ο καταπιστευματοδόχος σε περίπτωση που επιθυμεί να ματαιώσει την ικανοποίηση των δανειστών του με την επαγωγή του καταπιστεύματος, δε δεσμεύεται από την εν λόγω κατάσχεση του δικαιώματος προσδοκίας, καθώς μπορεί να αποποιηθεί τη βεβαρημένη περιουσία κατά το χρόνο της επαγωγής της σε αυτόν, με αποτέλεσμα η περιουσία να μην αποτελέσει ποτέ αντικείμενο συγχώνευσης με την ατομική του¹⁷⁷, καθιστώντας την κατάσχεση σε προληπτικό στάδιο άνευ αντικειμένου.

Σε μία τέτοια περίπτωση ο δανειστής με το πέρας της αναγκαστικής εκτέλεσης και της εμπρόθεσμης αποποίησης του καταπιστευματοδόχου χάνει το δικαίωμα ικανοποίησής του, που απορρέει από το δικαίωμα προσδοκίας, και δύναται να εγείρει αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού κατά του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος κατέστη πράγματι πλουσιότερος. Ειδικότερα, αντικείμενο του πλειστηριασμού σύμφωνα με το άρθρο 1022 ΚΠολΔ είναι το υπό

---

¹⁷⁴ Ψούνη Ν., ο.π.π., 593, Πιτσιρίκος Ι., ο.π.π., 681, Πουρνάρας Ε. σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1530.

¹⁷⁵ Αντίθετος ο Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 263ΒΙ.

¹⁷⁶ Ψούνη Ν., ο.π.π., 602.

¹⁷⁷ Πιτσιρίκος Ι., ο.π.π., 681,

αίρεση δικαίωμα προσδοκίας, που με την πλήρωση της αίρεσης και της αποδοχής εκ μέρους του καταπιστευματοδόχου μετουσιώνεται σε πλήρες δικαίωμα¹⁷⁸. Εφόσον από το πλειστηρίασμα καλυφθούν οι υποχρεώσεις του καταπιστευματοδόχου, χωρίς όμως να αποκτήσει ο υπερθεματιστής το ανάλογο δικαίωμα συνεπεία της αποποίησης, ο υπερθεματιστής μπορεί να στραφεί αποζημιωτικά κατά του καταπιστευματοδόχου.

4. Ζητήματα απόκτησης κυριότητας από τρίτους λόγω έκτακτης ή τακτικής χρησικτησίας

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα, που γεννάται εκ της ετεροχρονισμένης κήρυξης διαθέσεων σε τρίτους ως άκυρων, όπως επιτάσσει το άρθρο 1937 παρ. 2 ΑΚ, είναι η δυνατότητα απόκτησης κυριότητας επί κληρονομαίων στοιχείων λόγω έκτακτης ή τακτικής χρησικτησίας.

Πράγματι η συγκεκριμένη συζήτηση απασχόλησε τη θεωρία, με διαφορετικές απόψεις να διατυπώνονται. Ειδικότερα, υποστηρίχθηκε για κάποιο χρονικό διάστημα, πως τα κληρονομαία στοιχεία που αποτελούν αντικείμενο της περιουσίας δε δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενα χρησικτησίας¹⁷⁹. Η εν λόγω άποψη στηρίχθηκε κατά βάση στο ρωμαϊκό δίκαιο, σύμφωνα με το οποίο δεν υπήρχε η δυνατότητα απόκτησης κυριότητας λόγω έκτακτης χρησικτησίας σε βεβαρημένα με καταπίστευμα αντικείμενα, κυρίως γιατί η συγκεκριμένη παραδοχή αυτόματα θα έθετε τη βούληση του διαθέτη εκτός κάδρου, καθώς αυτή θα παραγνωριζόταν και το κληρονομαίο αντικείμενο θα περιερχόταν σε έτερο, άγνωστο συνήθως πρόσωπο. Ωστόσο, από τον Αστικό μας Κώδικα δεν προκύπτει τέτοια εξαίρεση των βεβαρημένων με καταπίστευμα στοιχείων, παραδοχή που οδήγησε στην κρατούσα στη θεωρία και νομολογία άποψη.

Προβληματισμοί διατυπώθηκαν σχετικά με το αν στις απαγορευμένες διαθέσεις του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ εμπίπτει και η κτήση κυριότητας με χρησικτησία. Σύμφωνα με αποφάσεις του Αρείου Πάγου, υποστηρίζεται πως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απαγορευμένη διάθεση η κτήση του περιουσιακού στοιχείου με χρησικτησία, με ευθεία παραπομπή στις περί ανεπίδεκτων χρησικτησίας αντικειμένων διατάξεις¹⁸⁰. Από καμία διάταξη δεν προκύπτει πως τα υπαγόμενα στο

---

¹⁷⁸ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π, 317.

¹⁷⁹ Μπουραντάς, ο.π.π., 59.

¹⁸⁰ ΑΠ 1157/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΧρΙδ 2004/47 «Ακόμη, με τις διατάξεις του ΑΚ καθορίζονται ως εξαιρούμενα της χρησικτησίας μόνο τα πράγματα που αναφέρονται στο άρθρο 1055 αυτού, στα οποία δεν περιλαμβάνονται εκείνου που ανήκουν στον βαρυνόμενο με καταπίστευμα κληρονόμο. Με τα δεδομένα αυτά δεν εμποδίζεται, από την απαγόρευση διαθέσεως, η κτήση αντικειμένου της κληρονομιάς με χρησικτησία που αποτελεί πρωτότυπο τρόπο

καταπίστευμα περιουσιακά στοιχεία εξαιρούνται από το θεσμό της χρησικτησίας, και ορθώς έχει επιλυθεί το ζήτημα προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση¹⁸¹.

Ειδικότερα, όπως διατυπώθηκε στη θεωρία κατ' ακριβολογία, η κτήση κυριότητας με χρησικτησία είναι επιτρεπτή στη συγκεκριμένη περίπτωση, και έχει ονομαστεί ως ελευθέρωση της κυριότητας του τρίτου από το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου¹⁸², δεδομένου ότι εξαλείφεται με την πλήρωση των όρων της χρησικτησίας το δικαίωμα προσδοκίας, το οποίο δε θα μετουσιωθεί σε πλήρες δικαίωμα. Ουσιαστικά κατόπιν σταθμίσεως αφενός του ιδιωτικού συμφέροντος του καταπιστευματοδόχου και αφετέρου της κοινωνικοοικονομικής δυνατότητας τα συγκεκριμένα αντικείμενα να αποτελούν αντικείμενα συναλλαγής και εκμετάλλευσης από τρίτους, υπερίσχυσε η ασφάλεια των συναλλαγών και η δυνατότητά τους να καθίστανται αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης και να μην τίθενται επ' αόριστον σε αχρησία.

4^α. Κτήση με τακτική χρησικτησία

Εν προκειμένω, σύμφωνα με το άρθρο 1041 ΑΚ, απαραίτητες προϋποθέσεις για την παραδοχή της τακτικής χρησικτησίας είναι η καλή τη πίστη νομή πράγματος, δεκτικού χρησικτησίας για κινητά επί τριετία και για ακίνητα επί δεκαετία στηριζόμενη σε νόμιμο τίτλο. Ως αναλύεται και στο άρθρο 1042 ΑΚ ο χρησιδεσπόζων θεωρείται πως τελεί σε καλή πίστη, στις περιπτώσεις που δεν βρίσκεται σε βαριά αμέλεια σχετικά με την κτήση της κυριότητας.

Στις περιπτώσεις που υπάρχει αντικείμενο, το οποίο περιέχεται σε βεβαρημένη με καταπίστευμα περιουσία, είναι εξαιρετικά σημαντικό να ειπωθεί πως δεν μπορεί να θεμελιωθεί καλή πίστη του νομέα, από τη στιγμή που υπάρχει μεταγεγραμμένο κληρονομητήριο, το οποίο αναφέρει τη φύση του καταπιστεύματος του συγκεκριμένου ακινήτου. Ομοίως έχει νομολογηθεί και από τον Άρειο Πάγο πως η παραμέληση ελέγχου των βιβλίων μεταγραφών δε δικαιολογεί καλή πίστη¹⁸³, με

κτίσεως της κυριότητος ούτε πολύ περισσότερο, η απόσβεση της αξιώσεως προς απόδοση του πράγματος με την παραγραφή της διεκδικητικής αγωγής, τα αποτελέσματα της οποίας επέρχονται και εις βάρος του καταπιστευματοδόχου (ΑΠ 632/1986), εάν δε υφίστατο μεταξύ του κληρονομηθέντος και του νομέως έννομη σχέση που δικαιολογεί την κατοχή, αυτή συνεχίζεται και στο πρόσωπο του βεβαρυνμένου κληρονόμου και σ' αυτόν απαιτείται να καταστεί γνωστή η τυχόν αντιποίηση της νομής εκ μέρους του νομέως, αφού αυτός είναι διάδοχος του κληρονομηθέντος στην κυριότητα και την νομή και διαχειρίζεται την κληρονομαία περιουσία».

¹⁸¹ Απαραίτητη προϋπόθεση για την πλήρωση των όρων της τακτικής ή έκτακτης χρησικτησίας είναι να μην πρόκειται για αντικείμενο που εμπίπτει στη διάταξη του άρθρου 1054 ΑΚ, ήτοι να μην πρόκειται για εκτός συναλλαγής, κοινά σε όλους και προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή θρησκευτικών σκοπών.

¹⁸² Σπυριδάκης Ι., Η Χρησικτησία, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1998, 116.

¹⁸³ ΑΠ 1222/2018, www.areiospagos.gr, ΑΠ 40/2014, ΑΠ 164/2014, ΑΠ 1366/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

αποτέλεσμα στις περιπτώσεις ακινήτων να είναι εξαιρετικά δύσκολο να δικαιολογήσει κάποιος τρίτος κτήση κυριότητας λόγω τακτικής χρησικτησίας.

Αξίζει να σημειωθεί πως για την προστασία του καταπιστευματοδόχου, ως προειπώθηκε σε προγενέστερο κεφάλαιο, είναι ζωτικής σημασίας η διαφύλαξη των δικαιωμάτων του με την έκδοση και μεταγραφή κληρονομητηρίου, που θα έχει διαγνώσει το υπό προσδοκία δικαίωμά του, κατά το χρονικό σημείο που το καταπίστευμα είναι ακόμη «ηρτημένο»¹⁸⁴.

4β. Κτήση με έκτακτη χρησικτησία

Η κτήση κυριότητας με έκτακτη χρησικτησία κατόπιν διάθεσης κατά παράβαση του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ δεν αποκλείεται. Παλιότερα είχε υποστηριχθεί μεμονωμένα πως δεν μπορεί να γίνει η έναρξη της νομής χρησικτησίας σε χρονικό διάστημα πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος, κυρίως γιατί σε εκείνο το χρονικό σημείο ο τρίτος δε μπορεί να αντιτάξει τη νομή που έχει αποκτήσει έναντι του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος μόνο προσδοκά να αποκτήσει το πλήρες δικαίωμα¹⁸⁵. Σύμφωνα με αυτή λοιπόν την άποψη, μόνον έπειτα από την επαγωγή της περιουσίας στον καταπιστευματοδόχο, μπορεί ο τρίτος να κοινοποιήσει στον τελευταίο τη βούλησή του να νέμεται το κληρονομαίο στοιχείο «ιδίω ονόματι». Εφόσον ο καταπιστευματοδόχος επί εικοσαετία αδρανήσει, τότε συμπληρώνονται οι προϋποθέσεις της έκτακτης χρησικτησίας¹⁸⁶.

Ωστόσο, φαίνεται πως δεν ασκεί επιρροή έναντι ποιου προσώπου ασκούνται οι πράξεις νομής, αλλά κυρίως η δυνατότητα του υπό αίρεση δικαιούχου να παρακωλύσει τη συμπλήρωση των προϋποθέσεων της χρησικτησίας. Ο καταπιστευματοδόχος μπορεί και στο συγκεκριμένο προληπτικό στάδιο να αξιώσει την αναγνώριση του υπό αίρεση δικαιώματός του έναντι του τρίτου, κάτι που δύναται να διακόψει το χρόνο χρησικτησίας του τρίτου¹⁸⁷.

---

¹⁸⁴ ΠΠρΗλ 6/2018, ΑΡΜ 2018, 1298, σύμφωνα με την οποία, στις πράξεις που μεταγράφονται περιλαμβάνεται και η αποδοχή του καταπιστεύματος (ΑΠ 1747/1990, ΕλλΔνη 1992. 540, ΕφΑθ 8647/2006, ΕλλΔνη 2008. 283), εφόσον αφορά ακίνητα. Συνεπώς, μέχρι της μεταγραφής της αποδοχής η κυριότητα του καταπιστευματοδόχου επί του καταπιστεύματος, εφόσον περιλαμβάνει και ακίνητα, είναι μετέωρη, επέρχεται δε μόνο από της διενέργειας της μεταγραφής (ΟλΑΠ 7/2004, ΕλλΔνη 2004. 705, ΑΠ 1111/2014, ΑΠ 1192/2014, ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 985/2008, ΧρΙΔ 2009. 140, ΝΟΜΟΣ). Από όλες τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι και επί κληρονομικού καταπιστεύματος, το οποίο είχε συσταθεί από διαθέτη που αποβίωσε προ της εισαγωγής του ΑΚ, εφόσον η επαγωγή του καταπιστεύματος, το οποίο περιλαμβάνει και ακίνητα, έγινε μετά την εισαγωγή του ΑΚ (23.02.1946), για την κτήση της κυριότητας επί αυτών απαιτείται η μεταγραφή της αποδοχής αυτού ή κληρονομητηρίου

¹⁸⁵ Μπουραντάς, ο.π.π., 62-63, παρ. 14, Τόμος II.

¹⁸⁶ Αυτολεξεί ο Μπουραντάς «προ της επαγωγής του καταπιστεύματος είναι αδιανόητος η ύπαρξις νομής χρησικτησίας του τρίτου έναντι του καταπιστευματοδόχου».

¹⁸⁷ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 126.

Παγίως πλέον γίνεται δεκτό πως χωρεί δυνατότητα έκτακτης χρησικτησίας επί αντικειμένων, που συμπεριλαμβάνονται σε περιουσία βεβαρημένη με καταπίστευμα, και για διαθέτη που απεβίωσε πριν από την έναρξη εφαρμογής του Αστικού Κώδικα¹⁸⁸. Παρόλο που μία τέτοια παραδοχή θέτει εκτός πλαισίου τη βούληση του διαθέτη, δε νοείται να αγνοηθεί ο δημόσιος τάξης θεσμός της χρησικτησίας.

Αν δεν έχει συμπληρωθεί ο χρόνος χρησικτησίας κατά την επαγωγή του καταπιστεύματος, τότε πρέπει να γίνει δεκτό πως η συμπλήρωση της χρησικτησίας αναστέλλεται κατ' άρθρο 259 ΑΚ για ένα εξάμηνο από την αποδοχή της κληρονομιάς από τον καταπιστευματοδόχο ή από την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας αποποίησης¹⁸⁹.

Στις περιπτώσεις που ο καταπιστευματοδόχος απώλεσε το δικαίωμά του επί του κληρονομαίου πράγματος λόγω συμπλήρωσης χρόνου χρησικτησίας από διάθεση κατά παράβαση του άρθρου 1937 ΑΚ, γίνεται δεκτό πως μπορεί να στραφεί αποζημιωτικά έναντι του βεβαρημένου¹⁹⁰.

4.β.ι) Κτήση κυριότητας με χρησικτησία όταν ο καταπιστευματοδόχος είναι ανήλικος ή δεν έχει γεννηθεί

Εφόσον πρόκειται για καταπιστευματοδόχο που δεν έχει γεννηθεί ή που είναι ανήλικος πρέπει να γίνουν κάποιες διευκρινίσεις σχετικά με την έναρξη του χρόνου νομής χρησικτησίας από τρίτο και το επιτρεπτό αυτής. Κρατούσα άποψη στη θεωρία είναι πως η ανηλικότητα του καταπιστευματοδόχου αποτελεί σημαντικό λόγο αναστολής της έναρξης του χρόνου χρησικτησίας¹⁹¹. Σύμφωνα και με το άρθρο 1055 ΑΚ, εξαιρούνται από τη χρησικτησία αντικείμενα που ανήκουν σε πρόσωπα που τελούν υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία για όσο χρονικό διάστημα διαρκούν οι συγκεκριμένες καταστάσεις. Επομένως, σύμφωνα με τον ίδιο το νομοθέτη, η προστασία των συγκεκριμένων προσώπων αποτελεί σημαντική προτεραιότητα, και

---

¹⁸⁸ Σύμφωνα με τα άρθρα 55 και 95 παρ. 1 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα έχουν εφαρμογή τα άρθρα 1923 παρ. 2 και 2009 ΑΚ και δεν εξαιρούνται από τα αντικείμενα δυνάμει να γίνουν αντικείμενο χρησικτησίας αυτά που αφορούν περιουσία βεβαρημένη με καταπίστευμα. Από ΝοΒ 1987/541, σχόλιο Σπυριδάκη Ι, σε ΑΠ 632/1986.

¹⁸⁹ Φίλιος Π., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, παρ. 87Δ, όπου αναφέρεται πως κτήση κληρονομιάς είναι η οριστική κτήση, δηλαδή μετά την απώλεια του δικαιώματος αποποίησης, παραπέμποντας στην ΑΠ 1538/1995, Δικ/νη 1997/580 ή από την αποδοχή.

¹⁹⁰ ΕφΠατρ 55/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ο καταπιστευματοδόχος, που θα απωλέσει την κληρονομία λόγω χρησικτησίας του τρίτου που απέκτησε από τον βεβαρημένο, θα έχει μόνο το δικαίωμα να στραφεί κατά του τελευταίου και να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη από την οριστική απώλεια του καταπιστεύματος, αποζημίωση η οποία θα είναι ίση με την αξία του κληρονομαίου, όχι κατά τον χρόνο της εκποίησης, αλλά κατά το χρόνο της επαγωγής (άρθρο 1941 ΑΚ).

¹⁹¹ Μπουραντάς, ο.π.π., 63, Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Εμπραγμάτου Δικαίου, 519,

για αυτό το λόγο υπάρχει αναστολή της έναρξης του χρόνου χρησικτησίας μέχρις ότου να ενηλικιωθεί το ανήλικο άτομο, ήτοι μέχρι την άρση της συγκεκριμένης κατάστασης¹⁹².

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως το άρθρο 1055 ΑΚ κάνει λόγο για πράγματα που ανήκουν στα συγκεκριμένα πρόσωπα, και δε γίνεται αναφορά σε υπό αίρεση δικαιώματα. Σύμφωνα με μία διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 1055 ΑΚ πρέπει να συμπεριληφθούν στην παρούσα διάταξη και τα υπό αίρεση δικαιώματα ανηλίκου¹⁹³. Η εν λόγω θεώρηση είναι συνεπής με την ευρύτερη προστασία που χρίζουν τα συγκεκριμένα πρόσωπα, τα οποία μόνο μετά την άρση της κατάστασης, η οποία τους θέτει υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν αυτοπροσώπως όλες τις προστατευτικές προς το δικαίωμά τους αγωγές, ακόμα και αν η ενηλικίωση επέλθει μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος.

Ομοίως, και στις περιπτώσεις που ο καταπιστευματοδόχος δεν υπάρχει κατά το χρόνο έναρξης της κατάληψης του κληρονομαίου αντικειμένου από τρίτο, υποστηρίζεται πως δε δύναται να εκκινήσει ο χρόνος νομής, καθώς δεν υπάρχει η δυνατότητα προστασίας του λόγω της μη ύπαρξής του. Φυσικά, δεν πρόκειται για ταυτόσημες περιπτώσεις, αφού εμφιλοχωρεί μία ποιοτική διαφορά, καθώς στις περιπτώσεις που ο καταπιστευματοδόχος είναι ανήλικος είναι ορατό το υπό αίρεση δικαίωμα, το οποίο είναι γεγεννημένο και αναμένει τη μεταμόρφωσή του σε πλήρες δικαίωμα με την πραγματοποίηση της αίρεσης, σε αντίθεση με το δικαίωμα του μη υπάρχοντος προσώπου, το οποίο δεν υπάρχει ούτε σε μορφή προσδοκίας¹⁹⁴. Από τη μία δεν υπάρχει αδράνεια του δικαιούχου, αφού δεν υπάρχει καν ως πρόσωπο δυνάμενο να γεννηθούν σε αυτό δικαιώματα και υποχρεώσεις, ωστόσο το να προστατεύεται σε τόσο μεγάλη έκταση η βούληση του διαθέτη, ακόμα και σε περιπτώσεις που ο καταπιστευματοδόχος δεν υπάρχει ούτε ως κυοφορούμενο, αποτελεί κατά τη γνώμη της γράφουσας επαχθή συνθήκη για τρίτους, οι οποίοι με επιμέλεια και εξωτερικές πράξεις νομής μεταχειρίζονται επί σειρά ετών το κληρονομαίο στοιχείο. Με αυτή την παραδοχή, ουδέποτε μέχρι να γεννηθεί επ' αόριστον ο καταπιστευματοδόχος θα εκκινεί ο χρόνος της

---

¹⁹² ΟΛΑΠ 7/2004, ΕλλΔνη 2004/45, όπου κρίθηκε πως ο κληρονόμος όταν είναι ανήλικος κατά το χρόνο επαγωγής της κληρονομίας προστατεύεται από το άρθρο 1055 ΑΚ ως προς τα κληρονομαία στοιχεία, για το χρονικό διάστημα από την επαγωγή μέχρι την ενηλικίωσή του.

¹⁹³ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 131.

¹⁹⁴ Σπυριδάκης Ι., σε ΝοΒ 1987/541, σχόλιο σε ΑΠ 632/1986, όπου μιλάει για δικαίωμα προσδοκίας χωρίς υποκείμενο.

χρησικτησίας, ακόμα και αν τρίτο πρόσωπο μεταχειρίζεται το αντικείμενο για χρονικό διάστημα πλέον της εικοσαετίας¹⁹⁵.

Από την άλλη, αν με την πλήρωση της αιρέσεως, ο καταπιστευματοδόχος δεν υπάρχει, τότε ο βεβαρημένος θα γίνει οριστικός κληρονόμος, καθώς το καταπίστευμα θα έχει ματαιωθεί^{196 197}, με αποτέλεσμα εν τέλει ο τρίτος να μην προστατεύεται, ακόμα και αν έχουν συντρέξει στο πρόσωπό του όλες οι προϋποθέσεις της έκτακτης χρησικτησίας. Αποκλειστικό επιχείρημα για τη συγκεκριμένη παραδοχή είναι η προστασία της θέλησης του κληρονομούμενου, ο οποίος δεν μπορεί να προβλέψει και να λάβει πρόνοια κατά της «απιστίας» του βεβαρημένου¹⁹⁸.

Εν τέλει οδηγούμαστε στο σημείο να προτάσσεται ως υψίστης σημασίας προτεραιότητα του νομοθέτη η βούληση του διαθέτη και κληρονομούμενου, ο οποίος επί σειρά πολλών δεκαετιών έπειτα από το θάνατό του, επιθυμεί να καθορίζει την τύχη των περιουσιακών του στοιχείων, αξιώνοντας την παραγνώριση θεσμών του δικαίου, όπως είναι η χρησικτησία εν προκειμένω, καθώς και την εξουδετέρωση συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων από τη δυνατότητα κοινωνικής και οικονομικής τους εκμετάλλευσης. Πράγματι, η ελευθερία του διατιθέναι αποτελεί έκφανση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του προσώπου¹⁹⁹, ωστόσο σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αξιολογούμε με σύνεση τη συγκεκριμένη ελευθερία, ειδικά όταν αντιτίθεται εις βάρος τρίτων προσώπων που εύλογα αναμένουν να προστατευθούν από τις νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες δίνουν το δικαίωμα της κτήσης πρωτοτύπως δικαιωμάτων κυριότητας λόγω έκτακτης χρησικτησίας.

5. Σχέση 1036 και 206 ΑΚ – προστασία των καλόπιστων τρίτων

Μεγάλη συζήτηση έχει γίνει κατά καιρούς στη θεωρία, σχετικά με το αν το άρθρο 1036 που αφορά στην καλόπιστη κτήση κυριότητας, έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις του άρθρου 206 ΑΚ. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν υπάρχει έλλειψη κυριότητας του μεταβιβάζοντος αλλά ύπαρξη αιρέσεως που περιορίζει αυτή. Σύμφωνα με το ίδιο το γράμμα του νόμου, η καλή πίστη δεν μπορεί να

---

¹⁹⁵ Σπυριδάκης Ι., ο.π.π., όπου εγείρει αμφιβολίες σχετικά με το αν τρίτος μπορεί να δικαιολογήσει χρησικτησία αν δεν έχει γεννηθεί ο καταπιστευματοδόχος κατά το χρόνο της χρησικτησίας.

¹⁹⁶ ΠΠρΛαμ 29/2021, ΕφΑδ Φεβρουάριος 2022, 191.

¹⁹⁷ Μπόσδας Δ., Δημιουργία και εξέλιξις του κληρονομικού καταπιστεύματος, ΝοΒ 21/1395.

¹⁹⁸ Μπουραντάς, ο.π.π., 63, όπου φέρνει ως παράδειγμα την περίπτωση που η καταπιστευόμενη περιουσία εμπεριέχει μόνο ένα κληρονομαίο στοιχείο, το οποίο αν εκποιηθεί από το βεβαρημένο κατά παράβαση του άρθρου 1937 ΑΚ, υπάρχει υπονόμηση της βούλησης του διαθέτη και των περι καταπιστεύματος διατάξεων.

¹⁹⁹ Παπαντωνίου Ν., ο.π.π., 213.

θεραπεύσει την ακυρότητα του 206 ΑΚ, που γεννάται με την πλήρωση της αίρεσης. Η καλή πίστη του αποκτώντος, σύμφωνα με τα πρότυπα του γερμανικού Αστικού Κώδικα²⁰⁰ μπορεί να καλύψει μόνο την έλλειψη κυριότητας του μεταβιβάζοντος, υπό την έννοια πως η νομή επί του πράγματος εκ μέρους του μεταβιβάζοντος δημιουργεί την εύλογη πεποίθηση πως αυτός είναι και κύριος αυτού.

Σύμφωνα με αυτή την άποψη, ο μεταβιβάζων βεβαρημένος είναι κύριος, συνεπώς δεν μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 1036 ΑΚ, το οποίο θεραπεύει μόνο την έλλειψη κυριότητας και όχι έτερα ελαττώματα της μεταβιβαστικής πράξης. Με αυτή τη λογική λοιπόν²⁰¹, η πλήρωση της αίρεσης θα συνεπάγεται την ανατροπή της μεταβιβαστικής πράξης, ακόμα και αν ο συναλλασσόμενος αποκτών υπήρξε καλόπιστος κατά την κτήση του αντικειμένου.

Μία τέτοια λύση έχει χαρακτηριστεί εξαιρετικά ανεπιεικής, καθώς επί κινητών δεν υπάρχει κάποια εξασφαλιστική δικλείδα, υπό την οποία να μπορεί να εξετάσει ο τρίτος αποκτών την έκταση του δικαιώματος κυριότητας του μεταβιβάζοντος.

Φωνές της θεωρίας²⁰² σε πλήρη αντίθεση με όσα γίνονταν παλαιότερα παγίως δεκτά, έχουν εντάξει την ύπαρξη αίρεσης του άρθρου 206 ΑΚ σε σχέση ελάσσονος – μείζονος, όπου η έλλειψη κυριότητας είναι το μείζον. Με βάση αυτή τη θεώρηση υπάρχει προστασία του αποκτώντος ακόμα και αν αγνοούσε δικαιολογημένα την ύπαρξη αιρέσεως, η οποία περιόριζε το δικαίωμα κυριότητας του μεταβιβάζοντος, συνεπώς τυχόν μεταβιβαστική δικαιοπραξία μεταξύ αυτού και του βεβαρημένου θα είναι έγκυρη και δυνάμενη να αντισταχθεί και κατά του καταπιστευματοδόχου²⁰³.

Μία τέτοια άποψη φαίνεται πως κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, και πλέον υιοθετείται κατά πλειοψηφία, καθώς θα ήταν εξαιρετικά άδικη προσέγγιση, να προστατεύεται ο τρίτος όταν αποκτά από πρόσωπο που δεν είναι κύριος, αλλά όχι όταν αγνοεί δικαιολογημένα την ύπαρξη τυχόν αίρεσης που επηρεάζει την τεκμηριωμένη κυριότητα του μεταβιβάζοντος. Ενδεχομένως, να μπορεί να υποστηριχθεί πως ο νομοθέτης θεώρησε δεδομένη την ανάγκη ανάλογης εφαρμογής

---

²⁰⁰ Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Εμπραγμάτου Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 430.

²⁰¹ Μπαλής, ο.π.π., παρ. 286, 484.

²⁰² Μπρακατσούλας Β., Κληρονομικό Δικονομικό Δίκαιο, Θεωρία, Νομολογία – Πράξη, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 771, όπου ρητά αναφέρεται πως στην περίπτωση που θα πραγματοποιηθεί επαγωγή καταπιστεύματος, αυτή θα συνεπάγεται ακυρότητα διάθεσης που έγινε κατά παράβαση των όρων, η οποία αντιτάσσεται και κατά του καλόπιστου τρίτου. Ως μόνη εξαίρεση επί του ανωτέρω κανόνα, ορίζει τις περιπτώσεις που ρητά αναφέρονται στο νόμο, ήτοι άρθρα 614 ΑΚ και 1063 ΑΚ.

²⁰³ Γεωργιάδης Α. – Σταθόπουλος Μ., Αστικός Κώδικς, Κατ' Άρθρο Ερμηνεία, Τεύχος V, Αφοι Σάκκουλα, Αθήνα 1985, 454 (παρ. 16-17).

της διάταξης του άρθρου 1036 ΑΚ και στις περιπτώσεις του άρθρου 206 ΑΚ, και για αυτό το λόγο δεν προέβη σε ειδική μνεία προς τούτο.

6. Καλή πίστη τρίτων και ανακριβές κληρονομητήριο

Όπως ανωτέρω προελέχθη, η έκδοση κληρονομητηρίου και η μεταγραφή αυτού στα δημόσια βιβλία μεταγραφών προστατεύει τον εκδόσαντα από διεκδικήσεις τρίτων για δήθεν καλόπιστη κτήση τους επί των κληρονομιών. Ωστόσο, υπάρχουν οι περιπτώσεις που το κληρονομητήριο, ενώ είναι μεταγεγραμμένο, δεν αναφέρει το βάρος του καταπιστεύματος και τους όρους αυτού, με αποτέλεσμα ο τρίτος να μην μπορεί να πληροφορηθεί επαρκώς την έκταση του δικαιώματος του μεταβιβάζοντος.

Σε αυτές τις περιπτώσεις και δεδομένων των άρθρων 1963 ΑΚ και 822 ΚΠολΔ, φαίνεται πως οι τρίτοι αποκτώντες που έδειξαν την απαιτούμενη επιμέλεια, συμβουλευόμενοι το μεταγεγραμμένο κληρονομητήριο, αξίζουν ευρύτερης προστασίας, σε σχέση με αυτούς του άρθρου 1036 ΑΚ. Πράγματι η δημόσια πίστη του κληρονομητηρίου συγχωρεί και την καλόπιστη κτήση κυριότητας ακινήτου. Ομοίως όμως, και το ζήτημα της καλής πίστης εν προκειμένω οριοθετείται με διαφορετικό τρόπο, αφού σε αυτές τις περιπτώσεις, μόνο η θετική γνώση της ύπαρξης του καταπιστεύματος εκ μέρους του τρίτου αποκλείει αυτήν. Συνεπεία των ανωτέρω δεν αρκεί η υπαίτια άγνοια εκ μέρους του τρίτου²⁰⁴ για να καταρριφθεί η καλοπιστία του.

Εν προκειμένω, εφόσον έχουν διενεργηθεί δικαιοπραξίες, τότε αυτές παράγουν όλες τις συνέπειές τους μεταξύ του τρίτου και του αληθούς κληρονόμου, ακόμα και αν βασίζονται σε ανακριβές κληρονομητήριο, ως απόρροια της αρχής προστασίας της εμπιστοσύνης των καλόπιστων τρίτων²⁰⁵.

Συνεπώς, στις περιπτώσεις αυτές παρατηρείται μία σοβαρή ποιοτική διαφορά, την οποία ο νομοθέτης θεωρεί υψίστης σημασίας και είναι η επιμέλεια που επιδεικνύει ο τρίτος αποκτών. Εφόσον έχει προβεί σε έλεγχο του ανακριβώς φερόμενου κληρονομητηρίου, έχοντας εμπιστευτεί τη δημόσια πίστη αυτού, δεν είναι ανεκτό να επωμίζεται και τη συνέπεια της τυχόν ανατροπής της δικαιοπραξίας που τέλεσε με τον εμφανιζόμενο ως κληρονόμο. Όπως φαίνεται συνεπώς, η

---

²⁰⁴ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 118.

²⁰⁵ Ψούνη Ν., ο.π.π., 780.

επιμελής συμπεριφορά του τρίτου επιβραβεύεται από την έννομη τάξη, και κάμπτεται μόνον εφόσον αποδεδειγμένα ο αποκτών γνώριζε για την ανακρίβεια του κληρονομητηρίου.

Συμπερασματικά, οι τρίτοι νομίμως αποκτούν από το βεβαρημένο κληρονόμο, κατά το στάδιο πριν από την επαγωγή της κληρονομιάς στον καταπιστευματοδόχο, εφόσον η δικαιοπραξία στηρίζεται στο ανακριβώς καταγεγραμμένο δικαίωμα του βεβαρημένου στο κληρονομητήριο. Η ενέργεια του κληρονομητηρίου λήγει με την αφαίρεσή του, ή με την κήρυξή του ως ανίσχυρου ή με την ανάκλησή του, και μόνον τότε παύει να ισχύει το τεκμήριο που παράγεται από αυτό.

Συνεπώς, με την πλήρωση της αιρέσεως, και την επαγωγή της κληρονομιάς περιουσίας δεν ανατρέπεται κάποια δικαιοπραξία που έχει διενεργηθεί εκ μέρους του βεβαρημένου με τρίτα πρόσωπα.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ – Το καταπίστευμα του υπολοίπου (περιλιμπανομένου) (1939 ΑΚ)

Προκειμένου να υπάρξει μία ολιστική έρευνα επί των ζητημάτων που άπτονται από το κληρονομικό καταπίστευμα στις σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων προσώπων και μεταξύ τρίτων, είναι απαραίτητο να γίνει μία αναφορά και στο καταπίστευμα του υπολοίπου (περιλιμπανομένου), το οποίο αποτελεί μία ιδιόμορφη περίπτωση καταπιστεύματος με όλως διαφορετικές και εξειδικευμένες προϋποθέσεις. Στο άρθρο 1939 ΑΚ γίνεται αναφορά στην εν λόγω μορφή, η οποία δεν έχει ως πρωταρχικό ρόλο τη διατήρηση της βεβαρημένης περιουσίας στο πρόσωπο του βεβαρημένου, προκειμένου να μεταβιβαστεί με την πλήρωση της αίρεσης στον καταπιστευματοδόχο²⁰⁶ Εφόσον ο διαθέτης έχει τάξει τον καταπιστευματοδόχο στη λήψη των περιουσιακών στοιχείων που θα έχουν απομείνει στη βεβαρημένη περιουσία με την πλήρωση της αίρεσης, ή αν έχει τάξει ελεύθερη διάθεση της κληρονομιάς περιουσίας, προβαίνει σε σύσταση καταπιστεύματος του υπολοίπου, η οποία δεν επιδέχεται πανηγυρικών διατυπώσεων²⁰⁷. Ειδικότερα, η βασικότερη διαφορά εντοπίζεται στις εξουσίες που έχει ο βεβαρημένος, καθώς και στην ομάδα των περιουσιακών στοιχείων που αποδίδεται αμέσως μετά την επαγωγή του καταπιστεύματος.

---

²⁰⁶ Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, 555.

²⁰⁷ Πουρνάρας Ε. σε Γεωργιάδη, ο.π.π., 1532.

1. Θέση του βεβαρημένου κληρονόμου κατά το καταπίστευμα του υπολοίπου

Ο διαθέτης στη συγκεκριμένη περίπτωση, ναι μεν ορίζει καταπίστευμα, ωστόσο σταθμίζει πολύ διαφορετικά τους περιορισμούς που θέτει στο βεβαρημένο, καθώς δεν τον δεσμεύει με τη διαχείριση της περιουσίας με γνώμονα την τακτική διαχείριση που αναφέρεται στο άρθρο 1937. Εν προκειμένω, ο βεβαρημένος ως πλήρης κύριος και κληρονόμος έχει απεριόριστη εξουσία διαχείρισης και διάθεσης των κληρονομιών,²⁰⁸ την οποία ασκεί σύμφωνα με τη βούλησή του. Υπό το πρίσμα αυτό ελλοχεύει ο κίνδυνος με την πλήρωση της αίρεσης, ο καταπιστευματοδόχος να ανεύρει μηδενική περιουσία λόγω των αλληπάλληλων διαθέσεων εκ μέρους του βεβαρημένου κληρονόμου.

Κατά το προϊσχύον ρωμαϊκό δίκαιο, η δυνατότητα διάθεσης της βεβαρημένης περιουσίας ωστόσο, περιοριζόταν αυστηρά σε ποσοστό $\frac{3}{4}$ του συνόλου της περιουσίας, με αποτέλεσμα να προφυλάσσεται ο καταπιστευματοδόχος από την κυριολεκτική εξαφάνιση της κληρονομιίας περιουσίας²⁰⁹, κάτι που στον ελληνικό Αστικό Κώδικα δεν υπάρχει ως πρόβλεψη.

Συνεπώς, ο βεβαρημένος δικαιούται να διαθέτει κατά το δοκούν τα κληρονομιία, χωρίς να επίκειται ο «πέλεκυς» της διάταξης του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ, καθώς οι δικαιοπραξίες με την επέλευση της αίρεσης δε θα κηρύσσονται άκυρες, ούτε με την επίκληση από τον ίδιο τον καταπιστευματοδόχο. Ωστόσο, δεν έχει τη δυνατότητα να διαθέτει τα αντικείμενα με διαθήκη, κυρίως γιατί μίας τέτοιας μορφής πράξη θα προσέκρουε κυρίως στην απαγόρευση του άρθρου 1923 παρ. 2 ΑΚ²¹⁰. Φωνές της θεωρίας έχουν ταχθεί υπέρ της άποψης πως εφόσον προβλέπεται στη σύσταση του καταπιστεύματος η δυνατότητα του βεβαρημένου να διαθέτει με διαθήκη του την ήδη καταπιστευμένη περιουσία, αυτές δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο αποδοχής από τη θεωρία με την πάροδο των ετών²¹¹. Ομοίως και η πρόσφατη νομολογία του Ανώτατου

---

²⁰⁸ Δεν εμποδίζεται να εκποιεί αντικείμενα με πράξη εν ζωή, επαχθή ή και χαριστική.

²⁰⁹ Βουζίκας Ε., ο.π.π., 493.

²¹⁰ Σχετικά με την απαγόρευση σύστασης καταπιστεύματος επί ήδη βεβαρημένης με καταπίστευμα περιουσίας.

²¹¹ Αντίθετοι με την άποψη αυτή Γεωργιάδης, Μπαλής παρ. 291, Ψούνη Ν, ο.π.π., 600, η οποία υποστηρίζει πως πρέπει να παρέχεται η άδεια από το διαθέτη προς τούτο., Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 262B.

Ακυρωτικού δεν αφομοίωσε την εν λόγω άποψη και παγίως τάχθηκε υπέρ της μη δυνατότητας διάθεσης της περιουσίας με διάταξη τελευταίας βούλησης του βεβαρημένου^{212 213}.

Συνοψίζοντας, ο βεβαρημένος δεν αντιμετωπίζει κανέναν περιορισμό ως προς τις επιτρεπόμενες διαθέσεις καθώς ο διαθέτης έχει προβλέψει πως είτε είναι ελεύθερος να διαχειρίζεται τα κληρονομιαία στοιχεία ή εν πάση περιπτώσει έχει αναφέρει πως θα αποδοθεί στον καταπιστευματοδόχο ό,τι βρεθεί στην περιουσία κατά το χρονικό σημείο πλήρωσης της αίρεσης. Πέραν λοιπόν της απαγόρευσης διάθεσης με διάταξη τελευταίας βούλησης, όπως προειπώθηκε, ο καταπιστευματοδόχος σύμφωνα με τη βούληση του διαθέτη κινδυνεύει να μην ανεύρει απολύτως τίποτα στην αποδοτέα περιουσία.

Μοναδική υποχρέωση λοιπόν του βεβαρημένου είναι να αποδώσει -εφόσον υπάρχει κατάλοιπο- κατά το χρόνο επαγωγής του καταπιστεύματος τα υπάρχοντα περιουσιακά στοιχεία στον καταπιστευματοδόχο²¹⁴.

1.α Έλεγχος των διαθέσεων σύμφωνα με το άρθρο 281 ΑΚ

Η ανωτέρω αναφερόμενη εξουσία διάθεσης ωστόσο υπόκειται σε ένα μοναδικό περιορισμό, αυτόν του άρθρου 281 ΑΚ και στοχεύει στον έλεγχο της κατασπατάλησης της περιουσίας²¹⁵. Σε περίπτωση που πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 281 ΑΚ και ειδικότερα εφόσον η άσκηση του δικαιώματος διαχείρισης του βεβαρημένου ασκείται αντίθετα προς την καλή πίστη ή αν υπερβαίνει τον κοινωνικοοικονομικό σκοπό για τον οποίο έχει ταχθεί²¹⁶, τότε η εκποιητική δικαιοπραξία που θα διενεργηθεί²¹⁷ είναι άκυρη σύμφωνα με το άρθρο 174 ΑΚ.

---

²¹² ΑΠ 403/2019, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Δεν δικαιούται, όμως, να τα διαθέσει με διάταξη τελευταίας βούλησης (ΑΠ 1419/2017, 492/2014, 1158/2013).

²¹³ Αξιοσημείωτη η Εφαθ 4512/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία απερρίφθη αγωγή των κληρονόμων της βεβαρημένης, οι οποίες αιτούνταν την αναγνώριση του κληρονομικού τους δικαιώματος δυνάμει της αποδοχής που έκαναν επί της εκ διαθήκης καταλιπόμενη εις αυτές περιουσία της διαθέτιδος, που ήτο βεβαρημένη με καταπίστευμα του υπολοίπου.

²¹⁴ Πουρνάρας Ε., σε Γεωργιάδη Α., ο.π.π., 1532.

²¹⁵ ΑΠ 1222/2018, www.areiospagos.gr

²¹⁶ ΑΠ 149/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ - πλήν όμως η άσκηση του δικαιώματός του υπόκειται στον περιορισμό του άρθρου 281 ΑΚ και κατά συνέπεια δεν μπορεί να εκτραπεί κακόπιστα σε άσκοπη καταδπάνηση της κληρονομιάς ή πολύ περισσότερο σε σκόπιμη καταξόδευσή της, μόνο και μόνο για να μην απομείνει τίποτα υπέρ του καταπιστευματοδόχου, καθόσον τέτοια εναντίον της καλής πίστεως άσκηση του δικαιώματος ούτε είναι δεκτή, ούτε στη βούληση του διαθέτη βρίσκει έρεισμα

²¹⁷ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 328.

Όπως ορίζεται και από το Βουζίκας, η ουσία του ελέγχου των διαθέσεων υπό το πρίσμα του άρθρου 281 ΑΚ είναι να μην προβαίνει ο βεβαρημένος σε *άσκοπη καταδράση της κληρονομίας, ή σε σκόπιμη κατασώρευση αυτής, μόνο και μόνο με σκοπό να μην μείνει κάτι στον καταπιστευματοδόχο* (intervertendi fideicommissa gratia)^{218 219}.

Άξιο να διευκρινιστεί είναι πως ο συγκεκριμένος έλεγχος της βεβαρημένης με καταπίστευμα περιουσίας δεν αφορά το ποσοστό της νόμιμης μοίρας, η οποία παραμένει ακέραιη και χωρίς σε καμία περίπτωση να δύναται να παραμεριστεί ο μεριδούχος, ο οποίος εξακολουθεί να συντρέχει ως κληρονόμος κατά το ποσοστό αυτής²²⁰. Η εν λόγω άποψη δεν αμφισβητείται και συνάδει με το σκοπό της νόμιμης μοίρας που είναι η προφύλαξη των αναγκαίων κληρονόμων, το δικαίωμα των οποίων προστατεύεται συνταγματικά σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος²²¹.

Συνεπώς για το υπόλοιπο, πέραν της νόμιμης μοίρας ποσοστό της βεβαρημένης περιουσίας η νομολογία φαίνεται πως υιοθετεί την εξέταση κάθε υπό κρίση περίπτωσης ξεχωριστά, εξετάζοντας κάθε φορά αν υπάρχει παράβαση της καλής πίστης και κυρίως αν υπάρχει δόλος εκ μέρους του βεβαρημένου, προκειμένου να μην περιέλθει το εκάστοτε κληρονομιαίο στοιχείο στον καταπιστευματοδόχο²²². Αν και η συγκεκριμένη θεώρηση είναι αμφίβολη για την ερμηνεία του άρθρου 281 ΑΚ, το οποίο χαρακτηρίζεται σύμφωνα με τη θεωρία από αντικειμενικά κριτήρια, και όχι τόσο από υποκειμενικά, όπως είναι η ενδιάθετη κατάσταση του εκάστοτε βεβαρημένου σχετικά με τον καταπιστευματοδόχο, φαίνεται πως μπορεί να βοηθήσει στη συναγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το πώς πρέπει να ερμηνεύεται η εν λόγω περιοριστική δικλείδα.

---

²¹⁸ Βουζίκας Ε., ο.π.π., 494.

²¹⁹ Όπως αναφέρεται στην ΕφΑθ 2210/2004, ΕλλΔνη 2006/264, μία τέτοια κατασπατάληση της περιουσίας ούτε στη βούληση του διαθέτη βρίσκει έρεισμα σύμφωνα με τον Μπαλή, υιοθετώντας την άποψη του νομοθέτη ρωμαϊκού δικαίου Παπινιανού.

²²⁰ ΑΠ 149/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ - Έτσι το καταπίστευμα, κατά το μέρος που βαρύνει τη νόμιμη μοίρα, δεν υπολογίζεται και ο μεριδούχος συντρέχει ως κληρονόμος κατά το ποσοστό της νόμιμης μοίρας, το οποίο ανέρχεται στο μισό της εξ αδιαθέτου μερίδας του και θα το λάβει απαλλαγμένο του καταπιστεύματος. Τούτο δε γιατί η προσωρινότητα της κληρονομικής εγκατάστασης του βεβαρημένου με καταπίστευμα, η έλλειψη εξουσίας περαιτέρω διάθεσης της καταληφθείσας κληρονομιάς με διάταξη τελευταίας βούλησης, όσο και ο κατά το άρθρο 281 ΑΚ περιορισμός στην εν ζωή διάθεση κληρονομιαίων στοιχείων, προσήκουν μόνον για το πέραν της νομικής μοίρας ποσοστό της κληρονομιάς.

²²¹ ΑΠ 149/2017, ο.π.π.

²²² ΑΠ 492/2014, ΧρΙδ 2014/599, όπου κρίθηκε πως η πρόθεση της βεβαρημένης με καταπίστευμα να διάγει πιο πολυτελή βίο από αυτόν που ήδη διήγε δεν αποτελεί περίπτωση απαγορευμένης διάθεσης σύμφωνα με το άρθρο 281 και 288 ΑΚ, καθώς έγινε στο πλαίσιο της απεριόριστης διάθεσης που είχε σύμφωνα με το καταπίστευμα του περιλιμπανομένου που συστήθηκε με την ιδιόγραφη διαθήκη του θανόντος, ομοίως και ΕφΑθ 2210/2004, ΕλλΔνη 2006/265.

Η θεώρηση της κρίσης της κάθε μεμονωμένης περίπτωσης ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες είναι εξαιρετικά χρήσιμη, καθώς τα συμφέροντα του εκάστοτε βεβαρημένου είναι διαφορετικά και ποικίλλουν. Επομένως, τα κριτήρια που θέτει η νομολογία σχετικά με την κατάφαση της αντίθεσης στο σκοπό των ατομικών συμφερόντων του βεβαρημένου υπό το πρίσμα του άρθρου 281 ΑΚ είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν ως ενδείξεις καταχρηστικότητας²²³, που όμως θα συνεκτιμώνται και με τα λοιπά στοιχεία. Αξιοσημείωτες περιπτώσεις που τεκμαίρουν καταχρηστικότητα συνάγονται από το γενικό μέρος του Αστικού Δικαίου και αφορούν ειδικότερα στην έλλειψη συμφέροντος του βεβαρημένου να προβεί σε μια διάθεση, καθώς και στην κακόπιστη άσκηση αυτού²²⁴. Έλλειψη δικαιολογημένου συμφέροντος υφίσταται όταν με βάση τις συνθήκες της κάθε υπόθεσης ο βεβαρημένος ασκεί το συγκεκριμένο δικαίωμά του, με τρόπο που ξεπερνάει την άσκηση των ευλόγων συμφερόντων του. Συγκεκριμένα, η επιλογή του επαχθέστερου μέτρου²²⁵, όταν μάλιστα δύνανται τα συμφέροντα του βεβαρημένου να διαφυλαχθούν με ηπιότερα μέτρα αποτελεί μία σημαντική περίπτωση κατάχρησης δικαιώματος²²⁶.

Κατά πάγια ερμηνεία της θεωρίας, προκειμένου να καταφαθεί άσκηση δικαιώματος υπό το πρίσμα του άρθρου 281 ΑΚ, πρέπει να υπάρχει προφανής και αναμφισβήτητη υπέρβαση, και όχι απλή υπέρβαση του δικαιώματος²²⁷. Συνεπώς, θα πρέπει η συμπεριφορά του βεβαρημένου να αφορά σε τόσο μεγάλης έντασης κατασπατάληση της κληρονομιαίας περιουσίας, που να προκαλεί αντίθεση στα εύλογα συναλλακτικά ήθη.

Πρακτικά η ακυρότητα της διάθεσης που απειλείται μπορεί να κηρυχθεί έπειτα από αναγνωριστική αγωγή του καταπιστευματοδόχου σχετικά με την κήρυξη της ακυρότητας των επιστευμένων διαθέσεων.

1β. Αποδοτέα περιουσία κατά το χρόνο επαγωγής του καταπιστεύματος - Καταπιστευματοδόχος

---

²²³ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 332.

²²⁴ Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 75.

²²⁵ Φίλιος Π., ο.π.π., παρ. 75Α

²²⁶ Ίδετε την ΑΠ 365/1959, ΕΕΝ 1959 (26), 942 επομ., όπου κρίθηκε πως η διάθεση ολόκληρης της κληρονομίας ήταν άκυρη, καθ' υπέρβαση των ορίων του δικαιώματος.

²²⁷ Γεωργιάδης Α., Γενικές Αρχές, 313, παρ. 23.

Τούτων δοθέντων, ο βεβαρημένος σε μία τέτοια περίπτωση καταπιστεύματος, τελεί σε ελευθερία κινήσεων σχετικά με τη βεβαρημένη περιουσία, με μόνη υποχρέωση να αποδώσει το υπόλοιπο στον καταπιστευματοδόχο. Με την επαγωγή, θα αποδοθούν επομένως όχι μόνο τα αυτούσια σωζόμενα αλλά και το αντίτιμο από τη διάθεση των κληρονομιαίων στοιχείων^{228 229}. Οτιδήποτε έχει αναλωθεί για την κάλυψη των ατομικών χρεών του βεβαρημένου δεν αποδίδεται στον καταπιστευματοδόχο, παρά μόνο στο μέτρο που τέτοιο ποσό εξοικονομήθηκε και σώζεται στην περιουσία του βεβαρημένου²³⁰.

Ο καταπιστευματοδόχος καθ' όλο το χρονικό διάστημα που αναμένει την πλήρωση της αιρέσεως για την περιέλευσή του ως καθολικού διαδόχου του διαθέτη, υποστηρίζεται πως έχει ακέραιο το δικαίωμα προσδοκίας όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση σύστασης καταπιστεύματος. Ωστόσο το συγκεκριμένο δικαίωμα προσδοκίας θεωρείται ασθενέστερο, δηλαδή εναπόκειται στην προσδοκία της κληρονομικής ιδιότητας, της καθολικής διαδοχής του διαθέτη. Αυτό συμβαίνει γιατί σε κάθε περίπτωση, ακόμα και αν η περιουσία διατεθεί συνολικά, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται κατά το χρόνο επαγωγής με μηδενικό κατάλοιπο, η κληρονομική ιδιότητα του καταπιστευματοδόχου δεν αίρεται²³¹. Συνεπώς, ενόψει και όσων αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο σχετικά με το αμεταβίβαστο της κληρονομικής ιδιότητας, παρατηρείται πως το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου στο καταπίστευμα του άρθρου 1939 ΑΚ έχει αποκλειστικά προσωποπαγή χαρακτήρα²³², χωρίς να συστήνεται κατ' ιδίαν δικαίωμα προσδοκίας σε έκαστο κληρονομιαίο στοιχείο, καθώς αυτά είναι πλήρως ελεύθερα προς εκμετάλλευση και διάθεση.

Πιο συντηρητική άποψη για τα δικαιώματα του καταπιστευματοδόχου²³³, υποστηρίζει πως ο καταπιστευματοδόχος στην εν λόγω περίπτωση δεν έχει ούτε ασθενές δικαίωμα προσδοκίας, καθώς το αν και τί ακριβώς θα λάβει εξαρτάται αποκλειστικά από τη βούληση του βεβαρημένου. Συνέπεια αυτής της εξάρτησης της έννομης θέσης του καταπιστευματοδόχου από τη βούληση του βεβαρημένου δικαιολογείται η μη προστασία του, ούτε με την απόδοση εις αυτόν του δικαιώματος προσδοκίας. Ωστόσο, η εν λόγω άποψη υποπίπτει σε δογματικό σφάλμα, καθώς η βούληση του διαθέτη, ήτοι η διαδοχική εγκατάσταση ως κληρονόμων των δύο αυτών προσώπων δεν μπορεί να

---

²²⁸ Βουζίκας Ε., ο.π.π., «το εξ εναλλαγής κληρονομιαίων στοιχείων περιελθόν π.χ. το τίμημα των πωληθέντων».

²²⁹ ΕφΑθ 3279/1985, ΕλλΔνη 1985/938.

²³⁰ Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, 555, Μπαλής Γ., παρ. 291.

²³¹ Βουζίκας Ε., *hereditas damnosa*, 494.

²³² Και αμεταβίβαστο.

²³³ Λαδογιάννης Γ., Το δικαίωμα προσδοκίας, 46.

εξαρτηθεί από τη βούληση του βεβαρημένου, με αποτέλεσμα ακόμα και αν σώζεται μηδενική περιουσία, ο καταπιστευματοδόχος να καλείται ως κληρονόμος με την πλήρωση της αίρεσης²³⁴.

Ο καταπιστευματοδόχος επομένως, έχει μεν δικαίωμα προσδοκίας, ωστόσο δε δύναται να το διαφυλάξει αποτελεσματικά, αφού ο ίδιος ο διαθέτης επιφύλαξε σε αυτόν την αβεβαιότητα της περιέλευσης κάποιου κληρονομαίου στοιχείου, ωστόσο δύναται να εκδώσει κατά το στάδιο πριν την επαγωγή κληρονομητήριο σχετικά με την υπό αίρεση κληρονομική του ιδιότητα²³⁵.

2. Η ελευθερία διαθέσεως στο καταπίστευμα του περιλιμπανομένου (1939 ΑΚ)

Όπως αναφέρθηκε, ο ίδιος ο κληρονομούμενος αποφασίζει σχετικά με την ελευθερία διαχείρισης των κληρονομαίων στοιχείων εκ μέρους του βεβαρημένου. Με αυτή του τη βούληση αποδέχεται το περιεχόμενο της αβεβαιότητας ο καταπιστευματοδόχος να μη λάβει τίποτα από τη βεβαρημένη περιουσία κατά τον κρίσιμο χρόνο της πλήρωσης της αίρεσης, επαφιόμενος στην ελεύθερη κρίση του βεβαρημένου, ο οποίος μοιάζει σε μία τέτοια σύσταση καταπιστεύματος να είναι ο πλέον ωφελημένος. Οι διαφορές σε σχέση με το γενικό καταπίστευμα έγκεινται στα μέσα προστασίας του καταπιστευματοδόχου, ο οποίος στο καταπίστευμα του άρθρου 1939 ΑΚ δε χρήζει προστασίας, και μόνο με τη δικλείδα του άρθρου 281 ΑΚ προστατεύει εαυτόν.

Όπως υποστηρίχθηκε μεμονωμένα²³⁶ ο κληρονομούμενος δεν μπορεί να ορίζει την απόλυτη ελευθερία διάθεσης των κληρονομαίων εκ μέρους του βεβαρημένου, καθώς αν συνέβαινε αυτό δε θα υπήρχε καν ευθύνη του μέσω της γενικής ρήτρας του άρθρου 281 ΑΚ. Επιπρόσθετα, υποστηρίχθηκε πως μία τέτοια θεώρηση αντίκειται στην ίδια την έννοια του καταπιστεύματος, αφού πράγματι ο διαθέτης να μην σταθμίζει το ενδεχόμενο να μην περιέλθει τίποτα εν τέλει στον καταπιστευματοδόχο ως πιθανό, το οποίο και αποδέχεται, ωστόσο ορίζει πως επιθυμεί την εν λόγω διαδοχική υπεισέλευση των κληρονόμων παρά ταύτα. Ως αντεπιχείρημα για την απόκρουση της ανωτέρω άποψης, γίνεται δεκτό πως ο διαθέτης με τη σύσταση του καταπιστεύματος ορίζει διαδοχικά δύο κληρονόμους της περιουσίας του, με αποτέλεσμα η εξαφάνιση της κληρονομίας εκ μέρους του βεβαρημένου να μην μεταλλάσσει τη φύση της βούλησής του, η οποία θα μετουσιωθεί

---

²³⁴ Ως προελέχθη, η οριστική εγκατάστασή του ως κληρονόμου εξαρτάται από τη μη εμπρόθεσμη αποποίηση και την αποδοχή της επαχθείσας εις αυτόν περιουσίας.

²³⁵ Σακελλαροπούλου Ε., ο.π.π., 339.

²³⁶ Μπουραντάς Ε., Τεύχος ΙΙ, υποσημ. 8, 49.

μέσω της επαγωγής με την πλήρωση της αίρεσης στον καταπιστευματοδόχο, καθιστώντας τον καλούμενο ως καθολικό διάδοχο του διαθέτη.

Επομένως, ο διαθέτης δεν ελέγχει περαιτέρω την τύχη της κληρονομιαίας περιουσίας από τη στιγμή που επιφύλαξε στο βεβαρημένο ελευθερία διαχείρισης σε αυτή, αποδεχόμενος την πιθανή εκποίηση του συνόλου της περιουσίας από αυτόν, καθιστώντας την ανωτέρω άποψη ως προβληματική, και ως υπερβαίνουσα την ειλικρινή βούληση του.

Μάλιστα, κατά την άποψη της γράφουσας μία τέτοια βούληση ευθυγραμμίζεται και με τους θεσμούς του δικαίου, δεδομένου ότι ο διαθέτης φαίνεται να αναγνωρίζει τη δυσκολία που αντιμετωπίζει ο βεβαρημένος ως πλήρης διάδοχός του, δηλαδή να μη δύναται να διαθέτει τα κληρονομιαία στοιχεία όπως επιθυμεί αλλά παράλληλα να ευθύνεται αυξημένα για αυτά, με γνώμονα να τα διαφυλάξει ακέραια σύμφωνα με τους όρους της τακτικής διαχείρισης προς όφελος ενός τρίτου, του καταπιστευματοδόχου. Τουλάχιστον με το καταπίστευμα του άρθρου 1939 ΑΚ υπάρχει προστασία και στο πρόσωπο του βεβαρημένου, ο οποίος δεν καθίσταται θεματοφύλακας ουσιαστικά της περιουσίας, αλλά ουσιαστικός κύριος, δυνάμενος να τη διαχειρίζεται κατά το δοκούν και κατά το ωφέλιμο.

Η ρήτρα του άρθρου 281 ΑΚ έχει ως σκοπό να ελέγξει τη συμπεριφορά του βεβαρημένου μέσω των διαθέσεων που επισπεύδει. Η ηθελημένη βλαπτική συμπεριφορά των συμφερόντων κάποιου μέρους -εν προκειμένω του καταπιστευματοδόχου- δεν επικροτείται ούτε ως ή άλλως από το δίκαιό μας, ανεξάρτητα από την οποιαδήποτε βούληση του διαθέτη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΣΥΝΟΨΗ

Ο ίδιος ο θεσμός του καταπιστεύματος επινοήθηκε κατά την περίοδο του ρωμαϊκού δικαίου, προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντα των ευγενών της Ρώμης²³⁷, των ανθρώπων που σύμφωνα με το πνεύμα της τότε εποχής θεωρούσαν πως έπρεπε να διαφυλάξουν την περιουσία τους, προκειμένου αυτή να διατηρείται στους κόλπους των οικογενειών τους. Με αυτό το σκεπτικό, ο θεσμός του καταπιστεύματος άνησε και με την πάροδο του χρόνου γεννήθηκαν διαφορετικές προϋποθέσεις του. Όπως κάθε θεσμός του δικαίου, ο παρών θεσμός δημιουργήθηκε, προκειμένου να υπηρετήσει κοινωνικές ανάγκες σε μία εποχή όπου η ιδιοκτησία ήταν

---

²³⁷ Μπουραντάς Ε., Τεύχος II, 6.

συγκεντρωμένη στα χέρια ορισμένων οικογενειών, που επιθυμούσαν να διαιωνίζουν την ευπορία τους έναντι άλλων.

Από την εξέλιξη του καταπιστεύματος διακρίνεται πως αποκλειστικές πηγές γένεσης αυτού ήταν η οικογενειακή ιδιοκτησία και η ελευθερία του διατιθέναι. Αρχικά, τα καταπιστεύματα στηρίζονταν αποκλειστικά στην ηθική των εμπλεκόμενων προσώπων, αφού εκκίνησαν ως ηθικές παραινέσεις του διαθέτη προς το βεβαρημένο, για διατήρηση της περιουσίας μέχρι του χρονικού σημείου επαγωγής αυτής στον καταπιστευματοδόχο.

Το καταπίστευμα στον ημέτερο Αστικό Κώδικα στηρίζεται πρωτίστως στην ελευθερία του διατιθέναι, η οποία όμως στην ελληνική έννομη τάξη δεν είναι δυνατό να αποτελεί κίνητρο για καταστρατήγηση θεσμών του δικαίου και για προτεραιοποίηση της βούλησης του διαθέτη εις βάρος των άλλων. Ειδικότερα, γίνεται απόλυτα δεκτό πως η ελευθερία της διάθεσης όπως αναλύεται στο άρθρο 1712 ΑΚ, αποτελεί έκφανση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του διαθέτη και της οικονομικής του ελευθερίας²³⁸. Ωστόσο η εν λόγω προστασία δεν μπορεί να είναι απεριόριστη, και πράγματι προβλέπεται ρητά πως το όριο της εκ διαθήκης διαδοχής περιορίζεται στις περιπτώσεις που ορίζεται ρητά. Ενδεικτική περίπτωση της περιοριστικής δικλείδας του νόμου είναι και ο θεσμός της νόμιμης μοίρας, ο οποίος αποτελεί μία έκφανση του επίσης συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος της προστασίας της οικογένειας (άρθρο 21 παρ. 1 Σ).

Όσον αφορά το θεσμό του καταπιστεύματος φαίνεται πως ο νομοθέτης να μην ορίζει κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις λειτουργίας του, προκειμένου να καταστήσει σαφές ότι δε θα διαιωνίζεται εσαεί μία δέσμευση της κληρονομιαίας περιουσίας υπέρ συγκεκριμένων προσώπων, ωστόσο παρατηρείται το παράδοξο του άρθρου 1937 παρ. 2 ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο δικαιώματα τρίτων μη εμπλεκόμενων στην καταπιστευτική έννομη σχέση να διακινδυνεύονται. Ο σκοπός της συγκεκριμένης διάταξης έγκειται στη διασφάλιση της βούλησης του διαθέτη, ο οποίος δεν είναι σε θέση να αναγκάσει με κάποιον έτερο τρόπο το βεβαρημένο να υπακούσει στις επιταγές του, υποχρεώνοντάς τον να διαφυλάσσει την περιουσία μέχρι να περιέλθει στον καταπιστευματοδόχο.

Πληττόμενα μέρη από αυτή τη σχέση είναι και ο βεβαρημένος, αλλά και ο καταπιστευματοδόχος, οι οποίοι αντιμετωπίζουν συγκεκριμένους κινδύνους, χωρίς τη δυνατότητα αποτελεσματικής

---

²³⁸ Ψούνη Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, 8.

διαφύλαξης της θέσης τους. Από τη μία παρατηρείται ο βεβαρημένος ως έχων το βάρος να διατηρήσει ακέραιη μία κληρονομιαία περιουσία προς όφελος άλλου, ευθυνόμενος σύμφωνα με τη σχέση τακτικής διαχείρισης. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαχείρισης της περιουσίας ο βεβαρημένος είναι αποκλειστικός δικαιούχος αυτής, χωρίς να είναι όμως ελεύθερος πρωτοβουλιών και αποφάσεων, ζώντας υπό το φόβο της ενδεχόμενης ανατροπής άμα τη επαγωγή του καταπιστεύματος, και φυσικά υποκείμενος και σε αποζημιωτικές φύσεως αξιώσεις.

Επί της ουσίας ο βεβαρημένος επιτελεί διαχειριστικό ρόλο, αφού η υποτιθέμενη δυνατότητά του να εκποιεί και να διαθέτει, εμποδίζεται από το άρθρο 1937 ΑΚ. Ωστόσο, οι συνέπειες του άρθρου 1937 ΑΚ κηρύσσονται έπειτα από μεγάλο χρονικό διάστημα, αφού τις περισσότερες φορές η πλήρωση της αίρεσης επέρχεται έπειτα από την πάροδο δεκαετιών από το θάνατο του διαθέτη. Υπάρχουν και οι περιπτώσεις, που ο διαθέτης έχει ορίσει πως η πλήρωση της αίρεσης και άρα η επαγωγή της περιουσίας στον καταπιστευματοδόχο θα επέλθει με το θάνατο του βεβαρημένου, δίνοντας έναυσμα σε αυτόν να μην ενδιαφέρεται επί της ουσίας για τις τυχόν συνέπειες που θα γεννηθούν στο πρόσωπό του υπό την έννοια της τακτικής διαχείρισης, κυρίως γιατί δε θα είναι σε εκείνο το χρονικό στάδιο υποκείμενο δικαιωμάτων και ευθυνών λόγω του θανάτου του.

Παράλληλα, η γένεση δικαιωμάτων τρίτων επί των κληρονομιαιών δεν μπορεί να απενεργοποιηθεί λόγω της βουλήσεως του διαθέτη. Στην πορεία του χρόνου, ενδεχομένως τρίτα πρόσωπα να αποκτούν δικαιώματα είτε μέσω οικειοθελών διαθέσεων του βεβαρημένου, είτε μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης ατομικών δανειστών του επί των κληρονομιαιών, με αποτέλεσμα ο καταπιστευματοδόχος να απομακρύνεται έτι περισσότερο από τη βεβαρημένη περιουσία και το πλήρες δικαίωμά του. Το εν λόγω συμπέρασμα είναι και το απόλυτα συνεπές αφού δε νοείται να ανασταλεί ο θεσμός χρησικτησίας εξαιτίας της βουλήσεως ενός προσώπου, καθώς πράγματι υπάρχουν τρίτα πρόσωπα που με την πάροδο των ετών και τη διαιώνιση του χρόνου μέχρι την πλήρωση της αιρέσεως, συμπληρώνουν τους όρους της πρωτότυπης κτήσης δικαιώματος λόγω έκτακτης ή τακτικής χρησικτησίας.

Πράγματι, ο θεσμός της τακτικής χρησικτησίας σχετικά με ακίνητα είναι αρκετά πιο δυσχερής να θεμελιωθεί, δεδομένης της δημόσιας πίστης των βιβλίων μεταγραφών, ωστόσο σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποκλειστεί. Ειδικά στις περιπτώσεις που έχει επιλοχωρήσει σφάλμα σε πιθανό κληρονομητήριο του βεβαρημένου, χωρίς να αναγράφεται το υπό αίρεση δικαίωμά

του²³⁹, μπορεί να θεμελιωθεί και η έννοια της καλόπιστης κτήσης εκ μέρους του τρίτου αποκτώντος, με αποτέλεσμα να συστήνεται το πρώτον κυριότητα εκ μέρους του. Όσον αφορά την έκτακτη χρησικτησία, που δεν τάσσει ως προϋπόθεση την έννοια της καλής πίστης κατά την κτήση της νομής, είναι ακόμα πιο σύνηθες να θεμελιώνεται κτήση κυριότητας από τρίτους.

Είναι εξαιρετικά ανεπιεικές να γίνεται δεκτό πως με βάση την απόλυτη βούληση του διαθέτη συγκεκριμένα δικαιώματα τρίτων, που ενήργησαν νομότυπα και επιμελώς, απενεργοποιούνται και ανατρέπονται έπειτα από αίτηση του καταπιστευματοδόχου κατά το χρόνο επαγωγής του καταπιστεύματος. Εν τέλει σύμφωνα με την άποψη της γράφουσας, το αποτέλεσμα της στάθμισης των συμφερόντων των προσώπων οφείλει να γείρει υπέρ των τρίτων, και όχι υπέρ της βούλησης του διαθέτη, ο οποίος δεν είναι δυνατό να επιθυμεί να ορίζει την τύχη της περιουσίας του εις βάρος τρίτων αλλά και εις βάρος θεσμών δημοσίας τάξης, επί σειρά δεκαετιών μετά το θάνατό του.

Θα πρέπει να γίνει δεκτό πως ο κληρονομούμενος με τον ορισμό καταπιστεύματος στη διάταξη τελευταίας βούλησής του, αποδέχεται το ενδεχόμενο να υπάρξει κακοδιαχείριση εκ μέρους του βεβαρημένου, καθώς παρεμβάλλεται αναπόφευκτα ως πρόσωπο στην εν λόγω έννομη σχέση. Ειδικά στις περιπτώσεις που εμφιλοχωρεί μεγάλο χρονικό διάστημα (πολλές φορές πέραν των 20 και 30 ετών) μέχρι την πλήρωση της αίρεσης, αξιώνεται αυξημένης προσοχής διαχείριση από το βεβαρημένο για μακρό διάστημα, κάτι που δεν είναι βέβαιο πως θα πραγματοποιηθεί. Συνεπώς, δε νοείται ο κληρονομούμενος να αξιώνει μεν μία τέτοιου είδους αυξημένη διαχείριση εκ μέρους του βεβαρημένου προς όφελος του καταπιστευματοδόχου, καθώς θα μπορούσε είτε να εγκαταστήσει ως τετιμημένο το πρόσωπο του καταπιστευματοδόχου άμεσα ή σε περίπτωση που αυτό ακόμα δεν υπάρχει, να εγκαταστήσει έτερο πρόσωπο.

Ομοίως από την οπτική του καταπιστευματοδόχου, αυτός δεν έχει τη δυνατότητα πειστικά να διαφυλάξει το υπό προσδοκία δικαίωμά του πριν την επαγωγή της περιουσίας, παρά μόνο με την αυτονόητη έκδοση και μεταγραφή κληρονομητηρίου για το δικαίωμά του αυτό, προκειμένου να αποκλείει την επίκληση καλόπιστης κτήσης εκ μέρους τρίτων. Ουσιαστικά διαβιεί υπό τη σκιά ενός υπό αίρεση δικαιώματος, το οποίο ενδεχομένως να πραγματοποιηθεί έπειτα από εξαιρετικά μακρό χρονικό διάστημα. Παράλληλα, είναι δυνατόν να δει τα κληρονομαία στοιχεία να γίνονται

---

²³⁹ Υπό διαλυτική αίρεση δικαίωμα του βεβαρημένου.

αντικείμενο πρωτότυπης κτήσης, ως προελέχθη, μη δυνάμενος να αντικρούσει κάτι τέτοιο πειστικά σε προληπτικό στάδιο.

Είναι αντιφατικό επομένως να ορίζεται πως ναι μεν υπάρχει ακυρότητα τυχόν διαθέσεων προς τρίτους, όμως αυτή θα επενεργήσει σε χρονικό στάδιο έπειτα από την ολοκλήρωση αυτών. Ο καταπιστευματοδόχος επί της ουσίας μόνον αξιώσεις ενοχικής φύσεως θα έχει τη δυνατότητα να ασκήσει κατά του βεβαρημένου ενώ ο βεβαρημένος, εφόσον κατά το στάδιο πλήρωσης της αίρεσης, δε βρίσκεται εν ζωή κατά το εκείνο χρονικό στάδιο, εκφεύγει πλήρως των ευθυνών του.

Μόνον υπό το πρίσμα του καταπιστεύματος του υπολοίπου (1939 ΑΚ) φαίνεται πως υπάρχει μία διαφορετική και πιο ρεαλιστική στάθμιση εκ μέρους του κληρονομουμένου, ο οποίος αποδέχεται την παρεμβολή του βεβαρημένου ως δυνάμενη να εξανεμίσει την περιουσία του, ορίζοντας πως εφόσον κάτι απομείνει από αυτήν, τότε θα πρέπει να δοθεί στον καταπιστευματοδόχο, χωρίς να διακινδυνεύονται δικαιώματα τρίτων.

Συνοψίζοντας, πρέπει να τονιστεί πως η εκ προοιμίου παραδοχή της άνευ ετέρου προτεραιοποίησης της βούλησης του διαθέτη έναντι πάντων θα πρέπει να προσεγγιστεί ως αδικαιολόγητη και μη ανεκτή στην παρούσα περίπτωση. Ίσως να είναι η ώριμη χρονική στιγμή, ώστε να ερευνηθεί ο θεσμός του καταπιστεύματος υπό ένα νέο πρίσμα, με την επιβολή σύντομου χρονικού ορίου ισχύος του²⁴⁰, ούτως ώστε να γίνει σεβαστή ως ένα βαθμό η βούληση του διαθέτη με ασφάλεια δικαίου. Μία άλλη πρόταση θα μπορούσε να είναι η επικράτηση του καταπιστεύματος του άρθρου 1939 ΑΚ και η κατάργηση του άρθρου 1923 ΑΚ, που εν τέλει γεννά ανασφάλεια δικαίου.

Πλέον, με την απελευθέρωση της ιδιοκτησίας, και τη θεωρητική απάλειψη της συγκέντρωσης του συνόλου των ιδιοκτησιών σε μεμονωμένα πρόσωπα και οικογένειες, είναι κάτι παραπάνω από ανεπιεικές να αδρανοποιούνται δικαιώματα τρίτων επειδή ο διαθέτης επιθυμούσε να ορίσει την τύχη της περιουσίας του μετά θάνατον. Οι κοινωνικές συνθήκες έχουν μεταβληθεί σε σχέση με αυτές που ίσχυαν όταν επινοήθηκε το ρωμαϊκό καταπίστευμα, και ενδεχομένως να παρίσταται ανάγκη ο θεσμός αυτός, κατόπιν των σκέψεων που διατυπώθηκαν στην παρούσα εργασία, να

---

²⁴⁰ Σπυριδάκης Ι., σε ΝοΒ 1987/541, Σχόλιο σε ΑΠ 632/1986 κατά μίμηση της διάταξης 2109 του Γερμανικού Αστικού Κώδικα.

ενσωματωθεί στις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί. Φυσικά με βάση στη βούληση του εκάστοτε διαθέτη, που όμως θα είναι χρονικά πεπερασμένη και θα σε ασφάλεια δικαίου και συναλλαγών, απαραίτητη συνθήκη ενός κράτους δικαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βουζίκας Ε., Κληρονομικόν Δίκαιον, εκδ. 1972.

Γεωργιάδης Α., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 4^η Έκδοση, 2012, Π.Ν. Σάκκουλας.

Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου, Αθήνα, 2014, Π.Ν. Σάκκουλας.

Γεωργιάδης Α., Εγχειρίδιο Εμπραγμάτου Δικαίου, 2012, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Δωρής Φ., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, εκδ. Σάκκουλα, 1978.

Κλαμαρής Ν., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη – Σταθόπουλο, (άρθρα 1956 επομ), Π. Ν. Σάκκουλα, 1998.

Λαδογιάννης Γ., Το δικαίωμα προσδοκίας, εκδ. Αντ. Σάκκουλας, 2009.

Μπαλής Γ., Κληρονομικόν Δίκαιον (κατά τον ΑΚ), εκδ. Σάκκουλα.

Μπουραντάς Ε., Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Πρώτος, Ενοχική Διαδοχική Κτήσις Κληρονομίας, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1993.

Μπουραντάς Ε. Κων, Καταπίστευμα, Τόμος Δεύτερος, Εμπράγματος διαδοχική κτήσις κληρονομίας, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1993

Μπρίνιας Ι., Αναγκαστική Εκτέλεση, Τόμος Ε', 1982, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Νίκας Ν., Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012.

Παπαντωνίου Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, Δίκαιο και Οικονομία, Π. Ν Σάκκουλα,

Πουρνάρας σε Γεωργιάδη Α., Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (ΣΕΑΚ) Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλα, Τόμος Δεύτερος.

Ρούσσος Κ., σε Αστικό Κώδικα Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, εκδ. Σάκκουλα (άρθρα 1923 – 1941), εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, 1998.

Σακελλαροπούλου Ε., Ευθύνη από Κληρονομικό Καταπίστευμα, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2018 (σειρά Νομικά Μελετήματα, υπό την εποπτεία Καθηγητή Ι. Σπυριδάκη)

Σπυριδάκης Ι., Κληρονομικό Δίκαιο, Δ' Έκδοση, 2018, Εκδ. Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Σπυριδάκης Ι., Η Χρησικτησία, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1992.

Φίλιος Π., Κληρονομικό Δίκαιο, σε συνεργασία Χρίστου Φίλιου, εκδ. Σάκκουλα, 2011.

Φίλιος Π., Γενικές Αρχές Αστικού Κώδικα, Τέταρτη Έκδοση, εκδ. Σάκκουλα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2011.

Φλάμπουρας Δ., σε Γεωργιάδης Α., Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (ΣΕΑΚ), άρθρα 204 – 206, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Τόμος Πρώτος, 2010.

Ψούνη Ν., Κληρονομικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα, 2014.

Zweigert K. – Ulrich Drobniq, International Encyclopedia of Comparative Law, Chapter 8, Liability of Obligations, www.brillonline.com, limited access.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Λαδογιάννης Γ., Ζητήματα από το δικαίωμα προσδοκίας του καταπιστευματοδόχου και του τυχόν υποκατάστατου αυτού, ΧρΙδ 2013, 120.

Μαργαρίτης Ε., σχόλιο σε ΠΠρΛαμ 29/2021, Κληρονομικό Καταπίστευμα – Καταχρηστική Άσκηση Δικαιώματος, Εφαρμογές Αστικού Δικαίου, Τεύχος Φεβρουαρίου 2022, 191.

Ματθίας Στ., Προσαύξηση χρόνου τακτικής χρησικτησίας από τον κληρονόμο (1051 ΑΚ), www.digestaonline.gr.

Μπόσδας Δ., Δημιουργία και Εξέλιξις του Κληρονομικού Καταπιστεύματος, ΝοΒ 21/1963, 1395 – 1403.

Παντελίδου Ρ., Κληρονομία και ατομικοί δανειστές κληρονόμου, ΕλλΔνη 2016/890.

Πιτσιρίκος Ε., Δικαίωμα προσδοκίας καταπιστεύματος για κτήση κυριότητας επί κληρονομαίου ακινήτου πριν την επαγωγή του καταπιστεύματος, ΕλλΔνη 2003/678.

Σπυριδάκης Ι., σε ΝοΒ 1987/541, Σχόλιο σε ΑΠ 632/1986.

Ψούνη Ν., Σχέση κληρονόμου βεβαρημένου με καταπίστευμα προς δανειστές (κληρονομικούς, ατομικούς και δανειστές καταπιστευματοδόχου), Αφιέρωμα εις τον Κ. Βαβούσκον, Τεύχος Β', Εκδ. Σάκκουλα.